

ANGELVS POLITIANVS
Andree Magnanimo
suo S.

27 Decembris

Flagitari scribis istie
ab his, qui libros excu-
dunt formis, Herodia-
num meum. Meum
em iure appello, que
quasi latinitate dona-
uerim. Tu rogas Codicem tibi ipsum
tuum remittam aliquando, nostra (qd
illos cupere ais) manu emendatū. Re-
mitto, sed (ut uerum fatear) leniter po-
tius, quam seuerè castigatum, sic autē,
ut nostra errata plura in eo, quam libra-
rii deprehendas. Crediderim tamen sti-
lo ipsi certe meo, hoc est, interpretis,
plus aliquanto uenire deberi, quam au-
toris. Quoniam meliuscule responderet
ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cur-
sus, quam quæ ueritas, ubi nihil extra
prescriptum. Accedit & illud, quod
hoc mihi munus interpretandi quasi le-
uoris operæ fuit, utpote qui diebus

A 2 pau-
100 L.º Anas Suera
100 L.º Anas Suera

pauculis dictauerim sic deambulans. Itaq; tantum abest, ut mihi inde laudem peram, ut etiam abunde pulchrum fore putem, si uitauero grauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis, tum tibi in primis, omnem huius operis defensionem, non remitto solum, sed etiam prope interdico, uosq; integros ad alia referuo, quae post edentur. Sed quancumque plurimi sunt apud uos, qui mihi etiam plus nimio fauent, unus tamen es tu Andrea Magnanime, cognomēto isto tuo gentilitio dignissime. Quem equidem faciam plurimi, cum quod ex bonis ortus, & opibus flores & honoribus, tum uel maxime, quod ingenio es elegantissimo, moribus suauissimis, gratia quadam (quicquid agis, quicquid loqueris, imo etiam si nihil agis, nihilq; loqueris) singulari, ac uultu denique ipso, quod dicitur, homines deuincis. Itaq; nihil quenquam metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquam enim male de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelliget. Vnū tantum

AND. MAGNANIMO

cum est, quod à te nunc contendo, cur
res pro reliqua in nostris rebus diligē
tia, ut quā minimum quasi degene
rent ab origine, quæ mox volumina
formabuntur, ut quia ne illæ ipsæ qui
dem adnotatiunculæ omittantur, quas
marginibus adscripsimus. Inter eas ue
ro, etiā locos putotreis, quatuor ue ad
summum reperies, ubi fuit excusatio
ne utendum, corrupti apud Græcos
exemplaris. Ad hæc uero facile procu
randa, obeundaq; magis idoneum ha
bere, magisq; ex usu tuo neminem pos
sis, quā Alexandrum Sartium ciuem
tuum, literatum hominem, nostriq; stu
diosum, tum (quod ego in hac re pri
mum puto) neutiquā in amici nego
cio dormitantē. Vale, in rusculo Fe
sulano, Pridie Nonas Maias,

Anno salutis,

M. CCCC. XCIII.

A ; INDEX

INDEX EORVM QVAE IN
HOC OPERE TRA
CTANTVR.

A

	Emilianus dux Asiae. Pag. 141	
	Afri qui nominantur.	72
	Albinus praefectus belli.	116
	Albinus capite obruncatur	160
	Albinus imperator lōgo ludibrio pera cto interficitur.	347
	Alexandriae fit magna caedes Antoni ni uersutis.	211
	Alexander, qui Alexianus nuncupa batur, nepos Marse, imperator desi gnatur.	253
	Alexandri mores narrantur.	260
	Alexandri oratio ad milites suos.	266
	Alexandri copiae à Persarum rege su perantur.	275
	Alexander cum copijs Germaniā in trat.	279
	Alexander cum matre ac amicis inter ficitur.	287
	Alexandrinorum natura.	210
	Alpes montes.	126 & 352
	Anni	

I N D E X.

Anni quot ab Augusto, ad Marci usq[ue] tempora.	34
Antigonus.	59
Antiquitatis studiosus fuit Marcus im- perator.	37
Antoninus in uxorem habuit Plauria ni filiam.	170
Antoninus uxori exitium intende- bat.	180
Antoninus cum matre, ac fratre Ro- mam ingreditur.	188
Antoninus asper ac ferox.	194
Antoninus ac Geta frater, post mortē parentis imperium diuidere cona- bantur.	195
Antoninus fratrem suū supra matris pectus obruncat.	197
Antonini uerba, fratre interfecto, ad populum.	199
Antonini seueritas in sororem Com- modianum, uxorem, ac in senatorij ordinis homines, item in Vestales, &c.	203
Antoninus omne munus militiae pro- pte obibat.	205

A 4 Anto/

I N D E X.

- Antonini habitus Macedonicus.** 206
- Antoninus quos duces laudabat, & quomodo ab Alexandrinis excipiebatur.** 208
- Antoninus ad Artabanum Parthorū regem literas dat pro ducenda filia sua.** 212
- Antoninus Parthos euicit, Artabano rege eorum elapso.** 216
- Antoninus à Martiale centurione interficitur.** 221
- Antoninus Heleogabalus Mæſæ filius, imperator, Vestalem tandem duxerat in uxorem.** 248
- Antoninus Heleogabalus cum matre Soanide interficitur.** 257
- Aquileia urbs Italiæ, à Maximino oppugnatur, sed frustra.** 333
- Artabanus rex in Ctesiphonte.** 168
- Atta urbs Atrenorum.** 166
- Artaxares rex Persarum indicit Alexandro bellum.** 263
- Audentius præfectus Antonini exercitus.** 217
- Audentius præfectus in imperatorem eligitur.**

AB I N D E X.

eligitur.	223
Augarus Osrhoënorum rex,	265

B

Barbari pecuniæ auidi.	40
Bassianus sacerdos Solis.	237
Bellum, ac seditiones populi, & militū Romæ.	324
Byzantium urbs.	140
Byzantium expugnatur.	156
Britanniæ populi.	183

C

Cappadocia urbs.	145
Capellianus procurator Mauritanix, aduersus Gordianum parat exerci- tum.	317
Carris Mesopotamiæ urbs.	221
Carthaginis laus.	306
Cleander Phryx Cōmodi custos.	66
Cleander occiditur.	69
Commodi imperatoris oratio ad mili- tes.	41

A 9 Comv

I N D E X.

Commodi propago , ac formæ digni- ras.	51
Commodus quos addictos habe- bat.	71
Commodi petulantia , lasciuia, & ue- cordia,	76
Commodus iaculator optimus.	77
Commodi mors.	86
Commodi imperatoris mos.	85
Crispina uxor Commodi,	54
Crispinus dux Aquileiæ, gratus omni- bus.	336

D

Dionysius Siciliæ tyrannus.	38
-----------------------------	----

E

Electus Commodi cubiculi cu- sios.	91
Ema urbs Italiæ.	330

F

Fadilla soror Commodi,	69
Gallica	

I N D E X;

G

- Gallicanus milites interfecit multos.
- Ganymedes. 63 (324)
- Germanos Antoninus in custodes
corporis adiunxit. 204
- Germani pecunia auidi. 281
- Germani peritissimi natandi. 295
- Germani sequebantur Maximinū. 315
- Geta familiares, amici, histriones, &c.
occidebantur. 202 (& 194)
- Geta iunior filius Seueri, placidus 184
- Glabrionem Pertinax elegerat in im-
peratorem. 95
- Gordianus, Africanus cognominaba-
tur. 305
- Gordianus ab adolescentum multitu-
dine cogitur assumere imperij cul-
men. 305
- Gordianus Carthaginem cum pom-
pa ingreditur. 306
- Gordianus laqueo se suspendit. 318
- Gordianus filius in bello, qd' Capel-
lianus gesserat, cecidit. 318
- Gordianus iunior imperator eligi-
tur. 357
- Heleo

H

Helegabalus imperator, simula-
chra deorum ex fanis, delubris, extulit
ad proprias sedes. 249

I

Iani imago, festumq. 80
Imago matris deum uade. 61
Issicus sinus. 148
Iulianus imperator ære suo imperium
adeptus est. 108
Iuliani mors. 129
Iulianus prefectus Macrini, capite trū-
catur. 240
Iulia mater Antonini, mortem sibi cō-
sciuit. 223

L

Laodicea. 145
Latium cur dictum. 80
Lætus Seneri dux occiditur. 159
Lucilla soror Commodi. 53
Lucius Verus imperator. Ibidē
Ludi

Ludi seculares. 164

M

- Marci imperatoris oratio, & eius
 raors. 40
 Macrinus imperator eligitur. 223
 Macrini mores narrantur. 234
 Martia concubina Commodi. 81
 Martialis interfecto Antonino missi-
 bus confoditur. 22
 Mammea Alexandri mater, magnæ
 apud eum autoritatis. 259
 Maternianus quidam Antonini secre-
 torum conscius. 218
 Mauri. 146
 Maximus, atq; Albinus imperatores
 creantur. 321
 Maximinus Thracus præfectus Ale-
 xandri. 282
 Maximinum quæ causæ ad sæuitiã exa-
 sperabant. 292
 Maximini procuratores, delato-
 res, itẽ accusatores eius oēs occisi. 311
 Maximini

Maximini & filij sui mors.	347
Maximus imperator interficitur.	357
Mæcenæs miles prætorius multos inter- terficit.	324
Mefa Phœniffa mulier, foror Iuliæ, no- ctu urbē egredit cū liberis & nepo- tibus, in castra militū, ubi filius pur- pura induitur.	239
Mæfa auia Alexandri, extremū clausit diem.	259
N	
Narciffus adulescens Commodum frangulauit.	86
Niger confularis uir, imperium uindi- care nitebatur.	110
Niger à populo imperator ac Augu- stus confalutatur.	114
Niger à Seuero uincitur.	143
Nigri mors.	149
Numida iaculatores optimi.	318

O

Orgia Phryges ubi colebant.	64
Pacis	

P

Pacis templum igne consumptū.	73
Palladium.	74
Pannonēs Aquileiā urbem frustra oppugnant.	333
Pannoniorum natura.	119
Pertinax imperator & eius laus.	88
Pertinacis oratio ad suos, & mors eius.	104
Pestilentia dea.	64
Pestilentia ingens Italiā occupa- bat.	65
Pestilentiaē remedium.	66
Philocommodus pufio.	83
Plautianus Seueri municeps.	170
Prodigia mortem Commodi præce- dentia.	72
Proditionis esca, nummi.	240
Ptolemæus rex.	39

Q

Quadratus adulescens.	54
Quarcinus dux eligi, qui paulopost dormiens occiditur.	291
Quinz	

I N D E X.

Quintianus. 54

R

Rhenus ac Danubius maximi fluminum septentrionis. 280

Roma ubi, 43

Romanorum mos consecrandi imperatores, 190

S

Sabinus præfectus urbis, fuste martiratus est. 310

Saturninus quidam tribunus. 172

Severus Afer genere, Pannonijs præfuit. 116

Severi somnium. 117

Severus quomodo bellum instruebat. 131

Severus duritiam militarem, uictus, & laborum, primus subuertit. 163

Severi avaritia notatur. 163

Severus moritur tandem. 186

Syrorum gentis natura. 112

Tauru

I N D E X

T

Taurus mons. 140
 Tyrus. 146

Vita *(S)* V

Vitalianum ferum, charissimū Ma-
 ximino, Gordianus interimendū cu-
 ravit. 307

Vraniz simulachrum Antoninus in
 aulam adduci iussit. 249

F I N I S.

ante q

B

Don Jey

Microles

Don theronimo balena ante
 de quynones canse o

ANGELI POLITIANI
ad Innocentiū VIII. Pontificem
Maximum, Præfatio, in Herodian
historiam, è Græco in La
tinum conuer-

sam.

VM ROMANI
ab hinc trienn
fermè in comita
tu essem Floren
tiæ legatiōis, qu
tibi sancte pace
Innocenti Pont. Max. ad suprem
istius dignitatis fastigium nuper eu
cto gratulatum aduenerat, memi

abs te mihi magna celebritate curā
 delegari, uertendi in latinam oratio-
 nem Romanorum principum res ge-
 stas, siquæ adhuc inter Græcorū mo-
 numenta, nostris intactæ homini-
 bus reperirentur. Quare cum cœle-
 stis animi tui iudicio, non plus mihi
 honoris additum quàm oneris iniun-
 ctum animaduertērem, ut primum
 Florentiam sum reuersus, altissima
 sollicitudine circūspicere cœpi, quē
 potissimum ex omni Græcorum co-
 pia interpretandum susciperem. Oc-
 currit autem in primis Herodianus
 hic excellens rerum scriptor, & qui
 diu in palatina uersatus aula, affe-
 ctæque iam ætatis, historiam de suis
 temporibus componere aggressus,
 neque eloquentiæ caruerit laudibus,

& fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq; multo sanè negotio, neque inuita (ut arbitror) Minerua elucubratum est, ea mox tempora inciderunt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualet, in scribendo omnis propemodum alacritas excuteretur. Postea uero quàm pro tua prouidentia, & pacem Italia cupienti reddidisti, & cum patrono meo Laurentio Medice, amplissima quidem fortunæ, sed amplioris ingenij prudentiæq; uiro, priuatim affinitatem contraxisti, cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq; mundo reddit serenitas est, sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut grauati pluuiâ flores peneq; decidui ad nouæ lucis radio erigantur.

P R A E F A T I O

erigamur. Ergo & uetera edere in pu-
 blicum, & noua procudere iam li-
 bet, unde aliqua modo uel tuo sacra-
 tissimo nomini celebritas, uel nostris
 tēporibus claritas, uel studiosis etiā
 hominibus utilitas pariatur. Cæterū
 Herodianum hunc nostrum, donec
 maiora tibi, ac fortasse meliora par-
 turimus, ueluti præludium aliquod
 ueri, iustiq; laboris, læta rogamus frō-
 te excipias summe Pontifex, magnā
 in eo negotiorum, personarumq; ua-
 rietatem, multam rerum nouitatem
 deprehensurus, crebraq; in utranq;
 partem fortunę ceu uacillantis exem-
 pla, consiliaq; admirabilia, & consi-
 liorum inopinatos euentus, graues
 que pro tempore sententias, & ple-
 nam ubiq; dignitatis, plenam suauita

B

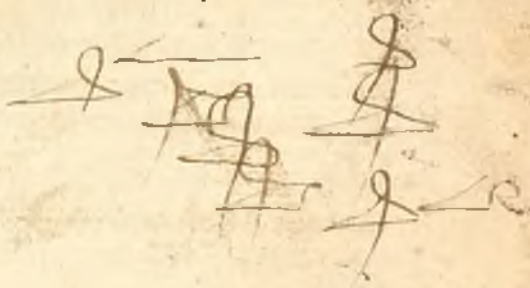
tis orationem, copiosam uidelicet
 quandam ad instruendos mores su-
 pelle&ilem, & ceu speculum huma-
 nitatis, in quod inspicere omnis ui-
 ta, unde ea capere, atq; haurire docu-
 menta queat, per que uel publicis,
 uel priuatis rationibus consulatur.
 Quæ sanè nostrę fuerunt partes, ten-
 tauimus profecto, utinamq; etiam
 effecerimus, uti omnia ex fide respā-
 derent, ne inepta peregrinitas, ne
 græculę usquā figuræ nisi si que iam
 pro receptis habentur, latinam qua-
 si polluerent castitatem, ut eadē pro-
 pmodum esset lingue utriusq; per-
 spicuitas, eademq; munditię, idem
 utrobiq; sensus atq; indoles, nulla uo-
 cum morositas, nulla anxietas. Te-
 quando nobis aliquod ceu signu-

ex a
 sper
 sanē
 uere
 sese
 uun
 uerf
 bari
 liæ,
 ta ef

P R A E F A T I O.

7
3
ex arce ista tui pontificatus ad bene
sperandum sustulisti, perge obsecro
sanctissime pater. Perge inquam, fo-
uere, atq; illustrare bonas artes, quæ
sepe pedibus istis sanctissimis aduol-
uunt supplices, numenq; tuum ad-
uersus rudem inscitiã, tetramq; bar-
bariam implorant, ut à quo pax Ita-
liæ, atq; adeo terrarum orbi restitua-
ta est, etiam ab eodem pacis alumnae
literæ, ab injuria scilicet atq;
indignitate uindi-
centur.

7

Dios de lanternas de a

[Faint, mostly illegible text in a cursive script, likely a historical document or contract.]

H
N I
rio in
fuis t

main
cona
re, m
gatio
nend
rati f
secul
se ref
nis au
fruct
tis in

HERODIA

NI HISTORIAE DE IMPERIO
imperatorum post Marcum, uel de
suis temporibus liber primus, è Greco
tralatus, Angelo Politiano
interprete.

PROOEMIUM.

Vi res antiquas posteris
prodiderunt, ueteremq;
historix memoriam reno
uare literis studuerunt, et
magna ex parte, dum sa
mam eruditionis affectat, nomenq; suū
conantur ab iniuria obliuionis afferere,
minus sanè multam in ueri peruesti
gatione, quàm in exornanda, compo
nendaq; oratione industriã posuerūt,
rati scilicet, neque siquid in rebus à suo
seculo remotissimis falsi prodere, pos
se refelli, & se tamen suauitate narratio
nis amplissimum laboris, ingeniq; sui
fructum percepturos. Alij uero priua
tis inimicitijs, tyrannorumq; odio pro
C uecti,

uecti, aut in laudes principum, ciuium
 tum, priuatorumq; hominum immo-
 cis assentationibus effusi, tenues per-
 res atq; humiles, scribendi tamen ar-
 cio, longe supra ueri fidem sustulerunt.
 Ego uero contra, non quidem accep-
 ab alijs, aut incognita, aut testib. ege-
 tem historiam, sed eorum qui legen-
 sensibus adhuc, memorijsq; inhaerent
 summa uel fide, uel diligentia collecta
 conscribendam suscepi, sperans ha-
 iniucundam fore posteritati, earum
 rum notitiam, quæ multæ sanè atq; u-
 gnæ, haud ita lōgo tempore acciderit.
 Nam si quis ab Augusto usq; principum
 omnem ætatem complectatur animo
 cum scilicet Romanorum potentia
 unius est arbitrium detoluta, neq; an-
 quidem illis circiter ducentis (tot enim
 fermè ad Marci tempora numerantur
 aut imperiorū tam diuersas successio-
 nes reperiet, aut bellorum uel ciuiliū
 uel externorum tam uarios casus, &
 euentus, in tot excitas gētes, tot uir-
 nostras barbarasq; expugnatas, pra-

rea terre motus & pestilētias, uitas quę
 principum, & tyrannorū adeo nouas,
 atque inauditas, ut nulla res apud ueteres
 consimilia exempla, aut certe quę pau-
 cissima inueniantur, quorum alij diu-
 turnam, alij breui potentiam obtinue-
 runt, nonnulli autem uix dum inito ho-
 nore, imperatoresque duntaxat appella-
 ti eodem illo quo susceperant die, im-
 perium amiserunt. Nam cum sexaginta
 annis plures quam pro tempore prin-
 cipes urbs Roma pertulerit, factum ex
 eo est, uti multę sanē, uarięque res, atque
 admiratione dignę exorirentur, qui pro-
 pe ætate prouecti principes, utpote re-
 rum, negociorumque periti, diligentius
 sese, suosque regebant, contra adulescen-
 tes molliter, atque indulgēter habiti, no-
 ua scilicet permulta designabant. Quo
 factum est, ut dispari ætate atque licētia,
 disparia quoque studia, moresque seque-
 rentur. Hęc quemadmodū gesta sint,
 temporum ipsorum atque prin-
 cipum seruato ordine
 perscribemus.

C 2

Impe

IMPERATOR Marcus filias quibusdam suscepit comad plures, mares autem duos, horum alter primogenitus minor adulescentulus admodum su-
 fato est functus, Verissimo nomē fuit. Alterum uero Commodum nomine magna diligentia, curaque pater educatū, uit, accitis undique uiris doctrina claris, maximaque proposita mercede, uti magni res pro se quisque filij, ingeniumque excultaslerent. Filias porro cum adoleuissent, non optimis ex ordine senatorio uiris collocauit. Neque enim qui longam generis ceteram seriem praeferrent, aut qui opes nimiam ostentarent, sed qui morum probitate, et atque modestia, uitaeque innocentia praecederent, eos sibi generos deligendos praeferunt.

rabat. Hæc enim sola animi bona certa esse, stabilitaq; ducebat. Virtutem nullã non magnopere exercuit. Adeo litterarum antiquitatis studiosus, ut nemini sit in eo genere Græcorum, Romanorumq; secundus. Argumenta sunt per multa, quæ ab illo dicta atq; cõscripta, ad nos usq; peruenierunt. Adeo uero ciuilem sese, & commodum omnib. principem præstabat, ut aduentiũ cuius dextram placide daret, neminemq; dà suis custodibus prohiberi aditu pateret, solusq; Imperatorum sapientiæ studium nõ uerbis aut decretorũ scientia, sed grauitate morum, uitæq; continentia usurpauit. Quo factũ est, ut magnũ sapientium uirorum prouentũ cetas illa extulerit. Solent enim plerũq; homines uitã principis æmulari. Quæ illucq; igitur ab illo modeste atq; fortiter domi, forisq; sunt gesta, qualemq; in porro se aduersus barbaras nationes septentrioni subiectas, soliq; orienti gesserit, ea sunt multorum doctissimo- rumq; hominum comprehensa moni-

C 3 mentis.

mentis. Quæ uero post Marci obitum per uniuersam ætatem uisa mihi auditaq; sunt, nonnulla item in experiunde cognita, utpote in publicis officijs principalibusq; uersato, ea nunc conscribenda suscepi.

SENEM iam Marcum, neq; ætate seculi, sed laboribus multis curisq; confectum, dum in Pannonijs ageret, grauissimus repente percolit morbo. Quare cum deploratam planè salutem sentiret, anxius uidelicet agebat, ne filius, qui tum primam inierat adulescētiam siue ætatis feruore nimio, siue licenti quadam summaq; in orbitate esset habiturus, bonis artibus, studijsq; relictis ebrietati sese, & crapulæ dederet, qui prope facile ingenia adulescētium à recta honestaq; disciplina ad luxum uoluptates delabunt. Terrebat insuper homines minime imperitum, multorum memorum principum, qui iuuenes imperium susceperant, ut Dionysij Siciliæ tyranni, cuius tanta fuit intemperantia uictus, ut nouarum uoluptatum inventores summè efficacem

afficeret præmijs, ut item eorū, qui Alexandro successerunt. Ita enim cōtumeliose, uolenterq; dominati sunt, ut illius imperio graue dedecus cōciliarint. Siquidem Ptolemæus eo turpitudinis prolapsus est, ut contra Macedonum, atq; aded Græcorū omniū leges, etiam fororijs amoribus implicaret. Antigonus aut, quo liberū patrem representaret, pro causâ & diademate macedonico, hederā capiti circūdare, thyrsūmq; pro sceptro gestare est solitus. Sollicitabūt animū senis recētia quoq; exēpla, ut Neronis ipsius, qui ne à materna quidem exde abstinerit, & se ridiculū populo spectaculū præbuerit. Ut itē Domitiani, q̄ nihil sibi ad extremā crudelitatem reliqui fecerit. Has igit tyrannidum imagines cū animo uoluitans, inter spem, metumq; agitabat. Terrebat præterea illū Germaniæ uicina gens, quam nondū planè subiecerat, sed partim in societatem adsciuerat, alios armis bello que edomuerat. Nonnulli etiam ex ijs effugerant, metuq; princi-

pis in præsens continebantur. Quare dubitabat ne despecta mox filij ætate arma resumeret, quippe barbaris mos quamlibet leuibus momentis aut causis impelli. His igitur curarum fluctibus æstuans, amicos propinquosque omnes quotquot aderat, cõuocari iubet. Qui postquam conuenerunt, constituto in eorum cõspectu adulescente filio, paulumque se è grabato subleuans, huiusce modi habuit orationem:

Dolere uos atque angere, cum ita me affectum contemplantini, mihi me mirandum. Quippe humanum est humanis casibus ingemiscere, multoque magis misericordiam prouocant, quam oculis usurpamus. Ceterum peculiaris uobiscum nostra ratio est. Nam de mei erga uos animi conscientia mutuam spero à uobis quasi meo iure beniuolentiam. Nunc autem illud incidit, cum & mihi sit iudicium faciendum, frustra ne uobis honorem tamdiu habuerim, studiumque omne meum lubens detulerim, & uobis referenda gratia ostendendum

dum, non esse eorum, quæ acceperitis immemores. Videtis filium quem ipsi met educaſtis, primas nunc aduſcentiæ metas ingredientem, quaſiç in ſalo atq; in fluctu uitæ gubernatoribus indigentem, ne rerum imperitia de recto quaſi curſu abſolatus, malis artibus impingat. Eſte igitur uos illi pro me uno multi parentes excolendo ſcilicet atq; optima ſuggerendo. Neq; enim aut pecuniæ uis tyrannidis luxuriam expleſſe, aut ſtipantia ſatellitum agmina tueri principem poſſunt, niſi illi ipſi quos regas, animum imperanti beniuolentiamq; accomodent. Quippe n̄ demū diu tutoq; imperant, qui nō metum ex crudelitate, ſed amorem ex bonitate ciuium ſuorum animis inſtillant. Neq; em̄ quos ſeruire neceſſitas coëgit, ſed quos obtemperare ſua quæſq; uoluntas adegit, n̄ ſunt in agendo patiendocq; à ſuſpitione omni, aſſentationeq; uacui, nunquamq; imperia detrectant, niſi uiolenter contumelioſeq; ſint habiti. Eſt autem difficile in maxima licentia

C 5 mode

moderari sibi, quasiq; frenos imponere cupiditatibus, quod si bene uluendi autores illi fueritis, & quæ nunc coram audit, identidem admonueritis, unâ opes & ipsum uobis reliquisq; omnibus optimū principem reddetis, & memoriam nostram demerebimini, quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere. Talia dicentem Marcum ita repete auimus defecit, ut statim conticesceret, ac languore nimio supinus in lectulum relaberetur. Tanta autem quicumq; aderant miseratio inuasit, ut ex ijs nonnulli præ dolore parum animi cōpotes clamorem extollerent. Sed ille cum diem unū duntaxat noctemq; superuixisset, fato est functus, sic ut magnum sui desiderium eius ætatis mortalibus, posteris uero etiam uirtutis memoriam reliquerit sempiternā. Postea uero illius mortem fama uulgauit, incredibilis repente exercitū ipsum, plebemq; adeo omnem luctus occupauit. Neq; ulli sanè Romanæ ditionis mortales fuerit, qui nō eiusmodi nunciatio

unulo

multis lachrymis exceperint, oēsque eū uelut una uoce, alij parentē probū, alij bonū Imperatorē, quidā fortissimū ducem, nōnulli etiā cōtinētē moderatūque principē uocitabant. Neque sanē quisque falsus habebat. Paucis autē post diebus celebrato iam funere uisum amicis est adulescentem adducere ad exercitiū, ut & milites alloqueret, & (qui nouis imperatoribus mos est) pecunijs elargiendis, uelut auctoramento quodā illorum sibi animos adiungeret. Edictum itaque omnibus ut in campū de more adessent frequētes. Cū itaque processisset Commodus, ac rem diuinā fecisset, erectūque ad hoc ipsum medijs castris tribunal cōscēdisset, paternis amicis, qui multū sanē doctissimi que uiri aderant, circumstantibus, ad hūc fermē modum uerba fecit:

Communem mihi esse uobiscum huius mœrorē calamitatis, nec uos aliter quam me ipsum affectos esse planissime persuasum habeo. Neque enim ego superstitē parente ipso meo, superiorem me uobis unquā gessi. Nā ille

ita

ita nos uniuersos ut unum aliquem diligebat, lubentiusq; me comilitonem quam filium uocitabat. Quippe hanc naturæ appellationem, illam uero uirtutis communicationem existimabat. Quin infantē saepe me in ulnis gestās, uobis dabat in manus, quasiq; uestra mandabat fidei. Quapropter minime dubito, quin mihi omnem sitis beniuolentiam exhibituri. Cum pro alumno me maiores natu habere debeāt, ipsos autem æquales condiscipulos armorū sure appellauerim, siquidē ita nos uniuersos ut unum aliquem pater diligebat, omnīq; uirtutum studio, ac bonis artibus curabat instituendos. Nūc me post illū uobis fortuna principem dedidit, non quidem asciticium, quales ante me fuerunt, nec uelut acquisito imperio gloriantē. Quippe unus ego uobis natus educatusq; in aula, priuatisq; intactum cunabulis, statim me ut ex aluo prodierā, imperatoria purpura suscepit, simulq; sol hominē me uidit & principem. Hæc cum animis uestris reputantes,

putantes, iure principem colite, nō datum vobis, sed natum. Nam pater quidem iam in cœlum euectus, cōsors est confessorū deorum. Nobis autem orbis terrarum gubernacula, rerumq̄ humanarum cura incumbit. Quæ quos successus, quantasq̄ habituræ sint vires, in uestra manu est. Si enim belli reliquias fortiter deleueritis, & imperij Romani terminos ad oceanum usq̄ promoueritis, cum ipsi vobis ingentē gloriam comparabitis, tum communis parentis memorix debitam gratiā referetis. Atq̄ eum quidem exaudire, quæ dicimus, & intueri præsentem, q̄ gerimus credite. Nos autem felicissimos, qui benefactorum nostrorum testem eiusmodi simus habituri. Quæ igitur ad hanc diem fortissime prosperissimeq̄ gessistis, illius scilicet sapientiæ gubernationiq̄ tribuuntur. Quæ autē mecum hoc est cum iuvene imperatore uestro præclare feceritis, ea sunt vobis ipsis quasi peculiarem cū fidei, tum virtutis claritudinem paritura. Quocirca

ca

ca & ætati meæ rebus strenue gerendis
 auctoritatē cōciliabitis, & barbara gen-
 itio noui principatus repressā, neq̄
 in præsens contemptu ætatis nostræ
 efferet audacius, & suis nūc edocta pe-
 riculis, metu deinceps perpetuo cohe-
 cebitur. His dictis pecuniā magna co-
 pia elargitus, ut sibi animos militum
 dos faceret, in aulam reuersus est. Igitur
 breue sanē ad tempus omnia paterni
 amicis autoribus gerebantur. Qui affe-
 duitate, prudentiæq̄ consilio nullo loco
 deerant. Tantū ei tribuentes laxamer-
 ti, quantum satis esse ad tuendam cor-
 poris ualeitudinem arbitrabantur. Pa-
 latium deinceps irrepere nōnulli ex ar-
 tifico famulitio, qui sibi ad corruppen-
 dam iuuenis Imperatoris indolem ni-
 hil facerent reliqui. Quippe mensarum
 adulescentes, qui uentre atq̄ obscœni-
 uoluptatibus felicitatem metiebantur
 identidem illum urbis deliciarum ad-
 monebant, & nunc quæ illic uisu au-
 ditu que iucunda forent commemo-
 rabant, nunc rerum omnium copiam
 atq̄

atque
 Ad
 re in
 que
 perp
 tine
 aieb
 fam
 dis f
 frigi
 tur
 cebr
 ris a
 ince
 catis
 rio
 tam
 tus,
 opu
 pare
 bus
 mar
 pop
 tuoc
 lo, r

atque affluentiam ferebant laudibus. Ad hæc ripas Histri ut omni tempore incommodas uituperabant, quæ neque pomiferos haberent frutices, & perpetuis rigoribus nubibus que obtinerentur. Nunquam ne Imperator aiebat, concretam gelu, atque effosam potare aquam desines? Alij calidis fontibus, riuorum que fluentium frigore, auris que & coelo illo fruuntur Italix peculiari. Tali scilicet ille celebrarum mentione, facile adulescentis animum uoluptatum cupidinibus incenderunt. Itaque statim conuocatis amicis, teneri se patriæ desiderio non dissimulauit, causas tamen tam repentinx mutationis fateri uertus, sollicitum se aiebat esse, ne quis opulens ex nobilitate domum occuparet principis. Dein collectis uiribus quasi ex munitissima arce summam sibi rerum uindicaret, posse ex populo satis magnam uim delictorū iuuenum constari. Talia causante illo, reliquis metu defixis, terram que
tacito

tacito uultu mœstoq; intuentibus, sur-
 gens Pompeianus, qui & ætate reliq;
 anteibat, & Commodi sororem natam
 maximam in matrimonium habebat.
 Teneri te inquit, ó fili & domine, pa-
 triz desiderio minime mirandũ. Quip-
 pe eadem nos quoq; rerum domesticarum
 cupido sollicitat, sed ei tamen resisti-
 mus, quoniam priores partes agere
 magisq; incumbunt nobis, quæ hic ex-
 pediēda supersunt. Nam illis quidem
 uel in posterũ diutius perfrueris. Ro-
 ma autē illic est, ubi Imperator est. Cæ-
 terum bellũ relinquere inchoatũ, præ-
 terquàm quod indecorũ uidetur, etiam
 periculosum est. Quippe audaciã bar-
 baris inñcimus, neq; enim remeãdi co-
 piditate decessissa nos, sed aufugisse
 metu perculsos arbitrabuntur. Tibi au-
 tem quàm fuerit pulchrũ deuictis ho-
 stibus, atq; imperij finibus ad oceanum
 usq; propagaris, redire in urbem trium-
 phanti, uinctosq; & captiuos præter-
 agentí reges, satrapasq; barbaros, his
 enim artibus prioribus seculis Roma-
 ni

ni homines magni atq; illustres euase-
 runt. Nihil est autem quod uereare, ne
 qua illic res tua periclitentur. Nam &
 optimus quisq; senator tecum hic est,
 & exercitus uniuersus tuum corā pro-
 pugnat imperiū. Quin arariū quoq;
 principalis pecunię nobiscū est omne.
 Ad hæc patris tui memoria æternam ti-
 bi apud potestates quaslibet fidem at-
 que beniuolentiam roborauit. Cū ad
 hunc modum potiora suadens Pom-
 peianus locutus esset, paulū modo in-
 præsens conatus adulescētis repressit:
 qui reueritus senis dicta, cum nihil ha-
 beret, quod saltem honestum specie re-
 sponderet, concillium dimisit, diligen-
 tius affirmans consideraturum. Dein
 uero ministris illius magis magisque in-
 stantibus, nihil iam ad amicos retulit,
 sed datis Romam literis, ac præpositis,
 quos uisum esset tuendæ Histri ripæ,
 & barbarorum insultibus coercēdis,
 profectionem continue edicit. Illi igi-
 demandata sibi munia obeuntes, haud
 ita longo tempore multos armis bar-
 D baros

baros subegerunt, quosdam autem ei
 fjs magnis præmijs in amicitia sibi ad
 iunxerunt. Quod quidem haud diffic
 le factu fuit, quippe barbari suapte na
 tura pecuniæ auidi, periculorum despa
 cientes, aut incurfib. populationibus
 uictum parant, aut proposita merced
 uenalem pacem habent. Quod intell
 gens Commodus, ut pecunia quam
 xime abundabat, securitatem redime
 ret, nihil uidelicet petentibus denega
 bat. Vbi autem dedita profectio nis fi
 ma per exercitum est, ingens repen
 totis castris motus exitit, nullo nomi
 dire Romam cupiente, relictoq; hos
 solo urbanas affectate delicias. Post
 uero q̄ fama, ac nuncijs uulgatum el
 reuerti in urbem principem, incredi
 lis uniuersam plebem latitia peruaga
 spem sibi unoquoq; optimam de iu
 nis imperatoris presentia proponen
 credentibusq; uniuersis paternis em
 stigijs perrecturum. Sed ille festina
 iter faciens, & iuuenili quodam ard
 re omneis in medio urbes curricula
 per

pertrāsens, regioꝝ cultu, lzrisꝝ popu-
 lorum celebratibus exceptus, gratus
 nimirum omnibus atꝝ optatus adue-
 niebat. Sed tibi Romā appropinqua-
 uit, senātus statim uniuersus, popu-
 lusꝝ Romanus magno pro se quisꝝ
 anteuertendī studio effusi, laureaticꝝ ac
 flores omnifariā, quos dabat anni tem-
 pus conferentes, ꝝ quisꝝ ab urbe lon-
 gissime poterat, occurrebāt uisuri prin-
 cipem atate atꝝ nobilitate conspicuū.
 Quippe amabant illum, & quidem ue-
 rissimis affectibus natū apud ipsos edu-
 catūꝝ, tertioꝝ iā gradu imperiū, nobili-
 tatemꝝ Romanā cōplectentem. Nam
 paternū ei genus à primoribus senato-
 riꝝ ordinis, mater autē Faustina, princi-
 pis uxor, Antonini Pij filia, Hadriani
 etiā per matrē neptis, seriem ipsam ge-
 neris ad Traianū pauū referebat. Hoc
 aditus genere Cōmodus est: cui quidē
 præter atatis florē, etiā formæ dignita-
 tis suffragabatur congruens corporis
 modus, pulchra, uiriliscꝝ facies, tran-
 quillæ faces oculis, atꝝ micantes, fla-

ua & crispa cesariés, ut in soleambu
 lanti uelut igne quodā rutulāret, sic
 euntem quidam scobe aurea putaret
 conspēgi, quidam etiā pro argumen
 to diuinitatis acciperent, ac radios ei
 illos circa uerticē genitiuos opinaret
 tur. Ad hęc lanugo malis proserpeba
 easq; quasi floribus conuestiebat. Ti
 lem igitur imperatorem faustis omni
 bus acclamationibusq; & coronaru
 florumq; sparsionibus exceperūt. Sed
 postquā urbē ingressus est, Iouis
 primum, dein ceterorum deorum ter
 pla consalutauit, gratiasq; senatui un
 uerso, & prætorianis militibus egit,
 uate sibi fidei, in aulā Palatinam se
 cepit. Pauculis igitur annis nihil ne
 honoris paternis amicis exhibebat,
 omnibusq; eos negocijs in cōsilio hab
 bat. Cura dein totius imperij alijs d
 mandata, Perennium Italicum hom
 nem, militaris discipline peritissimu
 prætorianis præfecit. Is adulescētis a
 te abutens, delicijs illum ganeisq; co
 rūpi sinebat, curaq; omni, laboribus
 susce
 nistra
 diuini
 fierat
 fatiab
 mod
 cuple
 in fut
 cet uo
 lis su
 temq;
 tunas
 cum
 ueren
 uelut
 tunas
 us in
 cidit,
 natu
 ri nup
 rij M
 mon
 uincu
 L. fat
 Luci
 falo

susceptis, totum planè imperium admi-
 nistrabat. Erat in homine inexhausta
 diuitiarum sitis, sic ut nihili quæ acqui-
 fierat pendens, nouis semper lucris in-
 satiabilis inhiaret. Hic & paternos Cō-
 modi amicos calumnijs premere, & lo-
 cupletissimū quencq̃, nobilissimumq̃
 in suspicionem adducere institit, scili-
 cet ut perterrefacto adolescente, atq̃ il-
 lis supplicio affectis, causam potesta-
 temq̃ ipse haberet in eorū bona & for-
 tunas inuadendi. Cæterum aliquādiu
 cum patris memoria, tum amicorū re-
 uerentia cōtinuit adolescentem. Dein
 uelut maligna quædā, atq̃ inuida for-
 tuna, rectum adhuc moderatumq̃ illi-
 us ingenium subuertit. Nam ita res ac-
 cidit, Lucilla erat Commodo maxima
 natu soror, ea prius L. Vero imperato-
 ri nupserat, quem consortem sibi impe-
 rij Marcus ascuerat, locataq̃ in matri-
 monium sorore, firmissimo affinitatis
 uinculo adstrinxerat, sed postquā
 L. fato functus est, manentibus adhuc
 Lucillæ principatus insignibus, Pom-
 D 3 peiano

peiano eam pater despondit, nihilominus
 men secius pristinum illi honorē Commodus reliquit usurpandum. Nā & sella
 peratoria sessitare in theatro, & igne
de more praferri patiebat. Postea
 ro q; Commodus uxorem duxit Crispinam,
 ac necesse fuit principis uxori primo loco
 cedere, in quo scilicet hoc anno Lucilla ferens,
 atq; illius honorē in suā contumeliā uertens,
 cum sciret uiro suo Pompeiano Commodū dēgi,
 minime ausa est quippiā ad ipsum super
 occupando imperio referre, animū Quadrati
 nobilissimi locupletissimiq; adulescētis
 periclitata, cū quae etiā stupri cōsuetudinem
 habere exornabatur, grauissimeq; apud eum
 decepta iniuria conquesta, paulatim adulescentem
 eò perpulit, ut in semet uersumq; senatum
 perniciosissime cōfunderet. Quippe inter
 ceteros senatus ordinis, qui secum in id
 facinus cōcurrerent, etiā adulescentē quendam
 Quatianū nomine, propti atq; audacis animi
 sibi adiūxit, peruasitq; uti pugio

in sinu celans, tēpus locūq̄ caperet, factūq̄ repente impetu Cōmodū occideret, reliqua se pecunijs largiēdis curaturū. Ille in aditu amphitheatri subsistens (q̄ppe obscuro loco facile se occultum sperabat fore) nudato cōfestim pugione, ac magna uoce p̄clamās, hūc tibi senatus mittit. Dū loquit, nudūq̄ ostērat pugionē, cōprehēsus à militib. p̄cenas amentix dedit, suūq̄ indicio autor à se cauēdisfuit, aperto magis q̄ impleto cōsilio. Hęc igitur prima, maximaq̄ odij causa adulescenti aduersus senatū extitit. Ita nāq̄ animū uerba illa fauciarāt, ut omēs hostiū loco haberet, semperq̄ eius memorię uox illa irruentis in se iuuenis inhereret. Neq̄ uero tātā hęc occasione Perēnius omisit, sed ei persuasit ut p̄cipuū quēq̄ succideret, neq̄ eminere quēpiā pateret, quorū ipse in bona impetū faciens, facile omniū eius ætatis hominū locupletissimus euasit. Questiones autem Perennio diligēter exercebat, soror ipsa Cōmodi, cōiuratiq̄ omnes, ceteriq̄ præterea quantum

D 4 lacūq̄

lacunę suspitione attracti, supplicio scēni
 facti sunt. Igitur Perennius sublatis toria
 medio, quos imperator uerebat, quibus
 illum paterno quodam affectu cōplēdum
 ctebantur, atq; ipse illius tuendę saluquico
 tis cura suscepta, nihilq; non autoritena, re
 tis adeptus, imperiū iam ipsum anim manu
 inuaserat, persuasocq; Comodo ut suenudu
 liberos adulescētes adhuc Illyricis plo pro
 ficeret exercitibus, ipse pecunię uir manu
 ingentem contrahebat, ut scilicet pra inqu
 torianos ab ipso amplissimis largitē neq;
 nibus abalienaret. Filijq; itē eius cla Imma
 culum copias colligebant, eo consiliē dius
 ut cum primum Perennius Commo pēnc
 dum occidisset, ipsi principatum au sti. N
 perent. Proditę autem sunt insidię in pecu
 credibili quodam modo. Ludos Re Illyri
 mani Ioui Capitolino faciūt, tanta he preu
 minum confluente multitudīne, qua te qu
 tam par est confluere ad tantę urbis ue id
 lebritatem. Spectare autem, ac pra sid
 re in teatro unā cum sacerdotibus, q; spera
 ordo singulis annis postulat, etiam la Imp
 perator solitus. Cū itaq; nobilissimu dere
 scēni

scænicis operam daret, sedens impera-
 toria sella Commodus, pleno spectato-
 ribus theatro, suisq; caicis locis ad sedē
 dum pro dignitate attributis, priusq;
 quicquam diceretur, agereturq; in scæ-
 na, repente quidam p̄nosophi habitu
 manu baculum gestans, peramq; semi-
 nudus ab humero suspensus, curricu-
 plo prodijt, mediacq; in scæna consistens,
 manuq; silentium imperans. Non hoc
 inquit, ludorū tempus o Commode,
 neq; spectaculis, celebritatēq; uacādū.
 Imminet ceruicibus tuis Perennij gla-
 dius, ac nisi caueris, non quidem im-
 pendēs, sed iam prælens periculū, peri-
 sti. Nam & ipse hic aduersus te copias
 pecuniamq; colligit, & nati exercitus
 Illyricos sollicitant quos nisi statim
 præuenias, occidisti. His dictis, siue for-
 te quadā diuinitus huc impellente, si-
 ue id auso homine, ut gloriā sibi igna-
 rus atq; obscurus acquireret, seu quia
 speraret ingens aliquod præmiū ab
 Imperatore consecuturum, sanē illum
 de repente obstupescerat. Cæteri autē

D 4 & fi

& si nō de nihilo ea dicta suspicabant
 tamen fidem habere dissimulabāt.
 Perennius cōprehendi hominē iube
 ac pro furioso & uaniloquo igne co
 buri. Ita scilicet pœnas dedit intemp
 stiuæ liberratis. Cæterū qui se Cōmo
 studiosos uideri uolebant, perosi ante
 quoq; Perenniū, utpote intolerādē
 minē superbix, contumeliæq; , nacti
 opportunū tempus, calumnijs eū per
 mere aggrediunt. Sed scilicet ita furu
 erat, ut & Cōmodus insidias euitare
 & Perēnius unā cum liberis pender
 pœnas. Quippe haud multo post mi
 tes quidā clam Perenniū filio nummi
 quosdā attulerunt, illius imagine per
 cussos, eosq; ignaro etiā Perēnio, qui
 quam erat præfectus, Cōmodo ostē
 derunt, totoq; insidiarū ordine pate
 cto, maximis sunt muneribus affecti.
 Quocirca inscio negocij totius Per
 nio, ac tum nihil minus expectati, si
 missi noctu à Cōmodo quidam cap
 absciderunt, iussiq; statim ad illius fil
 pergere, cū nihil ad celeritatem sibi

aliqui fecissent, etiam rumores famamque
 eorum quæ Romæ facta essent, præue-
 nerunt. si amicas ei literas ab Imperato-
 re reddiderunt, quæ magna propo-
 site Romam reuerti iubebant. Ergo &
 consiliorum & omnis eius partus, po-
 stremo paterni casus ignarus, cum qui-
 dam nuncijs dictitarent, etiam paternis
 ipsum uerbis acciri, qui ne ipse quidē
 scribere supersedisset, nisi satis momen-
 ti habituras imperatorias literas existi-
 masset. Credidit uidelicet adulescens,
 & quāuis iniquo animo ferret, inter-
 pellari sua consilia, tamen paterna fre-
 tus potentia, quam esse adhuc incolu-
 mem putabat, ad reditum se compa-
 rat. Tum deinde ut attigit Italiam, per
 eos quibus negocium datum fuerat,
 occiditur. Hunc illi exitum habuerūt.
 Post hæc Commodus duos constituit
 præfectos, tutius fore ratus, tantam
 illam potestatem nō unī duntaxat cre-
 dere, sed dissectam in partes, imbecil-
 liorem eo pacto contra principem red-
 dere. Verum haud longe post, alia in
 illum

illum huiuscemodi insidiaz intendu
 Maternus erat quidam miles multa
 sus nefaria. Is repente desertis cast
 atq; aliquot in societatem comm
 nibus ascitis, magnam perditorum
 num breui collegerat, uicosq; pri
 & agros populabatur. Magna dein
 cuniaz ui collecta plures quotidie
 ex facinorosis copulabat, pollicen
 ingentia cuiq; operaz precia, & in
 da comunione inuitans, eò rem
 duxit, ut non iam latronum, sed iu
 rum hostium haberet autoritarē. Qu
 pe magnas etiam urbes occupabat
 efractisq; per uim carceribus captiu
 sine discrimine omnes uinculis ex
 bant, eosq; sibi impunitate ac bene
 cijs adiungebant. Igit Galliam om
 atq; Hispaniam incuribus uastabar
 & ut quancq; ex magnis urbibus ui
 perant, incensa, direptaq; protinus ab
 bant. Quę ubi Commodus cognou
 rectoribus gentium plenas iraz atq;
 narū mittit epistolas, castigans & igr
 niam exprobrās, simul comparare a
 uerf

uersus illos exercitū imperans. Quod
 ubi latrones acceperunt, decedendum
 sibi ex illis regionib. rati, clam per auia
 quzdam compendia, seorsum alij ab
 alijs, in Italiam peruenerūt, ac iam de
 regno maioribusq; rebus Maternus cū
 suis deliberabat. Nam quando haec
 nus omnia illi spe ulterius processerāt,
 aut aliquid magnum inuadendum si-
 bi existimabat, aut certe quando in id
 discriminis inciderat, nō obscure neq;
 ignaue moriendum. Sed quoniam se
 nō tatis esse uiribus intelligebat, quan-
 tū ad resistendum Commodō collata
 acie satis essent, quippe & Romanæ
 plebis, & prætorianorum militum pro-
 pensa in Commodum uoluntas crede-
 batur, arte sibi consilioq; grassandum
 statuebat. Quocirca tale quiddā com-
 miniscitur. Veris initio, solenniē die,
 pompā matri deūm Romani celebrāt.
 In ea quæ apud quosq; sunt diuitiarū
 præcipua, supellexq; pleraq; imperato-
 ria, materiæ aut artis spectandæ, præfer-
 ri ante deam solent. Passimq; omnibus
 ludendi

ludendi licentia permiffa, fic ut perfo-
 nas induant, quas cuique libitum. nu-
 lamq; non magistratum quocq; ima-
 ginem, prout cuiusq; ftudiũ, represen-
 tent, fic ut non temere à falſis ueros di-
 noſcas. Putauit hoc Maternus idone-
 calandis infidjs tempus ratus fore, ut
 ſi perſonam ſtipatoris alicuius indu-
 ret, ſuoſq; ad eandem ſimilitudinẽ ar-
 mis ornaret, ac ſe haſtatis immiſceret,
 fic ut pars eſſe comitatus imperatoris
 crederentur, nullo uidelicet præcauen-
 te, repente impetu facto Commodum
 obruncarent. Sed proditus Imperator
 à ſocijs quibusdam, qui unã cũ ipſo
 uenerant in urbem, indignantibus ſci-
 licet, ſi quidem eum non pro latroni-
 iam, ſed pro principe habituri forent,
 antequã feſtus dies aſſet, & ipſe
 prehenuſ ac mulctatus capite, & qui
 eiufdem factionis erant, meritis ſup-
 cius affecti. At Commodus facta re
 uina, gratulatusq; deæ feſtum agitabat
 pompamq; gaudens frequẽtabat. Se-
 & populus omnis pro Imperatoris fa-

lute diem lætabundus celebrabat. Que
 autem ratio sit cur huic deæ tantum ho-
 norem Romani habeant, non alie-
 num uideretur, quantum ex historia ac-
 cepimus, commemorare, præsertim cū
 ea res plerisq; Græcorum ignota esse
 uideatur. Ipsum igitur simulachrum
 cœlitus, ut aiunt, demissum, neq; qua
 sit materia, nec à quo fabricatum arti-
 fice satis constat, neq; planè hominum
 manibus credit factum. Hoc igit de-
 cidisse cœlitus ferunt in quendā Phry-
 giæ agrum, cui nomen Pesinunti, à ca-
 su eius simulachri factum putant. Ibi
 enim à principio cōparuisse, licet apud
 alios cōperiam, pugna illic illum Phry-
 ga, Tantalumq; Lydum inter se conie-
 ruisse, siue de uia ortam, siue potius ob
 raptū Ganymedis. Cumq; diu æquis
 uirib. decertatū foret, ac p̄multi utrinq;
 cecidissent, nomen ex ea clade loco el-
 lo impositum. Hic etiam fama fert, Ga-
 nymedem ipsum trahentibus in diuer-
 sa germani atq; amatoris manibus ui-
 ta esse orbatum, sublatumq; è medio,
 pro

pro calamitatis solatio relata ad Iouem, d
 raptorem fabula diuinis fuisse hono
 re pre
 bus affectum. In hoc, quē diximus, uirgin
 sinunte Phryges olim Orgia coleberet
 ad ipsum fluuium Gallum, à quo zonā
 euirati deæ sacerdotes cognominānt. Ita sur
 Sed ubi res Romana creuit, respon
 accepto mansurum imperium, atq
 summam auctum iri, si Pefinuntia
 deam ad se transferrent, missi in Phry
 giam legati sunt petitem deæ simu
 chrum, quod quidē facile concessu
 est consanguineos se dictantibus, ab
 oriūdos ab Aenea Phryge. Cum ita
 nauigio deuectū simulachrū ad ip
 Tyberis fauces appulisset, quibus
 Romanū uice portuum utebantur, et
 festim diuina quadam ui nauigiū
 stitit, neq; ullis Romani populi cen
 tim trahētis moueri uiribus potuit, d
 nec uestalis sacerdos adesset. Ea cū
 ginitatem perpetuō seruandā polluta
 se falso argueretur, damnationem m
 tuens, supplex petijt à populo, ut iud
 cium de se deæ Pefinuntiaē committ
 res ex
 ren

rent, quo impetrato zonā reclinxit, clare precata, ut si intemeratam se esse, ac uirginē dea sciret, nauim progredi iuberet. Quæ ubi dixit, statim alligatam zonā manu ducta nauis sequi cœpit. Ita sunt pariter Romani manifestā numinis diuinitatem, atq; innocentiam uirginis admirati. Sed hæc hæctenus de Pefinuntia dea, prolixius etiam fortasse quàm decuit, haud insuauem tamen scientiam allatura ijs, qui res Romanas minus cognititas habeant. Cōmōdos autē euitatis maternis insidijs, matrem se custodia muniebat, rarus prodire in publicum, plerunq; temporis in suburbanis, aut in principalibus prædijs procul ab urbe consumere, abstinere prorsus ab iurisdictione, omniq; actu imperatorio. Per idem tempus accidit, ut ingens Italiam quidem uniuersam pestilentia occuparet, sed in ciuitatem Romanam uehementius tamen inuaderet, utpote q̄ & per se populo abundaret, & aduenas toto orbe confuertes exciperet. Quare magna iumentorum

E rum

rum atq; hominum strages consecuta. Tum Commodus (ita scilicet quidam
 medicinz periti persuaserant) Lauretū secessit, quod frigidior ea regio
 syluisq; è lauro permultis opaca, à qua etiam regioni inditum nomen. Valde enim plurimum aiebāt ad aëris euitandam
 contagionem, cum odores laurearum, tum ipsarū amœnitatem umbra-
 rum. Quocirca in ipsa quoq; urbe medicorum sententia, pleriq; unguentis
 suauissimis nares atq; aures opprebant, suffitucq; & odoremētis afflictebantur,
 quod meatus sensuum quidam dicunt) odoribus illis occurrere, neq;
 admittant aëra tabificum, maxime admiserint, tamen eum reliquasi
 ui longe superari. Caterum nihilo secius morbus ingrauescere, minesq;
 passim & pecora inter homines agitantia interire. Sed & fames
 dem tempore ciuitatē oppresserat de causa. Cleāder erat quidam Plin-
 genere, ex ea nota hominū, qui pueri ce per præconē ueneunt. Hic cū in-

mū imperatoriā seruitio esset traditus,
 & cū ipso Cōmodo accreuisset, eò sci-
 licet honoris atq; autoritatis puectus
 est, ut & corporis custodiam, et cubicu-
 li curā, præterea militū præfecturam so-
 lus obtineret. Cæterū diuitiæ ac luxus,
 etiā illum ad imperij spem instigabāt.
 Quocirca grandi coacta pecunia pluri-
 mum frumēti coëmit. Id aut̄ occlusum
 habebat, sperans sibi Romani populi,
 atq; exercitus uoluntates adiuncturū,
 prius rerū necessariarū penuria labo-
 rantes, magis repente largitionib. de-
 mereret. Idem gymnasiū quoq; maxi-
 mum exædificauerat, publicatis etiam
 balneis, ut eo modo populū inescaret.
 At Romani insensī iam pridem, ac to-
 tius causam pestilentia in eum conse-
 rentes, simul perosi hominem diuitijs
 inexplebilem, prius quidē confertim
 per theatra identidē traducebāt. Dein
 agente in suburbanis Cōmodo, repen-
 te uniuersi magnis clamoribus cōcur-
 serūt, Cleandrum ad necem deposcen-
 tes. Cum autem suburbanum omne

E 2 tomul

tumultu compleretur, & Commodus ipse in alto secessu uoluptatibus indigeret, inscius quæ gererentur (nam Cleander cauerat) repente extra omnem expectationem armati equites principis eruperunt, Cleandri iussu prouultes obuium quenque, ac uulnerantes. Neque scilicet populus excipere illorum impetum ualebat, inermis armatorum pedester equitum. Quare fuga facta urbem reijciuntur, ibique permulti, non modo quos ferro milites conficiebant neci dediti, sed quos etiam ipsi procul cauerunt equites, quicunque aut confertabant, aut equitum incursum conflabantur. Igitur ad urbis portas sine ullo impedimento persecuti, magnam populi partem interfecerunt. Qui autem in urbe remanserant, calamitate suorum intellecta, clausis domibus cum in tectis & culmina euassissent, lapidibus, tegulisque equites desuper incessabant. Ita statim conuersa fortuna est, nullo in modum decertare auso, sed omni multitudine desuper quasi ex tuto dimicantem.

te. Quocirca faucij magna pars cum to-
lerare iam ulterius nequirent, terga fu-
ge mandarunt. Multi itaque cadebant
crebro telorum iactu, multi equis ex-
cutiebantur, inter deuolutos lapides fal-
lente uestigio lapsantibus, sed & pedi-
tes, qui in urbe stationes habebant, po-
pulo suppetias aduersus inuisos sibi
equites raptim tulerunt. Itaque cum ciui-
le bellum esset, nemo tamen quæ gere-
rentur nunciare Commodo audebat,
metu Cleandri potentix. Donec maxi-
ma natu soror Fadilla nomine, accur-
rens ad imperatorē, quippe facilis adi-
tus sorori, crinibus solutis proiecta hu-
mō, ac planē in lugubrem habitum de-
formata. Tu quidē, inquit, o princeps,
ocium agitans, & omnium quæ geran-
tur ignarus, extremo in periculo uersa-
ris. Nos autem sanguis tuus propemo-
dum occidimus. Actum de populo R.
isum magna ex parte etiam de exerci-
tu est, & quæ ne à barbaris quidē nos
passuros expectabamus, ea nobis do-
mestici faciūt, & in quos maxima con-

E 3 tulisti

tulisti beneficia, eos primos inimicos
 habes. Cleander aduersus te populum
 & exercitum armavit, quorum quædam
 ris inuisus est, alteris charus, utriusque
 men in armis sunt, cædemque inter se
 trant, & civili sanguine Romam replent.
 Sed in nos uidelicet utriusque multitu-
 nis recidet calamitas. Nisi tu quamprimum
 neci dederis sceleratissimum
 mulum, qui tantæ cladis illis iam fu-
 nobis mox futurus est autor. Hæc
 quens uestem scidit, multique item
 aderant, sumpta de uerbis mulieris
 dacia, Commodum territabant. Is
 pauefactus, cum iam non ut impendens
 sed ut præsens periculum formidans
 acciri ad se Cleandrum prope iube-
 nihil dum certi scientem, sed tamen
 quid suspicantem imperatori renu-
 ciatum. Accedentemque ad se imperator
 prehendi, & caput eius amputatum,
 toque præfixum circumferri, uoluptuosum
 scilicet atque optatum populo spectaculum
 præbiturus. Ita id malum sedatum, a
 utrinque dimicatio dirempta. Siquidem
 mil

milites cum occisum uiderēt, pro quo
 decertabant, iram quoq; imperatoris
 formidabant, cui uerba data, nihilq; nō
 factum contra illius sententiam com-
 pererant. Populus contra satisfactum
 sibi auctoris supplicio putabat. Sed & li-
 beri Cleandri (binos enim uirilis se-
 xus habebat) & quotquot illius amici
 fuerant, ad unum omnes contrucida-
 ti, tractatq; per urbem cadauera, & con-
 temeliosissime habita, postremo in
 cloacas abiecta. Hæc finis Cleandri sa-
 torum fuit, quasi in uno illo uelut am-
 bitiosius ostentaret natura (ut sic dixe-
 rim) humana posse ex infimo loco ad
 supremū fastigium euehi hominem,
 atque euectum dein rursus deturbari
 quamlibet exiguo, atq; insperato for-
 tunæ momento. Cæterum Commo-
 dus tamen si uerebatur, nequid fortasse
 populus etiam contra se noui molire-
 tur, tamen suadentibus amicis in urbē
 reuersus est, ac lætis acclamationibus,
 magnosq; comitatu exceptus, in aulam
 principalem se contulit. Enimvero

ex illo tot aditis iam periculis, coepit nulli satis confidere, sed occidere nunc atque illum, nulli non calumniae fidem accedens. Ad haec neminem, cui uirtus ulla esset, amicum sibi adiungebat, sed a cunctis aequae rectis studiis animam auocauerat. Quippe quem die nocteque aliter ex alijs effrenae corporis uoluptates grauissimo seruitio praemebant, neminemque non ab limine uelut indiatorem submouebat, quemcumque aut probitas, aut disciplina ulla etiam mendicris illustraret. Scurrarum uero, & quae turpissima quaeque representabant, quae addictum sibi habebant. Aurigando etiam bestiarumque conficiendis supra modum exercebatur, ob quae studia adulescentes eorum fortitudinis gloria celebrabant, quae illa minus decore tractabat, quam modesto principi conueniebat. Extiterunt ea tempestate etiam quaedam in caelo prodigia, stellae enim per diem perpetuo apparuerunt, quaedamque ex his in longum productae medio quasi aere suspensae uidebantur. Praeterea animalia omnium generum

genus, minime suam naturam seruantiā, cū figura corporis prodigiosa, tum membrīs haudquaquam congruentibus aēbantur. Maximum autem nefas, cum in p̄sens dolorem attulit, tū in futurū pessimo augurio uniuersos conterruit. Nam cum neq; imbres ulli, neq; nubes, tantumq; exiguus terræ motus antecessisset, seu nocturni casu fulminis, siue igni aliquo in ipso terrarum motu uelut extrito, totum de improviso pacis templum consumptum incendio est, quod unum scilicet opus cunctorum tota urbe maximum fuit, atq; pulcherrimum, idem templorum omnium opulentissimum, egregieq; munitum, multoq; ornatū auro & argento. Quippe uniuersi fermè suas illuc diuitias, quasi in thesaurum congebāt, ideoq; per noctem debacchatus ignis multos ex opulentis egenos reddidit. Quapropter communem quidē lucturam publice omnes, suam autem quisq; priuatim, deplorabant. Sed ubi templum omne cōsumptum ignibus

E s est,

est, plurima quoque, & pulcherrima ur-
 bis ædificia conflagrarunt. Inter quæ
 etiam Vestæ templum. Sic ut Palladiū
 quoque conspiceretur, quod in primis
 colūt, atque in arcano habent Romani,
 Troia (ut perhibent) auectum, ac tum
 primū postquā in Italiam deuenit,
 conspectum ab hominibus. Quippe
 raptum id Vestales uirgines media sa-
 cra uia in aulam imperatoris transtule-
 runt. Multa præterea pulcherrimæque
 urbis partes combustæ, plurimos que
 dies peruagatum incendium, non pri-
 us sedatum est, quā̄m repentinis imbri-
 bus extingueretur. Itaque totam rem dis-
 imputabant eius ætatis mortales, quo-
 rum scilicet uoluntate & inchoasse in-
 cendium, & desisse arbitrabantur, ac
 portendi bella, quæ sunt deinceps in-
 secuta, consumpto pacis templo, inter-
 pretabantur. Quam deinceps famam
 rerum euentus comprobauit. Enim ue-
 ro plurimis maximis que incommodi-
 tatibus laborante ciuitate, non iam u-
 antes multitudo beneuole Comodū
 asplicere,

aspicere, sed referre omnes eius calamitatis causam in illius iniustos actus, & reliqua uitæ crimina. Siquidem neque latebant populū scelera hominis, neque latere ipse uolebat, sed quæ domi non sine infamia patrabantur, ea etiam in publicum ostentare haud uerebatur, eoque uecordiæ petulantiaque processit, ut paternum primo cognomen repudiaret, ac pro Commodo Marci filio Herculem se Iouis filium iusserit appellari, depositoque principum Romanorum cultu, leonis pellem substerne ret, manuque clauam gestaret, simul purpureas sibi, atque auro intextas uestes circumdaret, non sine omnium irrisione, quippe eodem schemate & fœminarū luxum, & heroum uirtutem representabat. Talem se uidelicet quotidie præstabat. Idemque mensiū nomina demutauit, ac pro uetustis appellationibus, nouas de suis cognominibus imposuit, quorum ad Herculem pleraque tanquā scilicet ad fortissimū reserebant. Quin statuas quoque sibi tota urbe poni iussit,

iussit, inq̄ ijs unam pro curia, quæ arcu
 cōtenderet, ut etiam imagines ipsæ ter-
 rores, atq̄ minas præ se ferrent, quam
 dein tamen senatus post illius obitum
 substulit, proq̄ ea libertatis imaginem
 reposuit. Commodus autem cū tem-
 perare iam sibi ultra non posset, publi-
 ce spectacula ædere p̄fessus, omneis se
 sua manu feras occisurum pollicebat̄,
 & cum fortissimis quibusq̄ iuuenum
 singulari certamine depugnaturū. Ea
 cum rumoribus celebrarentur, cōcur-
 rebant ex Italia omni, ac finitimis gen-
 tibus uniuersi ad id spectaculū, quod
 nec antea oculis usurpauerant, neque
 unquam fando audierant. Siquidem
 ita esse certa manus illius dicebatur, ut
 quodcūq̄ destinaret, iaculo sagitta ue-
 contingeret. Erantq̄ cum illo assidue
 Parthorum lectissimi sagittarij, ac Nu-
 midæ iaculatores, quos ille tamen o-
 mnis longe artificio superabat. Vbi au-
 tem spectaculi dies adfuit, pleno am-
 phitheatro exzificatus Comodo peri-
 dtomus fuerat, per quem decurrere in
 orbem

orbem posset, ne comminus cum bestiis pugnans periclitaretur, sed supernè, ac de tuto loco tela iacendo, iaculandi potius scientiam, quàm fortitudinem ostentaret. Ceruos igit & damas, item cornigera alia præter tauros, currens pariter ipse, atq; inseguens impetebat, ac præuenta fuga certissimis ictibus prosternebat. Leones uero & pantheras, aliaq; id genus nobilissima animalia, currens in orbem supernè iaculis confodiebat, sic ut nec telum quisq; secundum, nec uulnus uiderit nisi letiferum. Nam ut primum se fera concitauerat, statim illam uel in fronte, uel in corde sauciabat, nullo præterea usus scopo, neq; ad aliam corporis partem telo destinato, sic ut pariter cum uulne re ipso conficeretur. Cæterum bestie conquirebantur un dieq; ac tum primū uidimus, quæ antea in picturis mirabamur. Quippe ex India, Aethiopiaq; itemq; à meridie & à septentrionibus, quicquid incognitum prioribus seculis fuerat, cōfecit ille pariter, atq; ostendit.

dit, nullo non obstupefacto, tam certa illa manu, tamq̄ nusquā telis oberrantibus. Idem aliquando sagittas lunatae cuspidis in Maurusias struthos intorquebat, quæ & pedum celeritate, & alarum quau uelis ocyslime ferebātur, sic ut summum contingeret collum, atq̄ ita capita amputaret, ut exsectis ceruicibus (quī teli impetus fuerat) aliquādiu tamen uiuentibus similem cursum continuarent. Quin & pantherā, quæ scilicet eductum quendam in harenā cursu acerrimo comprehēderat, sic ut iam iam lanlatura uideretur, ita opportuno uulnere cōsecutus est, ut interfecta bellua hominē seruauerit, ac dentium quoque aciem cuspide ipsa iaculi præueneret. Leones item cauea centū eductos, totidem missilibus uniuersos occidit ita suo ordine iacentibus corporibus, ut numerari facillime singula possent, nullo scilicet superuacuo incidente telo. Hactenus igit̄ quæ gerebanē, quā uis à principe aliena uiderentur, tamen quoniā fortitudinem, scientiamq̄ pro-

se ferrent popularem quandam gratiã
emerebantur. Verum ubi iam nudus
ingressus amphitheatrũ est, sumptisq;
armis numeros gladiatorios imple-
bat, tum uero uirite Romano popu-
lo spectaculum id uisum, nobilissimũ
imperatorem post tam multos paren-
tis sui, maiorumq; triumphos, non qui
dẽ aduersus belluas arma capere mili-
taria, uel Romanorum imperio con-
gruentia, sed amplissimam dignitatem
turpissimo scedissimoq; cultu contami-
nare. Facile autem dimicans suos com-
pares superabat, neq; tamen ultra uul-
nera procedebat, dante unoquoq; ma-
nus, atq; imperatorem potius q̃ gladia-
torem agnoscente. Hocq; uesaniã profe-
ctus est, ut deserere principalem aulã,
atque in ludum gladiatorium migrare
institueret, neque se amplius Hercu-
lem appellari patiebatur, adoptato no-
bilissimi gladiatoris nomine, qui iam
uita excessisset, quin simulachro illi
colosseo, quod Romanis uenerabile
est, Solis effigiem gerens, capite dem-
pto

pto suum imposuit, atq; in basi subsc
 pfit, non quos cōsuesset imperatorio
 paternosq; titulos, sed p Germanico
 mille gladiatorum uictorem. Cate
 ipsum quoq; desinere aliquādo ab
 uecordia, & ciuitatem tyrannide lib
 rari oportebat, idq; anno ineunte, qu
 diem Romani festum agunt, ad Ian
 uetustissimum Italiae deum referente
 cuius etiam Saturnum ipsum ab Ion
 filio pulsum fuisse hospitem prædicat
 & quod ibi latuisset, nomen Latio in
 ditum. Quocirca etiam nunc Romae
 ni Saturnalia prius, dein uero initium
 anni more suo cōcelebrant. Estq; eius
 dei biceps imago, ut à quo incipit, &
 in quem desinit annus. Cum igit hū
 diem festū ciuitas agitaret, in quo Ro
 mani inuicem se colunt, salutantq;, &
 nomismata alter alteri, cæteraq; omnia
 fariam munera mittant, summicq; mi
 gistratus conspicuam sibi & solenne
 purpuram induūt, oniuersis diem ce
 lebrantibus, statuit Commodus n
 quidem ex imperatorijs (ut mos era
 xidibus

audibus, sed ex ipso gladiatorio ludo, n-
 dire in publicum, ac pro eleganti uesti-
 tu, purpuræq; imperatoria procedere ar-
 matus, deducere gladiatorum agmine,
 in cōspectum Romani populi. Quod
 ubi cōsiliū suū ad Mariam retu-
 lit, unam è suis concubinis, cui scilicet
 plurimum deferebat, ac prope uxoris
 eā loco habebat, sic, ut præter ignem,
 omnes honores uelut Augustæ tribue-
 rentur. Intellecto mulier tam absurdo
 turpiq; cōsilio orare multis lachrymis,
 supplexq; ad genua accedere, ne aut
 Romanum imperiū pollui pateret,
 aut ipse uitam suam perditis, ac deplo-
 ratis hominibus tam periculose cōmis-
 teret. Sed cum nihil profecisset, lachry-
 mans discessit. Ille præfectum exerciti-
 bus, Lætum nomine, & Electum cubi-
 culi custodem ad se accitos, parare iu-
 bet in ludo ipso gladiatorio, q̄ se dor-
 mitum recipiat, ut illinc ad sacrifican-
 dum mane procederet, ac se armatum
 Romano populo ostentaret. Illi mul-
 tis precibus persuadere tentabant, ne

F

quid

quid indignū principe conaretur. Cibus Commodus ira percitus, facessens ab se iussis, statim in cubiculum reuersus, ut quemadmodum consueuerat meridiaretur, sumpto in manus libello, quales de philyra tenuissimi, atque utranque partem replicabiles fiunt, exscribit in eo quoscunque illa nocte intercere destinauerat. Ex quibus prima erat Martia, mox Lætus atque Electus, post hos ingens eorum numerus, qui plurimum autoritatis in senatu obtinebant. Siquidem senes uniuersos paternos atque cos tollere è medio, ne censura illorum sua interpellaretur flagitia, bonarumque diuitum dilargiri partim militibus, partim gladiatoribus decreuerat, ut alii se defenderent, alteri oblectaret. Eum igitur libellum ita conscriptum, super lectulum deposuit, neminem ad se introiturum suspectans. Erat autem profectio quidam infans adhuc ex ea nota, quæ uestitu cætero nudi, sed auro gemisque ornati, solent delicatissimo cibus Romanorum esse oblectamento.

ita Commodus charus erat, ut cum illo
 sæpe etiam cubaret, ac Philocommo-
 dus appellaretur, ipso indicante nomi-
 ne amorem principis. Hic itaque puer
 forte ludibundus, occupato inter bal-
 nea & crapulas Commodus, cubiculū
 (ut consueuerat) ingressus, sumpto in
 manus libello, qui cum lusitaret, foras
 processit. Ac forte quadam in Martiā
 incidit, quæ cum puerum etiam ipsa di-
 ligeret, complexa prius atq; deoscula-
 ta, libellū manu aufert, uerita nequid
 ob infantiam inscius puer rerum for-
 tasse grauiorum labefaceret, Agnita
 dein Commodi manu, ac legendi cu-
 pidine illecta, ubi fulnesta contineri, ac
 se primam peti intellexit, Lætumq; &
 Electum subsequi, tantamq; deinceps
 reliquorum futuram eadem, hæc secū
 ingemiscens cōfussurrabant. Euge Cō-
 mode, hæccine præmia beniuolentiæ,
 amorisq; sunt? Ita scilicet de te merui,
 cum tam multos annos contumelias,
 ebrietatem que tuam pertuli. Sed ne-
 quaquam tibi hæc ita successerint uiro.

F 2 temu,

quid indignū principe conaretur. Quo-
 bus Commodus ira percitus, facesse
 ab se iussis, statim in cubiculum reue-
 sus, ut quemadmodum consueuerat
 meridiaretur, sumpto in manus libe-
 ro, quales de philyria tenuissimi, atque
 utranque partem replicabiles sunt, con-
 scribit in eo quoscumque illa nocte in-
 cere destinauerat. Ex quibus prima est
 Martia, mox Latus atque Electus, post
 hos ingens eorum numerus, qui pluri-
 mum autoritatis in senatu obtinebant.
 siquidem senes uniuersos paternos an-
 cos tollere è medio, ne censura illorum
 sua interpellaretur flagitia, bonaque
 diuitum dilargiri partim militibus, par-
 tim gladiatoribus decreuerat, ut alii
 se defenderent, alteri oblectaret. Eo-
 igitur libellum ita conscriptum, super
 lectulum deposuit, neminem ad sena-
 troiturum suspectans. Erat autem
 sio quidam infans adhuc ex ea nota, qui
 uestitu cætero nudi, sed auro gemmis
 que ornati, solent delicatissimo
 Romanorum esse oblectamento.

ita C
 sape
 dus a
 ne an
 forte
 nea &
 (ut ce
 man
 proc
 incio
 ligen
 ta, l
 ob i
 tasse
 deir
 pidi
 se p
 Ele
 reli
 ing
 mo
 an
 cū
 ebr
 qu

ita Commodus charus erat, ut cum illo
 sæpe etiam cubaret, ac Philocommo-
 dus appellaretur, ipso indicante nomi-
 ne amorem principis. Hic itaque puer
 forte ludibundus, occupato inter bal-
 nea & crapulas Commodus, cubiculū
 (ut consueuerat) ingressus, sumpto in
 manus libello, qui cum lusitaret, foras
 processit. Ac forte quadam in Martiā
 incidit, quæ cum puerum etiam ipsa di-
 lgeret, complexa prius atq; deoscula-
 ta, libellū manu aufert, uerita nequid
 ob infantiam inscius puer rerum for-
 tasse grauiorum labefaceret. Agnita
 dein Commodi manu, ac legendi cu-
 pidine illecta, ubi fūnesta contineri, ac
 se primam peti intellexit, Lætumq; &
 Electum subsequi, tantamq; deinceps
 reliquorum futuram cædem, hæc secū
 ingemiscens cōsufurrabant. Euge Cō-
 mode, hæccine præmia beniuolentiæ,
 amorisq; sunt? Ita scilicet de te merui,
 cum tam multos annos contumelias,
 ebrietatem que tuam pertuli. Sed ne-
 quaquam tibi hæc ita successerint uiro.

F 2

remu,

temulento aduersus sobriam mulierem.
 His dictis, Electum ad se arcessit, quod
 etiam ipsa aliquando per se conueniens
 utpote cubiculi custodem solita, &
 eo quoque stupri habuisse consuetudinem
 credebatur, traditoque in manus
 bello, uide, inquit, Electe, cuius sumus
 hac nocte festum celebraturi.
 eo lecto expaues factus (erat autem Aegyptius
 genere, audax homo, ac propterea
 & irasci facilis) statim signatum
 bellum per hominem sibi fidum Latini
 legendum mittit. Qui item exterritus
 ad Mariam contendit, simulans de
 ire se consultatum, quae ad concinnandum
 ex iussu principis ludum gladiatorium
 pertinere. Hoc igitur usi pre-
 textu, constituunt aut faciendum
 quamprimū, aut patiendum aliquid
 nullum morae locum, nullum procrastinationi
 esse. Placitū autem est, reu-
 ueneno agi, quod se facile daturā Ma-
 ria recepit. Quippe solita primū illi
 scire atque offerre poculum, ut ab amico
 porrectum suauius biberetur. Igitur
 deum

deſſit ex balneis cōmixtum uīno odo-
 ratiffimo uenenum in calice obtulit. Il-
 le diu lauando, uenandoq; collecta ſini
 ueluti de more propinatum ſibi teme-
 re interbibit. Quare ſtatim capitis gra-
 uedine occupatus, atq; in ſopore pro-
 lapſus, cum id ex labore accidiſſe opi-
 naretur, quieti ſe tradidit. Electus autē
 & Martia recedere omnes conſeſſim,
 & ſuam quenq; domum reuertū iubēt,
 ne ſomni indigūm Commodum ex-
 pergeſacerēt. Id autem alias quoq; ex
 ebrietate nimia facere cōſueuerat, nam
 cum uel balneis, uel epulis operam da-
 ret, nullum ſcilicet habebat præſtitutū
 quieti tempus. Etenim aliæ ex alijs uo-
 luptates, eaq; inter ſe maxime diuerſæ,
 ſeruire ſibi hominem etiam inuitū quo
 canq; tempore ſubigebāt. Pauxillum
 igitur cum requieſſet, ac iam ſe ad ſto-
 machū & aluū ueneni uis inſinuafſet,
 oborta uertigine, uomitus & quidem
 affatim conſecutus eſt, ſiue ipſo cibo,
 quem largiter ante ſumpſiſſet, multaq;
 æri potione uirus expellente, ſeu quo

niam principibus mos est, antequam
 cibum capiant, medicamento uti, quod
 uenena prohibeantur. Cæterum cum
 multum euomisset, ueriti illi ne uenena
 no quoque omni eiecto colligeret se
 atque unam omnes cædi imperaret, per
 ferunt magna mercede Narcisso cuius
 audaci strenuoque adulescenti, ut ipse
 in cubiculo strangularet. Hunc finem
 uitæ Commodus habuit, tredecim an
 nos post parentis obitum imperio ad
 ministrato, unus omnium ante se
 peratorum nobilissimus, omnium
 eius ætatis hominum formosissimus.
 Quod si dicendum de fortitudine quod
 est, ne in hoc quidem cuiquam, præse
 ntium destinandis ictibus, concessurus

Sed tamen totam uitæ rationem
 studijs (ut dictum est) cædis
 simis contaminauit.

F I N I S.

HERO

HERODIANI LIBER
SECUNDVS.

Cciso Cōmodo, quē
admodum superiore
uolumine demonstra
uimus, cum cælare fa
ctum interfectores, et
aulicas excubias falle

reuellent, uili quodam stragulo inuo
lutum, constrictumq; corpusculum,
ac duobus explorata fidei famulis im
positum, adibus exportandum, uelut
aliquid superuacuum ex cubiculi supel
lectile curauerunt. Qui autem expor
tabant, per medios euasere custodes,
partim ebrios, dormitantesq; ac manu
languida tenētes hastilia, partim etiā so
cords eorū, quæ ad se parū pertinere
arbitrabantur. Ita corpus principis fur
tim elatū, ac per noctē uehiculo impo
sitū, in Aristeū miserunt. Lætus autē &
Electus, Martiaq; quid agēdum foret
diu deliberato, tandem decernunt, ita
de eius morte rumores serere, quasi

F 4 repente

repente in apoplexiã incidisset, quod facile de illo creditum iri existimabatur quem cõstabat identidem solitum in moderatis epulis saginari. Sed antequam omnia tamen visum est, aliquem profectum ætate, ac modestum hominẽ degere ad imperium, per quem & ipsi cõcolumes forent, & omnes à sæua inmoderataq; tyrannide respirarent. Igitur diu consultato, neminem sic idoneum inuenerunt, ut Pertinacem. Erat autem Pertinax genere Italus, domi, bellicisq; rebus gestis clarus, multisq; insignis triumphis, quæ aduersum Germanos, atque orientales barbaros erexerat. Vnus erat reliquus è grauissimis illis, quos propter Commodum amicos reliquisset, cuius plurimũ ex omnibus socijs ducibus detulerat. Tutus hæctenus, uel grauitatem ipsam uerito, uel ob paupertatem hominis dissimulante Commodus. Sed quidem id quoq; illius laudibus accedebat, quod cum plurima omnium administrasset, tamen erat omnium pauperimus. Hunc igitur Pertinacem

Et intempeſta ſopitis omnib. Lætus,
 atq; Electus cū paucis eiufdem factio-
 nis adeunt, & cum ianuam occluſam
 offendiffent, ianitorem excitarunt, qui
 ubi adaperuit, militeſq; & Lætum præ-
 ſectum adefſe uidit, perterritus, atq; ex-
 pauefactus, Pertinaci renūciat. Is ad-
 mitti ilico iubet, euētura mox inquiēs,
 quæ ſibi ad eam diem mala præſagiue-
 rat. Tanta porrō fuit animi conſtantia,
 ut ne lecto quidem ſe mouerit, aut ha-
 bitum oris demutauerit, ſed ingreſſis
 Læto atq; Electo, quamuis ad ſe occi-
 dendum miſſos crederet, pleno auda-
 cix uultu, minimeq; pallenti, iam pridē
 inquit, hunc exitum uitæ ſingulis etiā
 noctibus ſperabā, qui ex omnibus pa-
 ternis amicis unus adhuc eſſem reli-
 quus. Itaq; demirabar, quonam tam-
 diu rem differret Commodus. Proin-
 de quid ſtatis, quin facitis imperata,
 meq; à trifti aliquando, ac perpetua for-
 midine liberatis? Ad hæc Lætus, Deſi-
 ſine, inquit, indigna te, & ſuperiore ui-
 ta tua fabulari, neq; nos mortem tuā,

F , ſed

sed salutem, cum nostram, tum Romani imperij peritū uenimus. Iacet enim tyrannus, debitasque luit poenas, ea passus a nobis, quæ in nos facere moliretur. Quare huc adsumus Imperium tibi traditurū, quem unum ex omnibus seculi, uel temperantia uitæ, uel auctoritate uel ætate etiam, & grauitate morum, uisus esse præstantissimum, charumque populo, & uenerabilē, sperantes quoque agimus & optabile illis, & nobis salutare futurum. Ad hæc Pertinax: Desinite, inquit, senem ludere hominem atque ita timiditatis arguere, ut prius decipere, dein occidere studeatis. Atque inquit Electus, quando nobis parum credis, cape libellum hunc (nam manus certe agnoscis Commodi) ac tute legere cognosces proculdubio quantum exasperauerimus periculi, neque tentauerimus aliquod in nostris uerbis, sed uerum fidei deprehendens. Quod ubi Pertinax accepit, iam profecto uiris antea quoque sibi amississimis credendum ratus, intellecta omni re, totum se illorum potestati permisit.

permisit. Placuit igitur primo exercitū
 adiri, ac militum tentari animos, quos
 tamē Lætus in sententiam suam facile
 se adducturum pollicetur, quippe cu-
 ius aliqua utpote præfecti futura esset
 apud illos autoritas. Quocirca omnes
 quotquot aderant, ad exercitum festi-
 nant, cum iam multum noctis proces-
 sisset, instante Kalend. Ianuariarū die.
 Mittit præterea fidos homines, q̄ pas-
 sim rumorem disseminant, uita defun-
 ctum Commodū, Pertinacemq̄ iam
 imperaturum, contendere ad exercitū.
 Qui ubi rumor euagatus, repente po-
 pulus uniuersus Lymphato similis,
 ebacchari, & discurrere per uias, ac læ-
 tabundi omnes renūciare pro se quoscūq̄
 amicis, quibus aut dignitas, aut diuitiæ
 superabant, nanc̄ illis potissimum di-
 scrimen impendebat à Cōmodo. Ibāt
 igit̄ ad templa, & aras dñs gratulatum,
 aliq̄ alia uociferātes. Quidam iacere ty-
 tannū, pars gladiatorem, nonnulli etiā
 multo his foediora. Quorūq̄ hæctenus
 metus represserat, ea nūc licentia, ac li-
 bertate

bertate oborta, impune iactabant. **S** Veru
 & pleraque pars populi cursu concita ac Ro
 ad exercitum contendebat, ueritis om uem,
 bus ut satis libenter imperatorem Polina
 tinacem milites acciperent, quippe tatem
 deratum principem, non sanè nimis ro exp
 sententia futurum sperabant militibus etum
 qui scilicet tyrannidi seruire, uimque mirat
 mem ac rapinas exercere consueuerat for fo
 sent. Itaque uelut ad obsequium impu his da
 furi confluxere ad castra frequentes Cuiu
 Quo ubi peruentum, ingressi **L**xtus o
 Electus una cum Pertinace sunt, ibi co iucud
 uocatis militibus ad hunc modum L uitoru
 tus uerba facit. Commodus impera defen
 tor uester apoplexiæ morbo interi gestas
 Causa mortis nemo alius, sed est ipse ro ian
 met sibi. Nam cum frustra nos optima bnu
 atque salubria subijceremus, gerens ille dice
 quemadmodum omnes nostis, cibo gentu
 potumque nimio suffocatus est, atque is que coh
 de suo sibi fato extinctus perit. Quip huc o
 pe non una eademque cunctis homini illam
 bus mortis causa, sed aliaque alijs, cunctaque & iau
 tamen ad eundem tendentes uitæ finem profese
 Verum

Verum pro illo adducimus uobis ipsi,
ac Romanus populus uirum ætate gra-
uem, uita moderatum, militaris disci-
plinæ peritissimum, cuius bellicam uir-
tutem uos quidē ueterani sæpenume-
ro experti, cæteri tot annos urbi præfe-
ctum non honore solum, sed etiam ad-
miratione dignissimum iudicastis. Igi-
tur fortuna non principem solum uo-
bis dat, sed parentem quoq; optimum.
Cuius principatus non uobis modo,
qui eum præsentem tuemini, sed ijs etiã
iustissimus futurus est, qui ripas flu-
uioꝝ, ac Romani terminos imperij
defensant, uidelicet res eius præclare
gestas memoria retinentibus. Neq; ue-
iam barbaros nobis precio concilia-
bitus, sed eorum memores, quæ hoc
duce perpessi sunt, metu potius subi-
gentur. Hæc dicente Læto, minime iam
se cohibuit populus, quin cessante ad-
huc & dubitabundo milite, Augustũ
illum declararet, patremq; appellaret,
& faustis omnibus acclamationibus
prosequeretur. Idem etiam milites fa-
ctabant.

cōstitabant. Quāquam non pari alacritate, sed circumfusa undiq; inermibus festumq; agitantibus diem, populū facile illos acclamare, ac Pertinacem uocare Augustum coëgit. Mox inde de more in illius nomen, factaq; reuerentia, laureatū omnes populus atq; exercitus prosequēbantur. Sed postquam aulam imperatoriā per noctem (uicini) à milite populo que deducere magnis curarum motibus aestuabat, quamuis animo esse forti constantem uideretur, tamen illū uehementer sententia territabant, non de salute sua gnopere sollicitum, quippe alias uiora pericula cōtempserat, sed repentinæ tyrannidis mutationē animo constantem, nobilitatemq; nōnullorum natorum reputantem, quos minime passuros arbitratur, post imperatorum generosissimū recidisse principatum ad hominem priuæ stirpis, atq; obscuræ. Nam seuita ipsius planē terrens perans ac frugalis audiebat, maximè in bellicis negocijs gloriam fuerat

ptus, attamen claritate generis impar
habebatur. Igitur postquam diluxit, in
curiam se contulit, neque ignem sibi præ
ferri, neque ulla principatus insignia pas
sus attolli, donec senatus sententiã sci
raretur. Sed eum omnes simul atque ui
derant, lætis acclamationibus unanimi
ter exceperunt, Augustumque & impe
ratorem consalutarunt. At ille recusa
re institit, tanquam rem inuidiosam, no
n enim imperij, excusari e senectutem, ue
nilamque orare, multos esse dicentis pa
tricios uiros, quibus magis imperium
conueniret. Simul Glabronem manu
comprehensum protrahens, sessitare
imperatoria sella iubebat. Erat enim il
le omnium patriciorum nobilissimus,
ad Aeneam Veneris & Anchisæ fi
liam seriem generis referens, idemque
iterum consul, qui tamen ita tum locu
tus est: Equidem egomet, quem tu omnium
puras dignissimum, cedo tibi imperio,
atque una mecum senatus omnis summam
tibi potestatem decernimus. Ibi uero il
le nim penè afferentibus, atque impen
se

ferrogātibus uniuersis, uix tandem
bitabundos sellam imperatoriam
scendit, atq; orationem huiuscem
habuit.

Consensus hic uester, studiū
eximium uni mihi plurimū
ranta ista nobilitate deferendī, cum
mni adulationis suspitione uacet
mentumēq; beniuolentiā, fidemēq;
rat, alium fortassis audaciorē atq;
criorē redderet ad ea quæ tradere
suscipiēda, sperantē facili se gub
natione usurum, qui tantam in ue
beniuolentiā animaduertēret. Me
tem contra magna ista scilicet atq;
gia, sicut honoris sensu obstupe
ita metu quodam, curaq; sollicitant
quidē arduum in primis est, mag
acceptis beneficijs paria referre. N
in beneficiorū uicissitudine, si ma
gratiam referat, qui paruam debu
non tam facilitas remunerandī ex
ditur, q; in ipso argumentum gra
mi commēdatur. Sed cum prior q
piam eximia in te quædam contul

tum si illud parum ample demerearis,
 non tam deesse quod reponas, quam
 ipse inops sensuum, ac planè ingratissi-
 mus uideare. Cerno igitur iam ani-
 mo, quàm mihi arduum sit propositum
 certamen, ne tanto à uobis accepto ho-
 nore parum me fortasse dignum exhibe-
 beam. Quippe nō in sella ipsa fastigium
 dignitatis, sed in operibus situm, quæ
 illam minime dedecorent. Nam quanti-
 tum præterita odimus, tantum de futu-
 ris bene speramus. Et ut tenax est iniu-
 riarum memoria (quod enim offendit,
 nunquam obliuiscitur) sic beneficia in
 ipso excidunt usu. Siquidem non tam
 delectat libertas, quàm seruitus offen-
 dit. Neque habendam quisquam gratiam
 putat, quod rebus suis pro arbitrio uta-
 tur, quippe id sibi deberi iure autumat.
 Qui uero suis exuitur bonis, nunquam
 sanè iniuriarum obliuiscitur. Neque quisquam
 lucro apponit, quod utilitatem in com-
 mune pariat. Quæ enim publice pro-
 ficiunt, parum cuique curæ sunt. Sin quæ
 propria cuiusque sunt, minus ex senten-

G tia

dia cecliderint, tum nemo satis secū
 nigne agi purat. Ad hęc quicūq; eno
 mibus tyrannorum, atq; immensis
 gitionibus insuerūt, n̄ si frugalius pe
 lo, aut continentius ex pecuniz ino
 agere instituas, non tam id modera
 cuidam dispensationi, prudentiq; au
 buunt, quam auaritiam continuo
 & sordes exprobrant. Neq; autem
 gitant neminē posse magna cuius
 largiri, qui se à ui atque à rapinis ab
 neat. Qui autem recte, ac pro cuius
 dignitate dispensat, non modo n̄
 cuiquam iniuste eripit, sed & ceter
 frugi esse docet, & parcere parto. H
 igitur cum animis uestris reputante
 adnitimini uos quoq; mecum patre
 communemq; hęc imperij administ
 tionem existimate. Quippe in reput
 optimatum, non autem sub tyrann
 de uicturi, cum ipsi optimam habe
 spem, tum reliquis etiam debetis pol
 ceri. Hęc locutus Pertinax senatui, at
 mum addidit, notisq; exceptus, & ex
 clamationibus, habitusq; honorifice
 tiffim

Illissime, Iouis, aliorumque deorum templis
 consalutatis, sacrificioque de more facto
 in aulam palatinam se contulit. Postea ue-
 ro quæ fama uulgauit, quæ ille uel in sena-
 tu dixisset, uel ad populum scripsisset, læ-
 ti omnes agitare, sperantes seruum se &
 clementem principem, parentemque adeo
 magis, quam imperatorem habituros. Nam
 & militibus edixit, ne cui ex populo con-
 tumeliam facerent, neue quem uiato-
 rem pulsarent, cunctaque denique ad ho-
 nesti cultum, modestiamque referebat.
 Ipse cum aut ingrederetur, aut ius dice-
 ret, comem scilicet ac mansuetam indo-
 rem ostendebat, & cum Marcum in-
 primis referre uideretur, seniores qui-
 busdam admonitu delectabat, reliquos
 autem à crudeli, contumeliosa que ty-
 rannide ad modestam uitam, tranquil-
 lamque uindicatos, facile ad se amandum
 impulerat. Quæ cum fama latius eua-
 geret, nationes omnes, atque exercitus
 subiectos Romanis, aut amicos, ad de-
 ferendos ei diuinos honores incitauit.
 Quin Barbari quoque, siquis aut frenos

G

2

depu

depulerant, aut seditiones moliebantur metu uirtutis, quam præstitisse eum superioribus bellis meminissent, iustitiam fide, cum neminem ab illo scirent uero offendi, sed gratiam cuique pro meritis referri, uimque abesse & crudelitatem sponte illi se dediderunt. Legationes præterea undique confluebant, gratulatum Romano populo, quod Pertinacis imperio gubernarentur. Sed quibus plerisque omnibus publice priuatimque gratum fuit, modestum mansuetumque principem populo Romano contigisse: sed uero urbanæ cohortes imperatorum custodiam adhibere, grauius, molestèque fore rebant. Siquidem à rapinis iniuriisque ad temperatum uitæ cultum reuocata ac mitem illam ciuilemque gubernationem in contumeliam suam, ac de decus accipientes, ut ex qua licentiam sibi ademptam intelligerent, nullo iam pacto rectorem huiusmodi tolerantium statuebant. Igitur principio contumaciores se gerere, minusque dicto audientes esse. Postremo nondum bime-

stri imperio expleto, cum quidem ille iam non dubium suæ probitatis spectemē dedisset, uniuersis in optimā spem erectis, inuidit repente mala fors, quæ omnia funditus euertit, sic ut egregij illi conatus uehementer omnibus profuturi, in medio quasi cursu prolaberentur. Nam primum quidem quidquid in Italia aut alibi gentium inculti soli, etiamq; sub regibus uacaret, id totum occupantibus & colentibus adiuuauit, decemq; annorum immunitatem, ac perpetuam libertatem agricolis concessit, Imperatoris autem possessionibus nomen suum inscribi prohibuit, non esse illas dictitans imperantiæ proprias, sed communes Romanorum, & publicas, uectigalia quoq; omnia, quæ ad contrahendas pecunias tyranni excogitauerant in fluuiorum ripis, in urbium portibus, perq; uias, & itinera penitus remisit, atq; in antiquam libertatem reuocauit. Multaq; item ad idem exemplum facturus uidebatur. Nam & delatores urbe exegerat, & ubiubi

G 3 inue

inuenirentur, puniri imperauerat, inten
 uens ne cui de uanis criminibus pite pr
 culum cōflaret. Ergo in maxima nato
 quillitate sese, beatissimoq; rerum fidi, ac
 uictutos senatus, cæteriq; arbitraba ipso,
 Siquidem adeo se æquabilem, pare quem
 cæteris præstabat, ut filium quoq; Rea
 adulescentem in aulam palatinam cubic
 quam adduxerit, sed intra priuato inern
 rietes continuerit. Sic ut ludum qu relicto
 literarium, atq; gymnasia de more alio c
 ret, nihil priuatis absimilis, erudiret ciffim
 que, & omnia perinde ut quouis è suadu
 dio agitaret, neq; ullam aut tyrann sibi ce
 aut omnino imperatoriam pomp plora
 ostentaret. Cum in hac morum, uis lens a
 modestia ageret, soli scilicet prætor mans
 milites, præsentem rerū conditione impe
 haud satis æquo animo ferentes, u ta, fu
 rem illā licentiā uolenter se gerend curra
 ptandiq; omnia affectabāt, interq; dium
 & epulas cōsilia inierunt Pertinace quæ
 medio tollendi, grauem ipsis atq; mos p
 rosum, alterumq; eius loco impo ius,
 di, rebus Romanis indulgentem quæ
 inuen

intemperantē nihilq̄ deniq̄ non licen
 te præbiturū. Igit̄ confestim haud opi
 nato cunctis ocium agitantibus, turbī
 di, ac furentes, militari cursu meridie
 ipso, protentis hastis, nudis gladijs, fre
 quentes ad imperatoris ēdes feruntur.
 Re autem subita, insperataq̄ perterriti
 cubicularij palatini, pauci plurimis, &
 incames armatis minime ausi resistere,
 relictā sua quisque statione, diuersi aliq̄
 alio defugerunt. Pauci tamen ex ami
 cissimis nunciato militū cōcursu, per
 suadere Pertinaci conabant̄ uti fuga
 sibi consuleret, populiq̄ auxilium im
 ploraret. Ille autem tamen si uilia in præ
 sents audiebat, tamen indecorum existi
 mans, atq̄ illiberale, minimeq̄ dignū
 imperatoria maiestate, atq̄ antea cta ui
 ta, fugæ aut latebris salutem debere oc
 currere periculo, ac procedere in me
 dium decreuit, sperans persuasurum
 quæ uellet, & furentes in præsens ani
 mos placaturū. Igitur cubiculo egres
 sus, factus que irruentibus obuiam,
 querere causas institit tam subiti mo

G 4 tus,

rus, & à sceditissimo illo tumultu abstrusus, non attonitus periculo, sed habitum oris graue, moderatūq; retinens paremque imperatoris dignitati, ac nūmule, nihil pavidum aut obnoxium, nihil denique supplice dignum præse-rens, ita ad eos uerba fecit: Me quidem milites, inquit, si occiditis, neque ipsi magnam facitis, neque mihi sanè graui homini uidelicet huius ætatis & glorie. Siquidem humanæ uitæ finis certe aliquis necessarius. Vos autem principis curæ, custodiaque, & propulsandis aliunde periculis adhibitos, eadem ipse facere primos, neque ciuili tantum, imperatorio quoque sanguine pollutas dextras, id uero uidete, ne uel in sensu flagitiosum sit uobis, uel in re uos iniuria affecti. Si enim Commodus doletis interitu, nihil profecto noui fuit mori, qui homo natus fuerat. Si dolo necatum putatis, non meum ne id crimē, quippe quem ipsi scitis, omni etiam suspitione procul abest.

Quæ enim tunc acta sunt, uos primi cog-
 nita habuistis, ut etiam si quid obortum
 suspicionis est, id utique alios attigerit.
 Cæterum ne illo quidem extincto, quic-
 quæ uobis defieri patiemur, quod mo-
 deste, atque ex dignitate uestra, non autem
 per uim & rapinas concupiueritis. Ita
 loquente eo, iam quidam ex his permo-
 tum iri uidebantur, neque sanè pauci abi-
 re iam ceperant, ueritè sanctimoniam
 principis, ac senectutem, sed à cæteris
 factio impetu obruncatur. Qui statim
 eo perpetrato scelere, multitudinem de-
 clinantes, indignissime laturam id faci-
 nus, occupant in castra abire, muroque
 continent se, dispositis pro turribus ar-
 matis, qui populum à mœnibus arce-
 rent. Hunc finem Pertinax sortitus est
 uitæ, morumque (ut supra diximus) lau-
 dandus. Sed ubi cædis illius fama per
 populum dedita, tumultu scilicet, iu-
 ctuque omnia compleri, discurrere uni-
 uersi furētibus similes, neque certi quid
 agerent querere ipsos autores, quos
 neque inuenire tamen poterant, neque ul-

G 5 cisci,

cisci. Præcipue uero senatus indignè
 ferre, communemq; eam calamitatem
 existimare, desiderans parentem opor-
 tum, ac principem indulgētissimè
 rursumq; tyrannidem metuens, qua
 cordi esse militibus intelligebat. Sed
 dies unus, itemq; alter abhisset, plebs
 uniuersa suo quisq; metu quietem a-
 ret, & qui dignitate, auctoritateq; pol-
 lant, in sua prædia quàm longissime
 poterant, ab urbe secessissent, ne quod
 in eligendo successore grauius ob-
 retur, cognito milites & quietum
 populum, & existere neminē, qui prin-
 cipem interfectum uindicaret, ipsi
 dem castris se continebant: Constitit
 autem supra murū uocalissimo quod
 edicūt uenale imperium, tradituros
 se ei, qui plurimum pecuniæ pollicer-
 tur, rutoq; in aulam deducturos. Id
 ditum neminē è senatu grauitate
 auctoritate præditum, neminemq; è
 bilitate, aut ex his deniq; pmouit, quod
 cunq; adhuc opulenti superabant
 ues reliquæ Commodi Tyranni idē
 no

neq; a
 dere, a
 minar
 liano
 dem h
 spere
 num
 pe ho
 tis ha
 atq; fi
 eta m
 relig
 horta
 rum
 qui t
 tur u
 cepti
 magi
 atq; a
 pitia
 lectu
 rum
 suspi
 pinq
 suspi
 no

neq; ausus quisquam aut muro succe-
dere, aut turpem, contumeliosumq; do-
minatam pecunia pacisci. Sed enim lu-
liano cuidam consulari uiro, qui gran-
dem habere pecuniam credebatur, ue-
spere supra coenam nunciatur inter ui-
num atq; epulas militū edictū. Quip-
pe homo alioquin parū uitæ continen-
tis habebatur. Persuadent igitur uxor
atq; filia, & parasitorum turba, ut reli-
qua mensa acceleret, & quid agatur in-
uelligat, ac subinde inter eundem ad-
hortantur, occupet proiectum impe-
rium, superaturum largitione omnes,
qui tantum diuitiarum possideat. Igi-
tur ubi ad muros accessit, clamare oc-
cepit, daturum quæ uellent, habere se
magnas opes, plenos auri thesauros,
atq; argenti. Eodem que tempore Sul-
pitianus & ipse uir consularis, ac præ-
fectus urbi, focer que Pertinacis impe-
rium licitabatur. Verum in eo militem
suspectam habuerunt Pertinacis pro-
pinq;uitatem, subesse aliquid fraudis
suspectantes, quo illius exdes uindica-
retur.

retur. Ergo Iulianum scalis demissis
 pra muros attollunt, non prius aufe-
 serare portas, quam conueniret de
 mero dandæ pecuniæ. Ille ingressus
 castra, primū quidem honores Com-
 modi, & statuas quas sustulerat Se-
 tus, instauraturum pollicebatur, ce-
 cessurumq; ipsis quam quōdam sub-
 lo licentiam obtinuissent, præterea
 litibus singulis plus multo argenti
 turum, quam aut petere auderent,
 accepturos expectauerant, neq; in di-
 do moram futurā, nam domi eam pe-
 cuniam adseruari. Quibus adductis
 bus milites, atq; in tantam spem erecti
 Iulianum declarant principem, sibi
 ei Commodi cognomen imponunt.
 Tum signis sublati, impositisq; illi
 imaginibus, deducere hominem te-
 dunt. Igit̄ de more sacrificio in castris
 peracto, exiit maiore militum comite-
 tu, quam ceteri cōsueuerant, siquidem
 per uim, contraq; populi uoluntatem
 perq; turpitudinem. & dedecus, impo-
 ritum emergatus, iu. - impetum multo
 tudina

indinis uerebatur ; Sed induti armatur
milites , circumseptiq; undiq; testu-
dine facta , ut etiam si res posceret dimi-
parent , receptoq; in medium imperato-
re suo , clypeis , hastisq; supra capita ela-
tis , ut tutiores foret , si forte lapides è te-
ris mitterentur , deducunt eum in au-
rum , neq; auso resistere populo , neque
uictos est faustis acclamationib. pse-
quente , sed diras procul imprecantib.
inuersis , grauiterc; exprobrantibus ,
quod idre sibi imperiũ parauisset . Tũc
primum uidelicet corrupti militũ mo-
res , foedaq; & insatiabilis pecuniæ cupi-
dita , & contemptus imperatoris ma-
estatis inoleuit . Nam cũ neq; uindex
existeret ullus tam crudeliter interfecti
principis , neq; promerciale factum im-
perium , foedeq; nundinatum quisquã
prohibuisset , id uero initium causaq;
militibus fuit , ut etiam impofterum tur-
bissimi , cõrumacissimic; euaderent , sic
ut auaritia indies , ac principum cõtem-
tus etiam usq; ad sanguinem proue-
leretur . Enimuer Julianus imperiũ
adeptus ,

adeptus, delicijs cōtinuo crapula
 dedere, circa rempub. indiligēs, uis
 mollissimam, luxuq; circumfluentem
 traducere. Sed & spem militum fessera
 rat, nec implere fidem promissorum
 tuerat, siquidem nec opes domi quā
 tas iactabat, & publicum erarium in
 pibus illis insanis iam pridem à Co
 modo exhaustū. Quare cū milites
 bebat infensos, tum à populo totius
 cōscio facile cōtemnebat. Itaq; &
 tereuntē maledictis insectabant, &
 pes, ambiguasq; uoluptates expre
 bant, sic ut propalam etiam in circ
 maxima uis hominum confluūt, In
 num incesserent, ac uindicem Ro
 ni impertj, præfulem q; summū prin
 tus Nigrū uocitarent, orātes ut qu
 primum adesset, ipsosq; à tantis ce
 melijs assereret. Is Niger consulat
 gesserat, ac tum Syriæ præerat uen
 sã, qui honos ea tempestate multo
 ximus erat. Quippe etiam Phœni
 omnisq; ad Euphratē regio Nigrid
 erat imperio, Ipse ætatis erat iam ad
 ne

spectantē spectantis, multisq; & magnis
 reb. uersatus, famā obtinuerat man-
 uetudinis ac dexteritatis, sic ut etiam
 pertinacis uitam putaretur æmulari.
 Quibus maxime rebus populi fauorē
 adeptus uidebatur. Hunc igit̃ assidue
 frequentis populi clamores implora-
 rant, ac præsentem Iulianū conuictio la-
 erantes, illum etiam absentem uniuersis
 principalibus acclamationibus, fau-
 orisq; uocibus prosequabantur. Quibus
 intellectis, Niger putās omnia sibi ex
 sententia successura, quod & à militib.
 legebatur Iulianus, ut qui fidem
 minime impleuerat, & cōtemnebatur
 populo, ut parū dignus empto prin-
 cipatu, spem cepit imperij uindican-
 tis. Ac primo quidem ex ducibus, tri-
 busq; cæterisq; militibus, qui pluri-
 mum haberent auctoritatis, diuersos
 alio tempore domum dimitte-
 re edoctos rerum omnium, quæ sibi
 Roma afferebantur. Id hoc consilio
 faciebat, ut quàm latissime toto orbi
 rumores disseminarētur. Ita enim sibi
 adiunctu

adiuncturū quāmplurimos existimabat, si non imperium ex insidijs occupaturus, sed opem uocantibus, atque plorantibus allaturus uideretur. Inde uniuersi cōfestim adesse, obsecrare pro se quisq̃, obtestariq̃, uti quod maximum rempub. capesseret. Est autem Syrorum gens natura leuis, prona ad res nouandas. Amabant autem vehementer Nigrum, quod & imperium apud illos humanissime gesserat, clamantis multitudinem, ac celebritatibus tenuerat. Sunt autem Syri suapte natura huiuscemodi oblectamentorum cupidiores, è quibus Antiocheni maximam, felicissimamq̃ urbem inhabitantes, totum fermè annū, uel in urbe uel in suburbanis ludos, & festa celebrant. Quocirca edendis assidue spectaculis, ac remittendis, exhilarant ocio animis, ita sibi uulgus adiungunt, ut ab omnibus magnopere colerentur. Quæ cum ita se habere intelligerent, cōfusus adesse dicta die militibus, relicta etiam confluente multitudine, ita suggestit.

inggestu ad idipsum extracto uerba
fecit.

Quam mire ingenium, quantaq;
in rebus maioribus aggredien-
tis nostra cautio sit, forsitan ipsi quoq;
compridē cognouistis. Neq; ego nunc
apud uos processissem uerba facturus,
uel priuato consilio, uel incerta spe,
ut spem superante cupiditate adduce-
rent. Sed me uocāt Romani, & assidue
clamantes fatigant, ut eis manum por-
tigam salutarem. Neq; patiar tam ex-
uallens, tamq; gloriosum relictū à ma-
ioribus imperium iacere abiectum tur-
per. Ut autē citra occasionem aliquā,
aggredi tantas, audax sanē, temera-
tamq; sit, ita si implorantibus ac rogā-
tibus opem deneges, timiditatis & pro-
ditionis crimine labores. Quapropter
consilio ad uos huc prodij, ut scita-
ret quid facto opus esse duceretis, uo-
liscq; uterer quasi totius negocij huius
consultoribus, quod si ex sententia suc-
cesserit, communis mihi inde uobiscū
erit utilitas, Neq; scilicet tenues opes,

H aut

aut leues sunt, quæ nos sollicitant, ipse Romanus populus, cui rerum omnium potestatem superi tribuerunt ipsum Romanum imperiũ fluctuante adhuc, neq; apud quenquam certa de residens. Sed neq; parũ tuta minime consilia, his implorantium animis, solo ad prohibendum, resistendumq;urato. Nam qui illinc ueniunt, ne ipsi quidem milites, unde imperium emittauerit, satis ei fidos fore affirmant, quoniam promissa nõ soluerit. Quæ sit uestra mens ostẽdite. Talia loquentem continuo exercitus omnis, ceterumq; uulgus imperatorem, atq; Augustum consalutant. Tum amictũ purpureum, reliquosq; exornatum aulicorum, ibidem extempore cõquisito, procedente etiã igni, in Antiochiæ præcepta, mox ad suas ædes deduxerunt, quas etiã ceu nõ iam priuatas omnibus extra insignibus imperatoris adornauerunt. His latus Niger, cum ceteris Romanorum animos, & ceterorum studia hominũ animaduertentibus

iam haud dubie rem omnē sibi esse in
 uado arbitrabatur. Qui postq̄ rumor
 increbuit, statim quæcūq̄ aduersum
 Europæ cōtinentem nationes incolūt,
 festinare pro se quæq̄, ut præsto illi ef-
 fent, Legati undiq̄ Antiochiam con-
 fluere, uelut ad legitimum principem,
 Reges quoq̄ & Satrapæ trans Euphra-
 tem, Tygrinq̄ habitantes gratulatū mi-
 serunt, iuamq̄ operā in omnem euen-
 tum pollicebantur. Quos ille amplissi-
 mis affectos munerib. gratiisq̄ actis di-
 mittebat, nullis sibi inpresens opus es-
 se auxilijs affirmans, latis munitū im-
 periū, idq̄ gesturū se incruentū. Quare
 tanta spe sublati animis supinius iam,
 negligentiūq̄ agitabat, seq̄ populūq̄
 Antiochenū, ocio delicijsq̄ oblectās,
 ludosq̄ ædens & spectacula. Neq̄ ue-
 re aut Romā, quod res maxime postu-
 labat, proficisci studuit, aut Illyricos
 exercitus, qui scilicet in primis adēdi,
 cōciliādiq̄ fuerāt, ullis de reb. certiores
 fecit, sperans statim intellectare, cum
 Romanis eos pariter, cumq̄ orientis

H 2 totius

totius exercitib. cōsensuros. Hæc d
 agitarēt, leuī incertaq; spe subnixu
 ma iam per Pannonios, Illyricosq;
 crebruerat, perq; exercitus omnes
 pro ripis Danubij, Rheniq; exculu
 tes coercēdis barbaris Romanū
 tur imperium. Præerat autem Pann
 nijs uniuersis (nam unius regebant
 imperio) Seuerus quidā genere A
 uehemens homo negocijs gerendis
 ferox, uitæq; insuetus duræ & asp
 promptus excogitādis, acer exequ
 dis rebus. Qui postquā Romanū
 principatū pendere sublimem, qua
 direptui expositum uidit, alterum
 dem ut desidem, alterum ut parum
 cacem contemptui habuit. Addebat
 præterea spem somnia quædam & c
 cula, cæteraq; futurorum præsagia, t
 deniq; fidem ueri impetrantia, cū
 enentum sortita. Quorum pleraq;
 in libris de uita sua cōscripsit, ac pu
 ce in tabulis picta dedicauit. Sed qu
 illi extremum, maximiq; momenti
 mnium, spem propemodum omne
 conciliau

conciliauit, id ne nobis quidem silen-
 tium praterendum. Quo enim tempo-
 re renunciatum est Pertinacem ad impe-
 rium ascitum, peracto Seuerus sacrifi-
 cio, iuratusque fide principi, ubi primū
 domum redijt, somno comprehensus,
 iacet per quietem magnum quendam
 ac generosum equum ornatum phale-
 nis imperialib. qui Pertinacem ipsum
 per urbē ueheret media sacra uia. Sed
 uti ad ipsum fori peruenit ingressum,
 in quem olim liber populus frequens
 conueniebat, uisus est excussisse Perti-
 nacem equus, atque abiectisse humi, pro-
 cernens astanti Se uero tergum subster-
 nare, eumque perferre sublimem tuto in
 forum medium, conspicuum uenera-
 bundæ multitudini. Manet autem ad-
 huc huius imago somnii eodē ipso in
 loco ingens ex are conflata. Ad hunc
 igitur modū sublatis animis Seuerus,
 ac se diuina prouidentia sollicitari ad im-
 perium ratus, decreuit animos pericli-
 tari militum, quare primum quidē præ-
 fectos, tribunosque & primos militū sibi
 H 3 ad

adiungēs, cumq; ijs de Romano imperio sermones ferens, abiectū id effectū citabat, existente nullo per quem fortiter atq; ex dignitate gubernareū, uehens præterea in prætorianas cohortes, quæ sacramētum militare, ciuilem peratorisq; sanguine polluisent, uel dicendam esse aiebat, ac persequēda Pertinacis cædem, minime ignarus e cubare adhuc memoriam Pertinacis apud Illyricos exercitus, quoniam imperatore Marco multa illius ducta aduersus Germanos trophæa excitauerant, & cū præfectus Illyrico foret, nihil non exemplum uirtutis in prætorio ostentauerat, beneuolentiam potius probitatē ad hæc ciuile, moderatum imperium socijs præstiterat. Quocirca memoriam eius principis colentes, tam in illum editam crudelitatem indignissime ferebant. Hanc igitur Seuerus occasionem arripiens, facile eum uellet, ad ducebat, simulans non se eadem imperium querere, aut summam potestate in affectare, sed ire ultimum

guine
regio
præua
ceder
ingen
quid a
Quo
ceder
sibi u
dicere
potes
mos e
que g
Rom
illexi
unus
mular
iuran
ita usu
gua p
cond
mni,
teras
cunq;
cogn

guine

quinem tanti principis. Nam ut eius
 regionis homines corporibus utuntur
 praeualidis atque proceris, & in pugnam
 aequidem paratissimis, ita pingui sunt
 ingenio, quare haud facile sentiunt, si
 quid agas, dicas uel astute, ac subdole.
 Quocirca cum fidem fecisset Severus,
 aequidem se Pertinacis persequi uelle, ita
 sibi uniuersos conciliauit, ut imperator
 diceretur, summamque ab eis acciperet
 potestatem. Sed ubi Pannoniorum ani-
 mos explorauit, statim uicinarum quo-
 que gentium praesides, quaecumque
 Romano subiacent imperio, magnis
 illexit praemijs. Erat autem Severus
 unus omnium mortalium ad amorem si-
 mulandum maxime factus, sic ut ne ius-
 tirandum quidem fallere dubitaret, si
 ita usus posceret, longeque aliud in lin-
 gua promptum, quam in animo re-
 conditum gerebat. Igitur Illyrico om-
 ni, rectoribusque prouinciarum per li-
 teras insinuatus, collectis que unde-
 cunq; militibus. ac suscepto Pertinacis
 cognomine, quod non Illyricis modo,

H 4 sed

sed Romano etiam populo gratissimum fore suspicabatur, convocatis omnibus in campum, ita pro suggestu locutus dicitur.

Quantum uel fidei, uel religionis erga deos per quos iurati estis quantumque honoris imperatoribus exhibeatis, quos ad eum ueneramini, facile ostenditis milites, cum tantopere indignamini, cohortes urbanas, popule magis quam uirtutis administras, ad eum fandum facinus perpetrasse. Ac mihi quidem in uotis est nunc primum tantam spem auspicienti (nam profecto scitis quam semper audiens dicto principibus fuerim) perducere ad exitum, atque explicare quae uobis cordi sunt. Nec Romanum imperium abiectum patitur quod quidem apud maiores summa semper autoritate gestum, uenerandum omnibus uidebat. Postea uero quam ad Commodum recidit, & si ob illius adolescentiam saepenumero impeditum, attamen omne uicium, cum ipsius principis nobilitate, tum sanctissimi parentis memoria

memoria obumbrabatur. Neque tam er
 ga illius odium, quam misericordiam
 merebantur. Quippe non tam ipsi qua
 erantur, quam assentatoribus im
 itabamus, caeterisque malarum artium
 consultoribus atque ministris, donec ad
 sanctissimum illum senem, cuius adhuc
 virtutis & probitatis nostris mentibus
 memoria residet, delatum fuit imperium.
 quem tamen tantum abest, ut tolerare
 non potuerint, ut caede etiam nefaria ta
 m uirum e medio sustulerint. Post
 haec autem terrae, marisque imperium,
 nescio quis turpissime auctionatus, &
 populo quemadmodum auditis inui
 ditus est, & milites ipsos, quibus impo
 nitur, parum fidos habet. Qui tamen si
 iam defenfurum illum forent, attamen
 neque numero uniuersi, neque uirtute sin
 guli conferendi sunt uobis. Ad haec bel
 lica uos negocia exercuerunt. Nam &
 cum Barbaris pedem conferre, & labo
 res omnes perferre, & algores aestusque
 despiciere, & concreta gelu calcare flu
 mina, & potare effoscos latices non au

H 5 stos,

stos, & uenatu inuigilare cōsueuistis
 Omnia deniq; ad uirtutem adepti uia
 tica, sic ut nemini facile sit uestris obli
 scere uiribus. Etenim labore miles pro
 batur, non mollitudine, qua illi exatu
 rati atq; enutriti, ne uocem quidem u
 stram, nedum pugnam poterunt susti
 nere. Quod si cui Syriæ res formidab
 les uidentur, is uel ex eo cogitet quã
 imbecillæ sint, quamq; tenui spe nita
 tur, quod neq; adhuc progredi quoq;
 neq; de urbe petenda deliberare aul
 sedesq; illas boni consulentes, delicias
 in diem quasitas, lucrũ esse ambigua
 potestatis arbitrantur. Est autem adie
 ca & cailla in primis factum Syro
 rum genus, tum qui Antiochiam co
 lunt, ij studere Nigro potissimum cre
 duntur. Nam gentes reliquæ, & ciuita
 tes, cum adhuc neminem imperio di
 gnũ aspiciant, quicq; sit repub. for
 titer, moderate que gesturus, ei scilicet
 obedire se tandem simulant. Quod
 ab Illyrico exercitu ducem creatum co
 gnouerint, simulq; nostrũ nomẽ in a
 dierint

erint, non obscurū sanè apud ipsos,
 neq; ignoratū. Quippe illic etiam cum
 imperio præsumimus, neq; me profecto
 infidix, aut torporis arguerint, neq; ue
 rum exceptare impetū, aut bellicā uir
 titem uolent experiri, præsertim cū &
 corporū proceritatib, & armorū exerci
 tionibus, & conferenda manu lōge
 uobis impares habeant. Quare occu
 remus q̄ primū Romam, larem ipsam
 imperij, reliqua dein facile expedituri,
 cū deorū oraculis, tum armorū, corpo
 rumq; uestrorum uiribus confidentes.
 Hæc locutum Seuerū faustis acclama
 tionibus milites exceperūt, Augustū,
 Peruincemq; appellantes, studiūq; in
 eum propensum, atq; egregiam uolun
 tatē pollicebant. At Seuerus nihil p
 ræstitinandū ratus, armari q̄ expeditissi
 me iubet, iterq; ad urbē edicit, distribu
 tisq; uiritim cibarijs, omniq; uiatico, ni
 hil sibi ad celeritatem facit reliqui, nul
 lis interquiescens locis, ac uix residere
 tantisper milites passus, donec à nimia
 itineris contentione respirarent. Ipse
 inter

inter primos laborans, uiliq̄ tabernaculo utens, cibū potumq̄ eundē, quod etiam ceteri milites, capiebat. Nihil unquam imperatoris luxurię, nihil deliciarum ostērans, sic ut acceptior indies militibus fieret. Nam cum laborū omnium non modo particeps, sed princeps etiam autorq̄ foret, adeo cunctis uenerabilis erat, ut nihil nō pro illo contempnidissime facturū uiderētur. Postea uero quā emensa Pannonia ipsos Italice montes insedit, famamq̄ sui praue niens, prius coram conspectus est, aduentare auditum fuerat, magnus scilicet omnes Italiae ciuitates tanto conspecto exercitu metus inuasit. Quippe homines in Italia iam pridem ab armis belloq̄ remotissimi, agros, pacemq̄ colebant. Etenim quādiu libera ciuitas egit, atq̄ à senatu belli duces eligebantur, fuere in armis semper Italiae nationes, graecisq̄ & barbaris subactis, terra sibi marisq̄ imperium pepererunt. Neque ulla orbis terrarū pars, aut coeli tractus fuit, quo non uires suas Romanorum

arma

arma protulerint . Postea uero q̄ Au-
 gustus rerū positus est, & laborem Ita-
 liæ ademit, et arma detraxit. Milites tan-
 tum quosdam certis auctoramentis ha-
 buit mercenarios, qui Romanum tue-
 rentur imperium, tum fluuiorum ma-
 gnitudine, atq; fossarum, montibusq;
 imperrimis, disertisq; locis, atq; impe-
 rii circunseptos. imperii limites com-
 muniuit . Quocirca merito omnes,
 postquam aduentare Severum cū tan-
 to milite audiuerunt, insueta re perter-
 riti, cum neq; stare contra, neq; prohi-
 bere auderent, ibant obuiam laureati,
 portisq; eum parentibus excipiebant.
 Ne tam diu locis singulis immoratus,
 et diu aut sacra faceret, aut populos
 colloqueretur, Romam è uestigio per-
 ebat. Quæ ubi Iuliano nunciata sunt,
 actum de se prorsus existimauit. Nam
 & exercitus Illyrici potentiam, multi-
 tudinemq; audiebat, & populo parua
 credebat, cui se cernebat inuisum, neq;
 satis magnam spem in militibus habe-
 bat, quos uidelicet fefellisset. Itaq; col-
 lectas

lectas undique pecunias, partim suas, partim ab amicis acceptas, tum quaecumque in templis, alijsq; locis publicis inuenisset, diuidere militibus instituit, ut eo pacto illorum beneuolentiam adimeret. Sed ei tamen multa, magna acceperant, nullam tamen habebant gratiam, persolui debitum sibi, non dari minus aliquod interpretantes. Ceterum suadentibus amicis Iuliano, ut exercitum educeret, atq; alpiu angustias occuparet (sunt autem Alpes altissimi montes, quales in his regionibus nulli, porrecti ad muri formam, circumdatiq; Italiae quasi ad reliquam regionis eius fertilitatem, hunc etiam quasi cumulum natura addiderit, ut munitionem haberet inexpugnabilem, pertinentem scilicet a septentrionali, ad id mare quod ad meridiam spectat) non ausus tamen ille tibi egredi, supplicatum militibus minabat, uti arma caperent, exercerentq; ac fossas ante urbem ducerent, omnem belli apparatus in ipsa demum urbe expediebat. Siquidem elephantos quoque

que, quos ad pompam institutos habe
re, insuefacere conabatur sessorem pa
tratus Illyricos milites, equosq; eorū
territum iri facie, magnitudineq; be
nātū, quales antea nullas aspexissent.
Totaq; ciuitas armis fabricandis, belli
q; instrumentis cōficiendis erat in
uenta. Sed cunctantibus adhuc Iuliani
militibus, ac se comparantibus ad bel
lum, nunciatur adesse iam Seuerus. Is
multos ē militibus suis sparsim dimise
rat, qui clam Romam proficisceren
tur. Quare alij alijs itineribus noctu
ingressi urbem, protectis armis habi
tu paganorum operiebantur, iam que
us hostis erat, supino adhuc Iulia
no, & quod ageret ignaro. Quæ ubi
populus intellexit, cunctis metu per
cellis, ac Seueri potentiam formidanti
bus, sentire iam se cum illo simulabat.
Iulianum quidem quod imbellis,
Nigrum quod lentus, atq; iners uiru
sperantes, Seuerum ipsum iam aduen
tatem, magnopere admirabantur.
Enimuero Iulianus hæsitrabūdu, atq;
inops

inops consilij, cōuocato prius senat
 literas ad Seuerū mittit, quibus fœd
 pacisceretur, eumq; in communionē
 acciperet imperij. Cæterum senatus,
 si illa omnia decernebat, tamen ut eu
 pauitate desperata salute animadu
 tit, totus iam ad Seuerum incubuer
 Biduo q̄ero post, triduoq; audito
 uerū iam planē adesse, omnes cont
 pto Iuliano in curiam cōuenere iul
 consulum. Quippe ijs curæ Roman
 res est, quotiens de imperio ambig
 Qui postquā frequentes affueru
 quod factō opus esset, inter se delibe
 bant, manente adhuc in aula Iulian
 ac fortunam suam miserante, suppli
 terq; rogante, ut sibi eiurare imperi
 liceret, omnemq; eam potestatem
 uero transcribere. Sed ubi intellexit
 natus pauidam Iulianum, perterrit
 corporis custodes, ipsum penē ab
 mnibus destitutum, decreta illius ne
 Seuerum imperatorem declarāt. Tu
 legatos ad eum mittūt, partim qui
 gistratum obtinerent, partim qui m
 ma

am haberent in senatu auctoritatem,
 omnes illi honores Augustorū de-
 rent. Occidendi autem Iuliani da-
 r uni è tribunis negocium. Is imbel-
 m, miserumq; senē, qui sibi ipse tam
 felicem exitū propria pecunia emis-
 t, desertū iam, destitutumq; ab omni-
 nis, inter foedissimas complotationes
 cidauit. Quæ ubi Seuerus audiuit,
 aiora iam molēns animo, consiliū
 ijt capiendorum militum omnium,
 uicūq; Pertinacem interemissent. Da-
 itaq; clā ad tribunos, centurionesq;
 eris hortat, multa pollicens, persua-
 at militibus urbanis, ut sibi dicto au-
 entes sint. Ipse edictum proponit, ut
 elictis inter castra armis, exeant paca-
 orū habitu quales procedere in pom-
 am, aut ludos celebrare cōsueuissent,
 rentq; in Seueri nomen, ac spem sibi
 ptimam proponentes præsto sint, ut
 ouum imperatorem comitentur. His
 editis milites suaso quoq; tribunorū,
 elictis armis, pomparum habitu lau-
 ati processerunt. Sed ubi ad exercitū

I Seueri

Seueri peruenerunt, nunciato iam ad
 esse, iubet in campū cōuenire frequen-
 tes, quasi salutaturus, ac perbenigne
 cepturus uniuersos. Enimuero cū
 tribunal principis accessissent, unan-
 miter acclamantes, dato repente signo
 comprehenduntur. Ita enim præcep-
 rat Seuerus, ut cum stare pendētes ex
 ab ore principis uisissent, circumiret
 uniuersos milites sui more hostium
 minemq; uulnerātes aut pulsantes, ta-
 tum orbe factō clausos in medio cō-
 nerent, pila duntaxat intendētes, & la-
 stas, ut scilicet metu uulnerum nudū
 sistere armatis, pauciq; plurimis min-
 me auderent. Quos ubi uelut indag-
 ne armorum conclusos, captiuosq;
 buit, magna uoce, ac turbido spiritu
 ita ad eos uerba fecit:

SVperari uos à nobis, uel sapienti-
 uel uirib. uel etiā numero, re ipsa
 uideris. Capti estis q̄ facillime, ac nulli
 fermè negocio tenemini. Quid futurū
 de uobis sit, in mea manu est. Iam sc-
 et uictimæ hic statis obnoxia nostræ
 imperio

imperio, si sceleri uestro debitum quaeratis supplicium, nunquam sanè inuenietis, sanctissimū illum senem, imperatoremq; optimū, seruandum tuendumq; uobis, ipsi occidistis, Romanum imperium perpetua clarū gloria, quod maiores nostri, aut uirtutis, aut nobilitatis nomine suscipiebāt, hos uos turpiter, foedeq; uelut aliquid ex priuatorū instrumento, quasi sectores uendidistis, ac ne eum quidem ipsum, quem sic ad imperium produxeratis, seruare saltē, ac defensare ausi, homines timidissimi prodidistis. Ob hæc igitur crimina, ac facinora uestra, mille uobis debentur mortes, si quis par noxæ supplicium pudeat petere. Proinde quid uos æquum pati sit, sanè uidetis. Ego tamen sanguine abstinēbo, neque uestras imitabor manus. Sed quoniam ius, fasq; negat stipari à uobis iam principem, uiolato iureiurando, ac manibus ciuili, & imperatorio sanguine pollutis, prodita que fide, custodia que, animas quidē, & corpora uobis nostra largiet

1 2 hu

humanitas. Porro militibus, meis ita præcipio, recingant uos, ac uestimentis exu-
 tos militariibus, nudosque dimittant. Vobis autem sic impero, discedatis quam
 longissime, edico item, iuroque ac denuncio capite poenas daturum, si quis ue-
 strum posthac intra centesimum ab u-
 be lapidem conspicietur. His impera-
 ris, è uestigio milites Illyrici concurrunt,
 breuesque illos gladiolos detrahunt, &
 auro, argentoque ornatos, in usum po-
 præ suspensos habebant, tum zonis, &
 stituque, & cæteris militiæ insignibus pe-
 uim ablati, nudos ad unum, exauto-
 ratosque dimiserunt. Enimvero illi pro-
 ditos se uidentes, atque astu captos, pa-
 tientiam scilicet præstabant. Nam qui-
 agerent nudi aduersus armatos, pau-
 aduersus plurimos? Discessere igitur
 complorantes sese, concessamque salutem
 loco muneris interpretantes, pertessi-
 men, ac dolentes, quod inermes egres-
 si, capiendos se turpiter, ignomini osced-
 obtulerant. Vfus item alio consilio Se-
 uerus est. Quippe metuens, ne recin-
 exauto

autoratiq; deploratis rebus, rursus
 castra repeterent, resumerentq; arma,
 et emissos alijs itineribus ac semitis ele
 ctissimos quosque, & exploratissimos
 eorum militum, iubet clanculum ua
 ca castra irrumpere, armisq; ipsorum
 occupatis excludere redeuntes. Hanc
 poenam Pertinacis interfectores
 meruerunt. Posthac Seuerus cum reliquo
 exercitu instructo armis, Romam pe
 nit, attonitis, metuentibusq; pariter pri
 mo conspectu Romanis, audaciamq;
 et ac fortunam repetentibus animo.
 quem quidem senatus, populusq; uni
 versus laureati exceperunt, primum sci
 enter ex omnibus hominibus atq; im
 peratoribus citra sanguinem, atq; adeo
 extra puluerem tanti effectorem operis.
 omnia porro mirabilia in illo, prae
 ceterq; ingenij acumen, labor toleran
 tia, rebusq; maximis aggrediendis, bo
 num sibi spem proponens audacia. Po
 stea uero quam eum populus faustis ac
 clamoribus suscepit, & senatus uni
 versus ad portas urbis consalutauit, ini

to Iouis templo, factaq; re diuina, rel
 quisq; item sacris ædibus de more con
 salutatis, nouissime ad domum imper
 toriam se recepit. Postridie uero cum
 inñt, ibiq; placidus orationem habu
 plenam optimæ spei, simul omnes pu
 blice, priuatimq; benigne complexu
 uenisse in urbē aiebat, ut occisum Per
 tinacem ulcisceretur, daturumq; opera
 ut status optimatum fundamenta
 principe iacerentur, nullum nisi iud
 cio damnatum capite bonis uel multo
 tum iri, non passurum delatores, x
 lum se Marci futurum gerendo imp
 rio, neq; solum Pertinacis cognom
 sed mentem quoq; habiturum. In h
 sententiam uerba faciens, fauorem
 fidemq; conciliabat. Quidam tamen
 maioribus natu, qui consuetum ips
 haberent ingenium, iam tum clancu
 reliquis prædicebant, uersipellem
 esse hominem, nihil nõ astu & arte
 ctantē, simulatorem, dissimulatorem
 idoneum, nihil pensi habentem, dum
 efficeret, quod usui sibi, aut emolum

crederet fore. Quod seniorū iudiciū,
 ad ita multo post euentus compro-
 uat. Igitur Seuerus paucos in urbe
 moratus, dato plebi uberrimo cō-
 sulario, donatisq; abunde militibus, &
 suis robustissimo quoq; in locū exau-
 ratorū delecto ad imperij custodiā,
 ipse in orientem profectiōnem
 perat, cunctante Nigro adhuc, & supi-
 ato, atq; Antiochænis delitijs uacante,
 ut sibi, ut inexpecta-
 tis imperatum opprimeret. Edicto igi-
 tur militibus, ut ad iter se accingerent,
 in contractisq; undiq; copijs, ac delectu
 seniorum tota Italia habito, simul reli-
 quos Illyrici exercitus, quæ in Thracia
 manserant, occurrere iussis, neq; se-
 nus ingenti classe coacta, completisq;
 ornato milite totius Italiæ triremibus,
 cogentis sibi omnis generis copias in-
 credibili celeritate comparauit. Siqui-
 dem haud exiguis uirib. esse opus intelli-
 gebat, aduersus nationes partem orbis
 europæ oppositā incolentes, q̄ scilicet
 in eo ordine omnes Nigri sequebantur

I 4

ausp

auspicia. Ad hunc igitur modum beatus, se-
 lum Severus instruebat. Cæterum præsumptum
 uidus homo, ac sobrius, nonnulla credidit
 spitione tenebatur de Britannicis excepit
 citibus, maximis uidelicet pugnacissimum
 miscis, quibus præerat uniuersis Albius
 nus, senatorij, patricij que generis uita for-
 summis opibus ac delictis inuolutum
 Hunc sibi igitur Severus astu ratus astatu
 iungendum, ne scilicet diuitijs, generositate
 re, exercitijs, famaque nominis, magno postea
 ad concupiscendum imperium faciliusullo
 instinctus, summam sibi rerum posset, c
 ret, Romamque haud procul à Britanni exercit
 distantem, se bellis orientalibus impara
 cito occuparet, statuit cum specie quæ ere
 dam honoris inescare, leuem alioquin illo r
 & simplicem, tunc uero etiam iuramentum uitat
 per literas credentem. Quare eum Cæsar a
 sare appellans, spem, cupiditatem, etiam
 hominis anticipat, potestate participat
 da, Mittit item plenas humanitatis illi tum
 ras, obsecrans ut ipse potissimum cum rimo
 suscipiat imperij, opus esse uiro aliquo ritis, i
 nobili, & ætatis integræ, qualis ille fuit. tes.
 re

se iam senē, morboq; articulari affe-
 ctum, natos adhuc infantes. Quibus
 editis Albinus honorem libenter su-
 cepit, lætus citra pugnā aut discrimen
 eum compotem se uoti factum. Cæ-
 sariū Seuerus quo omnia credibilio-
 res forent, iisdem illis ad senatū relatis,
 immisq; imagine eius percuti iussis,
 atuisq; erectis, simul alijs collatis ho-
 norebus, fidem gratiæ suæ fecit. Quæ
 postq; sapienter ab illo prouisa sunt,
 nullo iam ex Britānia impendēte me-
 moratis, collectis in unum circa se Illyricis
 exercitibus, reliquisq; rebus ex ulu cō-
 paratis, copias aduersus Nigrum edu-
 cit institit. Igitur quibus locis itinere
 remoratus sit, quæ apud quancq; ci-
 uitatem uerba fecerit, quæ signa diuini
 apparuerint, regiones itē peragra-
 tas, conflictusq; & utrinq; cælorū nu-
 merum, cum pleriq; historiæ autores,
 maxime Poëtæ uersibus suis uber-
 time sunt executi, materiam totius ope-
 ris, ipsam deniq; Seueri uitam deligen-
 ter. Mihi autem propositum est, septua-
 ginta

ginta annorum res, quas habeam cog-
 nitas, sub diuersis principibus
 stas, in unum corpus comprehensas,
 terarum mandare monumentis. Quo
 circa excellentissima & præcipua qua
 rerum à Seuero gestarū, deinceps p
 sequemur. Neq; ad gratiam uero qu
 pia affingentes, quod fecisse uidem
 qui illa ætate scriptitarūt, neq; tacitū
 prætereuntes, si quid modo mentio
 dignum, memoriaq; uidebitur.

F I N S.

HERODIANI LIBE
 TERTIVS.

Vperiore libro Per
 nacis interitum, et
 demq; Iuliani, fir
 profectionem Seue
 ad urbē, susceptam
 mox aduersus Nig
 expeditionem edocuimus. Enimue
 Nig

Niger ubi Romam à Seuero occupa-
 ram, ipsum à senatu appellatum impe-
 ratorem, nihil tale expectans audiuit,
 Quare omnem Illyricum exercitum
 contra se, pedestres, naualesq; copias
 adduci, perturbato uehementer animo,
 monet prouinciarum præsides, aditus
 omnium, portusq; custodiant, mittitq; ro-
 gatum auxilia ad Parthorum, Arme-
 norum, atq; Atrenorū reges. Cui qui-
 dem Armenius, neutras se partes susce-
 pturum respondit, tantum res suas de-
 fensurum Seueri aduentu. Parthus au-
 tem satrapis imperaturum per episto-
 las, uti copias congregarent. Ita enim
 E facere consuevit bellū comparaturus.
 Siquidem mercenarios milites, atq; or-
 dinarios exercitus Parthi nullos ha-
 bebāt. Ex Atrenis autē sagittarij auxilia-
 res uenerunt missu regis Barsemij, qui
 tunc in eis regionibus imperitabat. Re-
 ueliquas omnes copias è militib. qui ade-
 ram, potissimū confluxit, plurimis etiā è
 Nigro populo, maximeq; Antiochanis, cum
 uentis leuitare, tum ipsius Nigri studio
 impulsis,

impulsis, audacius quam prudenti
 nomina dantibus. Sed & Tauri me
 tis angustias, ac prærupta loca mur
 lido Niger, munimentisq; obstrue
 ratus montem illum imperuium,
 gnum orienti propugnaculum fu
 rum. Siquidem Taurus inter Capp
 docia, Ciliciamq; dorsum erigens,
 riones discriminat, orienti ac septem
 nibus subiectas. Idem Byzantium
 sidio occupauit, urbem Thiacix ma
 mam felicissimamq;, uiribusq; & op
 bus ea tempestate florentem. Quip
 in angustissimo Propontidos con
 tata freto, uectigalia, piscatumq; a
 accipit, simul agros possidens ampl
 mos, uberrimosq; utroq; uelut eleme
 to lucrum facit. Visum igitur Nigro
 lem hanc urbem præsidij occupare
 classes, nauigiâq; p̄ eas angustias tra
 gredi ex Europa in Asiam prohiben
 tur. Erat enim munita urbs ualido
 gentiq; muro, qui Milesio quadrato
 pide constructus, adeo tenui iunctu
 fuit, ut nemini compositum opus,

uno tantum, perpetuūq; lapide uide
 tur, ac nunc quoq; ruinas ipsas, reli
 quasq; cum uideris, mireris unque uel
 eorum artificium, qui primi extruxe
 runt, uel horū uires, qui deinceps sunt
 demoliti. Ad hunc igitur modum Ni
 ger suas res comprobat prouidentissi
 mo scilicet (ut ipse putabat) tutissimūq;
 consilio. Cæterum Seuerus quantum
 maxime poterat, cum suis copijs festi
 nante, nullum desidiæ, quietiq; locum re
 quere. Cognito autem præsidijs te
 ræ Byzantium, quod sciebat muni
 tissimam esse urbem, ad Cyzicū se con
 titit. Hoc intellecto, dux Asiz Aemi
 lianus, cui summā Niger totius belli,
 maximumq; imperium tradiderat, &
 se Cyzicum proficiscitur, & copias
 adducit uniuersas, quascunq; aut Ni
 ger miserat, aut ipse contraxerat. Sed
 uentum ad manus, aliquot acerti
 s, in exditis prælijs, uictoria tandem pe
 nes Seuerum stetit, fuso, fugatoq; Ni
 geri exercitu. Itaq; cōfestim fracti orien
 talium animi, Illyricianis autē spes in
 gens

gens addita. Neque defuere, qui crederent Nigri res initio statim proditorum Aemiliano, cuius consilij duplicem redderunt causam. Alij Nigro inuidiam habuerunt scilicet haud æquo animo, illo pauloante in Syria successore habuisse, eundem superiore mox, atque imperatorem, dominumque esset natus. Alij persuasum à liberis patris stolas, uitam, salutemque suam committentibus, quos Romæ inuentos Severus in custodia habebat, siquidem quoque usus est prouidentissimo consilio. Mos fuerat Commodò retinere apud se liberos eorum, qui ad regendam prouincias cum imperio proficiscerentur, quasi obsides quosdam beneuolentia illorum, fideique. Igitur Severus primus est imperator appellatus, cum adhuc Iuliano, misit furtim quosdam liberos ex urbe subducerent, ne in potestate essent. Cæterum Severus primum Romam ingressus est, captosque omnes ducum liberos, ceterorumque item quicumque munus

In oriente, Asia que tota obirent, atq;
 in custodiam datos secum retinebar,
 quo per ea quasi pignora Nigri duci-
 bus persuaderetur, uti illum desiderio
 alius liberorum proderent, aut certe
 in fide permansissent liberum sibi re-
 quierent ex de filiorum, quos uellet
 resciri. Victi autem ad Cyzicum Ni-
 gri milites, quam quisq; maxime pote-
 rat aufugerunt, partim præter Arme-
 niæ montana, quidam per Asiam Ga-
 tiamq; superare tantum festinantes,
 scilicet intra munimenta se recipe-
 rent. At uero Severi exercitus Cyzice
 cum per agrum, in Bithyniam finiti-
 mam regionē contendebat. Sed ut Se-
 verum uicisse fama diulgauit, repens
 in festim in eis locis seditio, discor-
 diaq; urbes inuasit. Non tam quidem
 horum imperatorū odio aliquo, aut
 odio, q̄ æmulatione quadam, & con-
 tumelione, inuidiaq; inter eiusdem gen-
 tis homines funestissima. Antiquū id
 uero Græcorū, qui dum seditiones agi-
 unt, atq; eminentissimū quēq; tollere
 e me

è medio conantur, totam iam confu-
 psere Græciam. Caterum illi quidam
 inueterati iam, attritiq; inter se cap-
 prius Macedonũ, dein mancipia
 que Romanorum facti sunt. Eam
 labes æmulationis atq; inuidiæ, flo-
 ribus etiamnum ætatis nostræ ciuita-
 bus incubuit. Igitur in Bithynia sta-
 post res ad Cyzicum gestas, Nicos
 denses ad Seuerum defecerunt, m-
 legationibus, quæ se exercitum a-
 pturos, omniaq; tradituros pollicer-
 tur. Nicenses contra, illorum insti-
 odio, Nigri partibus studebant, et
 fuscipiebant milites, siue qui se ex-
 receperant, siue qui ad tuendam Bi-
 niam mitterentur. Quocirca ex ur-
 urbibus, quasi e castris egressi mi-
 iterum concurrerunt, magnoq; co-
 missio prælio, longe superior Seuerus
 fuit. Inde etiam fuga facta, Nigri
 tes, qui prælio superfuerant, ad Ta-
 monis angustias euaserant, clausi
 munitiones tuebantur. At Niger
 cto ibi quantum satis fore præsidio

at, profectus Antiochiā est, ut exer
 us, pecuniamq; contraheret. Interea
 eri exercitus Bithyniā Galatiamq;
 egressus, cum se mox in Cappadociā
 oq; incitasset, oppugnare munitio
 m incepit; Ibi multis est laborib. cō
 status. Quippe arta, asperaq; uia, la
 desq; supernē iacentibus, ac fortissi
 e dimicantibus, qui summis instite
 t moenibus, eoq; facile paucis arcē
 us plurimos, Etenim angustissima
 q; uia est, cuius pars altera monte al
 mo defenditur, altera per immane
 cepts defluente montibus aqua re
 ndat, tum ualida munitione Niger
 struxerat, ut scilicet undique hostis
 tu prohiberetur. Dum hæc in Cap
 docia geruntur, interim seditiones
 er se quoq; agitabant, pari æmulatio
 odioq;, Laodicea quidem in Syria
 antiochenorum odio, Tyros autem
 Phœnicia Berythijs infensa. Quæ
 nunciata Nigri fuga, sublatis illius ho
 moribus, Seuero prospere acclamarūt.
 At Niger audita re, cum quidem An
 K tiochiz

tiochia ageret, iure scilicet homo al-
 qui benigni, mansuetiq; ingenij, de-
 cione illorum, cōtumeliacq; irritatu
 immittit utrisq; urbibus Mauros iac-
 latores, quoscuncq; secum habuerat,
 mul partem sagittariorum iustos oc-
 dere obuium quenque, diripere urb-
 ipsas, atq; incendere. Sed enim Ma-
 (ut est genus hominum suapte natu-
 cædis auidissimum, nihilq; non fac-
 audens, ac desperatis simile, cōtemp-
 uidelicet mortis ac periculorum) La-
 dicenis de improviso oppressis, pop-
 lum ipsum omni genere crudelitatis
 urbemq; uastarunt. Inde Tyrump-
 gentes, direptis omnium bonis, ac
 trata ingenti cæde, totam incenderunt.
 Quæ dum in Syria gerebantur, con-
 hente copias Nigro, interea Seueri
 milites, munitionem Tauri montis
 pugnabant, tristes utiq; ac citra spe-
 uictoriæ, quippe ualida, inexpugna-
 liscq; per se, monte quoq; ipso, præce-
 tioq; defendebatur. Igitur iam defa-
 tis, alta aduersariorum securitate, ex-

noctu maximè repente ruere im-
 pletur, oppleri omnia niuis, ut sunt diffi-
 ciles in Cappadocia hyemes, maximè
 ad Taurū montē. Quocirca sub-
 impetu magno erūpit torrens, cur-
 impedito (quod munitio exitum
 prohibebat) maior iam uiolentiorq; fa-
 ctus, quādo artē superante natura tan-
 ti impetū sustinere munitio nō pote-
 rat paulatim coagmētis, ac fun-
 dētis loco emotis, iter sibi torrēs pa-
 rauit. Quo animaduerso qui in præsi-
 dia erant metūne ab hoste circumuenti
 at, nullo mox futuro ppugnaculo,
 paul unda resedisset, pdita custodia,
 cū fuga dilabunt. Igitur laci Seueria
 cōfirmatiq; animos, uelut dijs ipsis
 mortalib. manudentibus, cogni-
 tione custodes aufugisse, facile scilicet nul-
 lis prohibētibus Taurū supergressi, in
 uenticiā mox impetū fecerūt. His nūcia
 Niger, cū quidē ingentē exercitum,
 ad pugnam, laborumq; inscium colle-
 git, magnis itineribus accelerabat,
 amplurimis eū mortalibus, omniq;

K 2 ferme

fermè Antiochenorum iuuentute
 quētib; ducem, multa scilicet ani
 rum alacritate, cæterum uirtute ac
 tia belli nulla ex parte cum Illyrico
 lite conferendis, Ita cōcurrerunt ad
 cum, quem appellant sinum, longē
 teq; spaciosissima in planicie, qua
 petuis subiecta collibus, in theatri
 ciem litus habet à mari longissime
 currens, quasi quoddam belli stad
 fabricata natura, quin eodē quo
 co Darium ab Alexandro ferunt
 ximo, extremoq; illo prælio profu
 tum, captumq; septentrionalibus
 tum uiris, orientis nationes superan
 bus. Manet adhuc trophæum, & tan
 uictoriæ testimoniū urbs in colle A
 xandria, simul æneum ipsius simu
 chrum, unde loco impositum nomi
 Euenit autem, ut Seueri ac Nigrie
 cituum non congressus modo in e
 locum, sed fortuna etiam fortunæ
 lis fuerit. Vtrinq; enim sub uesperā
 rati ad pugnam constiterant, curis
 in pauoribusq; totam noctem extr

tute in somnium, statimque cum solis or-
 tibus utrinque adhortantibus, in-
 credibili alacritate utrinque se incitarunt,
 quam de omni spe reliqua nouissi-
 mo congressu dimicatori, disceptan-
 tibus super Romano imperatore for-
 ra. Sed ubi diu pugnatum acerrime,
 itaque edita utrinque strages, ut flumina
 eam planiciem decurrentia, maio-
 r quanto ui sanguinis, quam aqua
 in mare se uoluerent, fusi tandem
 fugatiq; orientales, imminentibus
 ergo Illyricianis, partim in mare sa-
 protrudebant, partim in colles sum-
 erant fugitantes à persequentibus ob-
 tangebantur. Cumque ipsa una uul-
 gens hominum, qui ex urbibus uici-
 agrisque confluerant supernè, qua-
 ex tuto loco prelium spectaturi. At
 ger ualido euectus equo, paucis co-
 tantibus Antiochiam peruenit, ubi
 gère passim multitudinem, magnoque
 que fletu clamoribusq; natos, fra-
 gentium, deploratis & ipse re-
 trorsus fugam capit, occultantiq; dein

K 3 se in

se in suburbano quodam, & ab equis
 bus reperto, caput amputatum. Huius
 habuit exitum vitæ Niger, dato cunctis
 tionis, tarditatis que supplicio, homines
 alioqui (ut perhibent) publice, priu-
 tim que minime improbus. Sed occidit
 Nigro, Seuerus omnes statim illius
 micos supplicio affecit, siue qui ipse
 te, siue qui necessitate coacti reb. illi
 studuissent, militibus tantum qui
 gerant, ac trans fluuium Tygrim,
 tu Seueri ad barbaros abierant, impu-
 nitate proposita, receptis. Quippe
 gna uis hominum in ea loca concessit
 rat, quo effectum est, ut ualidiores
 inceptus barbari aduersus Romanos
 ferēda manu euaserint, gnari antea
 gnare tantū arcu ex equis, neque armis
 tura muniti, neque hasta, gladio ueste
 audaces, leui, pendula que ueste plu-
 mumque inter fugiendū auersi sagittas
 intendebant. Postea uero quæ Romani
 aliquot milites, fabrique nonnulli in
 regiones confugerunt, ibi ætatem ad-
 ri, non solum armis uti, sed ea quoque
 fabrica

Sto foedere, ac iureiurando, cum sit no-
 stro munere adeptus, quæ tantum legit-
 imis liberis tribuuntur, hostis esse ma-
 gis nobis, quam familiaris. Vt igitur
 eodem beneficio affectum, honore, glo-
 riaque cohonestauimus, ita nunc perfidio-
 sum, atque imbecillum ipsius animum co-
 arguamus armis. Neque enim sustinere
 ille exercitus poterit exiguus, atque insu-
 peraris vires nostras. Nam cum uos pro-
 modum soli alacritate quadam, & uir-
 tute uestra, tam multis præliis peruice-
 ritis, totumque uobis orientem subegeri-
 tis, quis dubitet, quin nunc quoque tan-
 tarum accessione uirium (quippe hic
 totus penè Romanus exercitus) facile
 profligaturi paucos sitis, ne sub uiro
 quidem sobrio, nedum sub forti duce
 militantes? Quis enim luxuriam illius
 et plura ignorat, uitamque hominis subulcorum
 agiturus gregibus, quam militum legioni-
 bus congruentem? Proinde eamus auda-
 citer in illum, qua solemus alacritate ani-
 mi atque uirtute, dijs freti autoribus ab eo-
 rum de impie peieratis, simul memores ex-
 eitis.

citatorū sæpè à nobis trophæorū, quæ
 scilicet ab ipso despecta sunt. Hæc lo-
 cuto Seuero, confestim exercitus uniu-
 uersus Albinū hostem declarat, exce-
 ptoq; faustis acclamationibus ipso, ni-
 hil non alacritatis & studiū clamoribus
 ostendentes magis magisq; hominem
 spe addita succenderūt. Qui amplissi-
 mo donatio milites profecutus, sta-
 tim uniuersos cōtra Albinum educit,
 missis item pariter qui Byzantium ex-
 pugnarēt, clausam adhuc receptis Ni-
 gri ducibus. Quæ deinde urbs fame ex-
 pta, totaq; planè dirupta, simul thea-
 tro, thermisq; omniq; cultu, atq; hono-
 re detracto, & in uici formam redacta.
 Perinthiisq; adiudicata est, quæ admo-
 dum Antiochia quoque Laodicensis.
 Tum pecuniæ magnā uim curauit ad
 reficiendas, instaurandasq; urbes, quas
 Nigriani milites deuastauerāt. Ipse ite-
 faciebat sine intermissione, neq; festo-
 dies, neq; labores ullos magnopere cur-
 rans, alboris atq; æstus iusta patiens, sa-
 pe etiam per altissimos montes hyeme
 scua

quæ, niuibus coelo ingruentibus, ibat
 aperto capite, ut milites ad alacritatē,
 patientiamq; laborum re ipsa cohorta-
 retur. Quocirca non metu quodam ac-
 tige, sed æmulatione magis atq; exem-
 plo principis ad perferenda omnia in-
 stabantur. Misit etiam qui angustias
 occuparent Alpium, atq; aditus Italiae
 considerent. Enimvero postquam nun-
 tiam Albino est, nihil cunctari Seue-
 rum, sed adesse iam, supinus haecenus
 delectas agitās, magno tū metu per-
 cussus, statim è Britannia trāsmittens,
 in aduerso Galliae littore castra collo-
 cauit, literisq; ad uicinarum gentiū præ-
 latis, pecunias, comearumq;
 exercitibus iuuandis conrogabat. Qui
 auditur dicto audientes fuerūt, pessime
 quod in se consuluerunt, nullo nō sup-
 plicio dein post bellum affecti. Qui ue-
 ro imperium detractauerunt, cum qui
 eam felicius, quàm prudētius id egis-
 sent, euasere incolumes, euentu ac for-
 tuna rerum utraq; consilia discernenti-
 bus. Sed ubi iam in Galliam Seueri co-
 piae

piæ peruenerūt, leues quædam primo
 pugna, quasiq; uelutares fuerūt, donec
 postremo apud Lugdunum magnam
 urbem atq; opulentam, prælium in
 nibus fuit. Nam cum se moenibus te
 nuisset Albinus, exercitus emisit in p
 gnam. Ut uero ad manus uentum, d
 quidem utrinq; decertatū est æquis
 ribus, sic ut ambigua uictoriæ fort
 penderet, neq; enim Britanni uel au
 mi magnitudine, uel auditate cædis,
 lyricis concesserint. Ita cōflictu primo
 ualentissimorum exercituum neutra
 in partem acies inclinabat. Atq; ut nō
 nulli prodiderunt eius ætatis autore
 qui nō ad gratiam, sed ad fidē loquit
 tur, longe potior fuit Albinæ acies q
 in parte Seuerus curabat, sic ut fug
 quoq; & ab equo deciderit, abiectio
 paludamento delituerit. Sed in sequ
 ribus iam uitulantibusq; Britanīs, c
 planē uictoribus, apparuisse extemp
 Latum Seueri ducem, cum recentia
 huc exercitu. Quippe male aud
 quasi euentum pugnae expectauer
 cuncta

cunctatus de industria retento milite,
 ut sibi imperium uindicaret. Siqui
 dem non prius in pugnam protulit pe
 dem, quàm ut seuerus cecidisse nun
 tiatus. Quam suspicionem etiam dein
 de euentus approbavit. Quippe rebus
 omnibus ex sententia mox composi
 tus, atque in maxima securitate agitans
 seuerus, cum quidem ceteros belli du
 ces magnis affecisset præmijs, Lætum
 ipsum tamen (ut par fuit) memor pro
 uisionis, morte mulctauit. Sed ista qui
 dem post fuere. Tunc autem conspe
 cto (ut diximus) Læto, spes addita Se
 uerianis est, ac sublatus in equum Se
 uerus, & paludamento purpureo cir
 cundatus. At Albiniani iam se uicto
 res ratî, cōfufis ordinib. incitante se in
 eos de improviso, ualida, recētiq; hosti
 um manu, cū paulū primo restitissent,
 præterea demū uerterunt. Fusos igit, fuga
 eosq; eos persecuti Seueriani, magna
 citata strage, ad urbē ipsam puenērūt.
 Occisorū utrinq; aut captiuorū nume
 rus, uarie, prout uisum eius ætatis scri
 ptoribus,

ptoribus, proditur. Direpta mox
 censaq; Londinum, & Albino ca
 abscisum, perlatumq; ad Seuerum
 Ita duo maxima excita trophæa ad
 entē ac septentriones, sic ut nihil
 cum Seueri contentionibus, aut
 rijs conferas, siue copiarum mult
 nem, siue nationum motus, siue n
 rum pugnarum, siue itinerum lon
 dinem, celeritatemq; consideres. N
 Cæsaris quidē res aduersus Pomp
 Romano utrinq; milite, magnæ pi
 cto fuerūt. Item Augusti aduersus
 tonium, aut Pompeij liberos, &
 antea à Sylla, Mariocq; ciuilibus, e
 nisq; prælijs gesta sunt. Sed qui
 uir treis imperatores rerū iam po
 sustulerit, qui urbanos exercitus
 mam ipsam, ac palatium obtiner
 astu circum uenerit, quicq; unum e
 cipibus in ipsa palatina aula cura
 occidendum, alterumq; iterū in o
 te rursus gubernacula rerum ten
 appellatumq; à Romanis impera
 tertium porro Cæsaris honore, at

noxitate præditum, in potestatem rede-
 o cõ, haud facile alter inuenietur. Hæc
 rum in uitæ habuit Albinus, breui sanè
 a ad us funesto honore. Cæterum Se-
 nil s'us omnem statim iram atq; atroci-
 ut u' in animi suam, in illius necessarios
 ult' nã effudit, ac primo quidem præ-
 e n' o in urbem capite Albini abscisso,
 lon' q; publice patibulo præfigi, in ima
 s. B'cola, qua de sua uictoria populum
 omp' ebat, hoc quoq; adscripsit, ideo se
 re p' at illud publice in patibulo spectã-
 r' u' m'issile, uti exemplum caperent,
 & item ipsis patiendũ foret. Rebus
 , et Britannia ordinatis, cum totius
 ui' nã administrationem bifariam di-
 po' sisset, itemq; omni Gallia (quem-
 us' modum quidem uidebatur) compo-
 ine' x sententiã, supplicioq; de Albini
 me' is sumpto, siue quos ei sua quen-
 ura' uoluntas, siue necessitas adiunxe-
 n' c' continuo Romã proficiscitur, exer-
 ene' m secum omnẽ adducens, quo ter-
 era' rior uideretur. Confectoq; magna
 , at' tate itinere, quemadmodum cõ-
 L fueuerat,

sueuerat, infestus adhuc superstitione
 Albiní amicis, Romam intrat, occu-
 rente laureato populo, ac magno bo-
 noie, faustisq; acclamationibus ex-
 piente, Senatuq; uniuerso consaluta-
 te. Tamen si plerosq; metus confiteri
 uerat, quod sibi haud quaquam par-
 rum rebantur immitem suapte natu-
 & sanguinarium, neque sanè mag-
 causa indigentem ad inferendas in-
 rias, cæterum tunc probabiles odi-
 tiones habiturum. Postea uero qui-
 in templū Iouis ingressus est, omni-
 sacrificia de more peregit, reuersus
 palatium, magnoq; congiario popu-
 Romanum uictoriæ nomine prole-
 tus, ac nummos militibus largitus
 simul alia permulta indulgit, quæ
 quam antea acceperant. Nam & f-
 menti summam primus adauxit, &
 reis anulis uti, & domi habere multa
 permisit. Quæ omnia procul à militi-
 disciplina succinctos eos, paratosq;
 bellum minime præstitura uidebāt.
 Primusq; ipse duritiam, atq; asper-

tibus uictus, tolerantiamq; laborum, di-
 ciplinamq; omnem, ac ducū reueren-
 tiam subuertit, inhiare pecunijs, & mun-
 eribus colere militibus infuefactis. His
 ut ergo optime pro suo iudicio constitu-
 eris, curiam deinde ingressus, sedensq;
 imperatoria sella, accusare infit trucu-
 lenti oratione Albinū amicos, prolatis
 quorundā arcanis epistolis, quas
 apud illum sepositas deprehendisset,
 quibusdam autem exprobrans, quod
 splendidioribus muneribus affe-
 rent, alijs quod amici orientalibus,
 quos quod Albino fuerunt notiores,
 pacto eximium quensq; ē senatu,
 ut quisq; in prouincijs genere, aut
 quibus excelleret, omnes sine discrimi-
 ne supplicio afficiebat, ulciscens (ut
 quidem præ se ferebat) inimicos, sed
 uera subigente auaritia, qua supra
 omnes imperatores laborauit. Nam
 animi patientia, atque in laboribus
 cōseuerantia, simul rei militaris glo-
 ria, nemini etiam laudatissimo cōcesse-
 rit, ita quæstui supra quàm dici posset

L 2 addy

addictus, iniustus exdib. atq; adeo q
 cunque ex causa pecuniam colligeb
 imperium metu quam beneuolentia
 tinens. Quanquam popularis esse in
 mis uolebat, edendis omnifariam
 gnificentissimis spectaculis, centes
 etiam saepenumero occisis belluis, qu
 omnibus regionib. nostris, barbaris
 conquirebat. Sed & congiaria de
 uberrima, & certamen proposuit,
 diq; accitis lusionibus, atq; athletic
 dimus item sub illo quosdam omnis
 neris ludos, cunctis editos theatris
 multq; supplicationes, & peruigilia
 formam Cereris initiorum, seculare
 tunc appellabatur, celebratos (ut
 decurso trium spatio statum, siqu
 urbe tota, atq; Italia pracones itaba
 conuocatum omnes ad ludos, quos
 uidissent hactenus, nec uisuri post
 do forent. Ita scilicet interuallum
 terita futuratq; celebritatis, supra
 esse hominum aetatem significantes.
 aliquandiu Romae moratus, partic
 to filis imperio, cum se ciuili tant
 uictor

victoria, cōtractis Romanos exercitus
 getibita, clarū haecenus intelligeret, ex
 ntiā etiā triumphum recusauerat, de
 inquit item barbarorū inclarescere tro
 m nō. Quocirca prætēxtu uindicandi
 te Arsemē Atrenorum regis, qui Nigri
 quates fouerat, exercitum in orientem
 arū luxit, iamq; in Armeniam facturus
 de petum, præuentus à rege Armenio
 t, tam est, mittente obsides ulro, & mu
 ris. Ara, ac suppliciter petente, ut sibi cum
 is q; inire amicitiam, foedusq; ferire lice
 ris. Quare Seuerus procedentibus ex
 ilia sententia rebus, in Armeniam perrexit
 res d' Atrenos. Sed & rex Ofrhoēnorum
 t at fugatus ad eundem transfugit, tradi
 quā obsidio liberis, fidem suam aut ora
 aban, sagittariorumq; uim magnam mi
 os auxiliō. Cæterum Seuerus regionē
 ostiteram nanam, agrumq; Albenorum
 n p'gressus, etiā in Arabiam felicem
 om cucurrit. Illic enim herbæ proueniūt
 s. Illorata, quæ nos aromata, suffimen
 ticq; habemus. Ibi expugnatis uicis, ur
 nō busq; permultis, omnemq; agrū de
 tor

L 3 popu

populatus, in Atrenorū regionē me
 ingressus, Atlas circumfedit urbem
 licet altissimo impositam monti, ac
 ximis ualidissimisq; obseptā moenia
 florentemq; ingenti sagittariorum
 pia. Igitur nāc urbem Seuerianus ex
 citus, quanta maxima ui poterat oppu
 gnabat, machineq; omnifariam mo
 bus admouebantur, nullo oppuga
 tionis genere prætermisso. Contra
 tem Atreni audacter urbem defensas
 sagittasq; ac lapides superne iacient
 pessime accipere Seuerianos, etiā qu
 sa fictilia uolucris quibusdam, uol
 natisq; bestiolis oppleta deuoluere
 cum aut oculis inuolitarēt, aut in ap
 tas corporis partes sensim obreper
 grauer singulos consauciabant, in
 deratq; in morbos Romanus miles
 stum illum cœli nimio sole præferu
 parum ferens, sic ut lōge plures ob
 casus, quā hostili manu interier
 Proin defatigatis iam, & cōtusis om
 bus, procedente secus obsidione,
 plus facturæ, quā lucri Romanorū
 cler

niente, decreuit exercitū Seuerus prius
 quam uniuersus perierat, deportare ex
 his locis, tristem uidelicet infecto nego
 cio. Quippe assuetus uincere prælijs
 omnibus, uictum se tūc putabat, quia
 non uicerat. Sed eum prospera fors, &
 fortuna statim cōsolatur, neq; enim pla
 cibus infectis rediit, sed maiore q̄
 petauerat successu. Nā impositus nauis
 eius permultis exercitus uniuersus, ne
 quaquam scilicet quo intenderat, Ro
 mana appulsus ripæ, sed undarum im
 petu, Parthorū ad agrum prouectus,
 haud procul Ctesiphonte, qua in urbe
 sedes regis est. Is tunc pacem agitans,
 ac nihil ad se pertinere Seueri pugnas
 autumans, quas gereret cum Atrēnis,
 socios uidelicet nihil expectabat ma
 li. Cxterum Seueri exercitus, cum ad
 eas ripas uel fluminis inuectus, mox
 que in terram esset expositus, omnem
 illico depopulari agrum cœpit, ab
 his que ut in quæque inciderant, pe
 riculis ad uescendum, uicis que ali
 quot incensis, paulatim usq; ad Ctesiphonē

L 4

pho

phontem perrexerunt, qua in ciuitate
 magnus rex Artabanus commorabatur.
 Igitur imparatos nacti barbari
 caelis primo quicumque restitissent, di-
 ptaque mox urbe, pueris, foeminis
 captiuitatem abductis, tantum ipse
 ge cum paucis equitibus elapso,
 fauris illius, ornatusque omni, & sup-
 lectile potiti uictores regrediuntur.
 Seuerus fortuna magis quam consilio Pe-
 thicam uictoriam adeptus est. Igitur
 spere succedentibus rebus, literas ad
 natum, populumque Romanum de sem-
 gnificas dedit, ac depictas in tabulis
 gnas, uictorias que suas exposuit, ne-
 non honorum decernente senatu, &
 per his cognomina imponere de uir-
 rum gentium. Ipse interea rebus ad om-
 tem sic gestis, Romam reuertebatur
 lios iam puberes secum adducens. Co-
 fectoque itinere, ac prouincijs, ut cuius-
 uisus foret, ordinatis, Mysorumque
 Pannoniorum recognitis exercitibus,
 bem dein triumphans inuectus est, mo-
 nis acclamationibus, omnique certimon-

popu

populo excipiente. Cui quidē ipse se-
 ros dies, sacrificiaq; , & spectacula, ac
 celebritates indulser, magnocq; dato cō-
 gario, & ludos pro uictoria celebra-
 uit. Romæ deinde haud paucos mora-
 tos annos, ius dicebat frequenter ciuili-
 bus negocijs, & liberis erudiendis in-
 tentus. At illi iam tum adulescentes de-
 licijs, uictuq; urbano, nimioq; specta-
 culorum aurigationisq; , & saltationis
 studio, bonam indolem corruperant.
 Interq; se fratres dissidebāt, puerili pri-
 mum certamine, ædendis coturnicum
 pugnis, gallinaceorumq; conflictibus,
 ac puerorum colluctationibus exorta
 discordia. Nam seu quid in scæna audi-
 rent, siue item spectarent, semper utiq;
 diuersis accedebant, nusquam eisdem
 studebant utroq; , sed quod alteri charū
 esset, id alteri statim odiosum, commit-
 tentibus etiam utrinq; ipsos adulatori-
 bus atq; ministris, nihilq; non ad gra-
 tiam suggerentibus, ut ad se quisq; pro-
 uicili diuersos retraherent. His cogni-
 tis Seuerus reducere in gratiam, atque

L 5 emen

emendare conabatur. Tum Bassianus
 quædam honores imperatorios adeptus
 Severus Antoninus accepto Marcio
 nomine uocabatur, ac maior natu
 uxorem dedit filiam Plautianæ, præ
 cæti cohortibus urbanis. Hic (ut per
 bent) Plautianus ab initio ætatis ten
 fortuna fuit, seditionisq; & aliorum
 minum reus, ac multatus exilio,
 erat Seueri municeps, Afer natione
 atq; (ut quidam putant) etiam consanguinitate propinquus, ut uero alij
 mant, flore magis ætatis per stuprum
 conciliatus. Hunc autem Seuerus
 parua, humilicq; fortuna, ad opes ma
 mas prouexerat, ac damnatorum bono
 adiudicatis, longe supra cæteros con
 cupletauerat, tantum non imperio quo
 participato. Quis ille opibus, licentia
 abutens, nihil crudelitatis, aut uiole
 ut quicq; ageret omittēbat, cunctis
 atrocior omnium ætatum principibus.
 Ergo huius filiam Seuerus uxorem
 lio suo tradidit. Enimvero Antoninus
 ipse parum letus eo matrimonio, ac
 cessit.

celsitate, quæ uoluntate impulsus, puellam ipsam pariter, & puellæ parentem belline oderat, sic ut ne thorum quidem, laudemque cum ea communem patretur, adeoque auersabatur, ut minaretur quotidie occisurum ipsam, patremque simul, atque imperium solus obtinuisset. Quod cum illa identidem ad patrem reuerteret, simulque quantopere foret iniuriæ patefecisset, magnopere hominem irritauit. Igitur Plautianus senem iam Seuerum ipsum cernens, ac morbo sæpe laborantem, contra uero Antoninum atrocem in primis, audacemque iuuenem, pauidus ob illius minas, decreuit facinus inuadere aliquod, priusquam ipse opprimeretur. Suberant præterea multa, quæ hominem ad imperii cupiditatem inflammarent, opes quæ nemo antea priuatus possederat, Militum præterea obediētia, & apud omnes Romæ conditionis homines maximæ honores. Ad hæc habitus, quo in publicum prodibat. Siquidem latum clauum perpetuo habebat, atque in secundis cõsularibus

numera

numerabatur. Ensem præterea ge-
 bat, cæteraq; omnia supremæ digni-
 tatis insignia, adeò quacumq; inceden-
 erux, atq; horribilis, ut non modò sub
 adiretur à quoquam, sed etiam qui-
 tuto occurrebant, ab eo uerterent
 los. Quin antambulones aliq; obse-
 cuncq; iter faceret, denūciabāt, ne
 in proximo consistere, neue illum
 uerū auderet, sed auerterent unius
 oculos, terramq; despectarent. Qu-
 cognouisset Seuerus, ne ipse quid-
 prorsus equi boni facere, sed mole-
 iam, grauiusq; ferre, sicut nonnihil
 de illius autoritate detraheret, ac
 suadere homini conaret, aliquid iam
 tanta illa insolentia imminueret. Qu-
 rum impatiens Plautianus, non du-
 tauit imperiū ipsum appetere in-
 quocirca talia quædā machinatur.
 turninus erat quidam tribunus,
 Plautianum in primis obseruabat,
 cum facerent idem omnes, unus
 ille maiore quadam uenerationis
 cie, magis magisque homini obrep-
 Hu

tunc sibi igitur fidissimū fore putans,
 solum deniq; commissa tacite habi-
 tam, & imperata facturū, uocari ad
 domū sub uesperam iubet, remotisq; arbi-
 quibus. Nunc illud, inquit, est, cum sum-
 am imponere manum debeas amo-
 t, q; obseruantiaq; tuæ, cuius mihi hacte-
 ne quis dedisti specimen, cumq; ego remu-
 mē dare te pro meritis, ac debitam refer-
 niū gratiam possim. Datur optio tibi,
 Quæ sis ne ille ipse euadere, quē me nunc
 uide cernis, atq; huic tantæ potentia suc-
 leste ere, an perire statim dato contuma-
 hilis animi supplicio. Neq; tu uel magni
 ic puluinem rei pertimueris, uel nomina
 iamperatorum expaueris, intrare tibi in
 Quæticulum, ubi somnum capiunt, soli
 dumpe licet, redeunte uice nocturnæ
 fiditodia clam, nulloq; prohibente, fa-
 ur. Sed quod uolueris transiges. Nihil est
 s, quæm quod hic meū iam expectes im-
 pat, in. Abi modo in aulam principis,
 s tam si aliqua à me mandata habeas ar-
 is spolia, & grauia, atq; ut uirū fortem de-
 obseratq; senem unum, ac puerum intra suū
 Flu
 utrunq;

utrunq; cubiculum obrunca. Nam tum in
 in partem ueneris periculi etiam re hac p
 facta, in partem maximi honoris furore
 des. Hæc dicta, ut animum tribunus adie
 terruerunt, ita minime cōsiliū exco
 ferunt. Sed ut homo ne utiquam mæc qu
 te captus (erat enim genere Syrus, ut ob
 sunt fermè ad orientem mortales ac anito
 rimis ingenijs), cognito furore ac utromi
 cordia, quantum ei liceret minime ignem p
 rus, haudquaquã ausus detractare, ceant,
 scilicet continuo daret pœnas, cum in In
 optata ac lubentia simularet audire, mine
 us adorato illo, tanquam imperatoris, ac
 iam libellũ petebat demandatæ sibi cogm
 dis. Quippe mos tyrannis, cum aliquid & s
 indemnatum occidit iubent, per licet ans
 potissimũ iniungere, ne dein cædis sui mæ
 peratæ nullum relinquatur argumentis.
 tum. Hic Plautianus cecutiens nitem e
 cupiditate, dat libellum tribuno, atq; et, ne
 ad cædem mittens admonet diligẽt cogiu
 ut interfecto utroq; principe, priuilegiã r
 diuulget facinus, se iubeat acciri, illius c
 ante in palatio conspiciatur, q̄ occurrano.

tum imperium quisquam audiat, Sub
 hac pactione tribunus digredit, ac de
 more totā libere domū principis per
 vadit, cognitoq; quā difficultate factu
 eret, duos ab uno homine principes,
 quidem diuersis habitantes cubicu
 obrūcari, adit ad Severum, & cum
 amitoribus agit, ut se ad principem in
 mittant, aſſerre se quæ ad illius salu
 em pertineant. Illi hæc Seuerō renun
 ant, qui tribunum continuo iubet ac
 cumari. Ingressus uenio, inquit, tibi o do
 lire, ut sanè putat is à quo sum mis
 rat, ad cædem tuā, carnificinamq;. Ve
 ſibi gomet opto ac uolo, beneficij autor ti
 & salutis. Plautianus imperium ca
 tans infidjs, cædem mihi tuam, filijq;
 ui mādaui, neq; uerbis modo, sed et li
 bris. Testimonio est hic libellus. Equi
 dem ego recepi facturum quæ impera
 ret, ne alter scilicet me detrectante ne
 gocium susciperet. Verum ad indican
 am rem tibi sum præsto, ne ignarum
 illius opprimat audacia. Dicēti hæc tri
 bunus, atq; ubertim lachrymāti, nō cō
 tinuo

tinuo tamen fidem Severus habebat. Quippe adhuc in pectore multum
 Plautiani amatorio infederat, quoniam se id totum negocium composu-
 rum fabulosum suspectabat, ratus filium
 um Plautiano infestum, natamque et
 perosum, commentum esse techna-
 iuscemodi, ac mortiferam calumnia-
 Quare accitum ad se, grauius incre-
 re institit, quod in hominem amicum
 atque domesticum talia machinaretur.
 Antoninus autem primo quidem de-
 bat ignarum se totius negocii, dein
 stanti tribuno, & libellum ostenden-
 animam audaciamque addebat ad crim-
 coarguendum. Sed ille cognito quod
 magnum in discrimen uenerat, tunc
 terea haud ignarus, quam acceptum
 uero Plautianus foret, neque non etiam
 intelligens si latuissent insidiae, parum
 indicium probaretur, exquisitissimum
 sibi impendere supplicium, & quod
 inquit o domini argumentum amplius
 quod ue apertius quaeritis iudicium
 Sinite egrediar regia, perque aliquem
 du-

m mihi hominem significem Plau-
 no, facta esse iam quæ imperauerat.
 erit ille statim re credita, uacuum sci-
 et regiã occupaturus. Ibi uestri mu-
 nis fuerit, rem totam deprehendere.
 berte modo in ædibus quietem agita-
 ne præcognita res omne consilium
 buertat. Hæc locutus, fidissimum si-
 hominem deligit, qui Plautianum
 hortetur uerbis, acceleret, atq; ad-
 quam primũ, dum uterq; princeps
 et, oportere antequam res populo
 motescat, intus esse eũ, ut scilicet oc-
 pata arce, constabilitoq; imperio, ue-
 nolint uniuersi non scilicet princi-
 tum adeuntĩ, sed iam planè principi,
 diãt. His creditis, Plautianus (erat
 iam diei uesper) magnã in spem
 blarus, loricã induitur sub uestem,
 endi corporis gratia, simul conscen-
 ueliculo properat in regiã, paucis
 do qui aderant deducentibus, ra-
 eum magnis de rebus ab impera-
 bus acciri. Ut autem in aulam nul-
 prohibẽte ingressus est, ignaris quæ
 M agita-

agitentur custodibus, occurrens tu
 bunus, composito dolo salutatur imper
 torem, dein manu prehensum deducit
 intra cubiculum, ubi proiecta esse im
 peratorum cadavera mentiebatur, iam
 aliquot è corporis sui custodibus Se
 uerus cõparauerat, qui statim in gre
 manus iniicerent. At Plautianus cum
 longe alias animo spes ageret, un
 gressus cubiculum est, cernens utrum
 illic stantem principem, comprehen
 sumq; se teneri sentiens, re tanta perter
 tus, rogare, supplicare, falsa illa omni
 commentum id in se, fabulamq; ex
 gitatam. Igitur exprobrante hinc Se
 ro beneficia, & honores illinc Plauti
 no, fidei beneuolentiaq; suæ ueteris
 stimonía repetente, paulatim labasce
 Seuerus, atq; adduci Plautiani uerba
 donec pars lorice per scissum uestim
 ti apparuit. Qua Antoninus animus
 uersa, audax iuuenis, & iracundus
 iam antea homini infestus. Atqui,
 quit, ad hæc certe duo quid responde
 expecto. Venisti ad imperatores
 uespera

desperam minime accitus, dein quid si
 nego hac lorica uult? Quis ad cœ-
 nam, cōmesationem uel armatus acce-
 dit. Simul hæc dicēs, iubet tribunum,
 ceterosq; qui aderant, ilico eum strictis
 gladijs obruncare, ut hostem manife-
 stum. Nihil illi cunctati, iussa faciūt
 uenis imperatoris, occiduntq; homi-
 nem, & cadauer in uiam proficiunt ad
 uolgi ludibriū. Hunc finem habuit pa-
 nam uitæ Plautianus, inexhaustæ ho-
 mo cupiditatis, Ceterum Seuerus duo-
 bus præfectis militaribus constitutis,
 unum in suburbanis, aut circum-
 maritimis Campaniæ oras agitabat,
 alius dicens, & ciuilibus negotijs in-
 uentus, cupiens que in primis, uti Ro-
 mæ sui liberi bonis moribus institue-
 rentur. Nam ludis eos, spectaculisq;
 vehementius studere animaduenerat,
 quam principibus conueniebat. Quo-
 re, uti studio certaminēque semper
 in diuersum tendente, etiam animi
 uenenum distraherentur, quibusdam
 quasi admotis contentionum, atq; ini-

micitiarū facibus. Maxime tamen Antoninus intolerādus, sublato iam è medio Plautiano, terribilisq; & formidolosus erat omnibus, tum illius natæ cōiugi scilicet suæ, quibus maxime artibus aut machinis poterat exitium intendebat. At Seuerus ipsam pariter cum liolo quem pepererat, relegauit in Siciliam, datis opibus, quantæ ad uictum atq; usum abūde sufficerent. Imitatur in hoc Augustum, qui filios Antonini posteaquàm hostis iudicatus est, eodem modo tractauerit. Ipse ad pacem, concordiamq; reuocare liberos, & reconciliare utrunq; alteri conabatur, adiuuans identidem ueterum fabularū, quibus plerūq; regum calamitates terrenis ortæ seditionibus memorantur. Huc addebat thesauros, templaq; cunijs plena esse, diuitias foris ex uegalibus accedere posse in tanta opulentia, militem largitione teneri, auctas quadruplum copias urbanas, tantum sedere exercitum ante urbem, ut nulla externa uis, seu multitudinē ipsam

litum

Animum, seu corporum magnitudinem,
 seu pecuniæ abundantiam spectes, par
 tiri non ueniri tantis opibus possit. Sed ea in
 re nihil uerecans, ipsis inter se discordan
 tibus, atq; intestinum agentibus bel
 lum. Hac ille quotidie edisserens, pre
 ceptis castigationibus admiscens, repri
 mendo illorum spiritus, ac reducere Ger
 manos in gratiam studebat. Caterum
 omnia frustra erant. Quippe frenos ore
 cepulerant, proni semper in peius, at
 que illos adulescentes adhuc in ipso æta
 tis feruore, atq; in summa licentia uolu
 ptatum omnium, irritamentis incita
 tes, etiam adulatorum ministeria diuer
 sum, in se trahebant, scilicet qui non modo il
 lis gratum obsequeretur cupidinibus atq;
 flagitijs, sed noua semper aliqua exco
 gitarent, unde alteri gratum fieret, alter
 offenderetur. Quorum etiam nonnul
 li Seuerus ipse in huiuscemodi mini
 stris deprehensos, supplicio affecit.
 Hanc liberorum suorum uitam, & in
 decora in spectaculis studia ferens gra
 uiter senex imperator, literas à Britan

M 3 nix

nix præfecto accepit, quæ docebāt
 baros illic seditioes agitare, regionē
 omnem incurſionibus ac depopulatio-
 nibus uastare, quare maiore manu
 resistendum, uel etiam principis ipsius
 præsentia opus esse. Lætus ea Seuerus
 accepit. Quippe homo suapte natura
 gloriæ appetentior, post uictorias
 orientem, septentrionemq; & cognita
 mina utrinq; parta, etiam trophæa
 tra Britānos excitare aliqua cupiebat.
 Ad hæc filios quoq; abducere ex urbibus
 ut procul à mūditijs urbanis, in castris
 militari uitæ, ac sobriæ iuuenes instru-
 scerent. Ita expeditionem in Britanni-
 edicit senex iam, & morbo articulis
 borans, tãta autem animi uirtute, quæ
 ta nemo unquam uel iuuenum. Igitur
 iter ingressus, lectica plurimum uehens
 batur, nullocq; cessabat loco. Quam
 fecto itinere, speculatusq; omni, ac sermone
 lerius enauigato oceano, Britanniam
 ingressus est, collectisq; militibus
 maximis conflatis uiribus bellum
 parabat. Caterum Britanni repente
 & or
 princ

principis aduentu perculsi, auditorq;
 aras contra se comparari copias, le-
 gatos ad eum de pace, ac seiplos ex-
 urgatum miserunt. At Seuerus mo-
 des de industria nectens, ne uacuo si-
 ni Romam adeundum foret, cupidus
 victoriae, cognominis que Britanni-
 ci, legatos quidem re infecta domum
 mittit, ipse quæ bello usui forent, ma-
 gna solertia comparabat. Sed in pri-
 mis tamen curæ habuit pontibus oc-
 cupare paludes, ut stare in tuto milites
 possent, atq; in solido præliari. Siqui-
 dem Britannia pleraq; loca frequentis
 oceanus adluuionibus paludescunt.
 Per eas igitur paludes barbari ipsi na-
 uant, excursantq; ad illa usque demersi,
 ac pleraq; corporis nudi cœnum con-
 temnunt. Neque enim uestis usum co-
 gnorunt, sed uentrem atque ceruicem
 ferro incingunt, ornamentum id esse,
 ac diuitiarum argumentum existiman-
 tes, perinde ut aurum cæteri barbari.
 quin ipsa notant corpora pictura uaria,
 & omnifariam formis animalium, q̄circa

M 4 ne

ne induuntur quidem, uidelicet picram corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atq; audivissima caedis, tantum scuto angusto, lancea contenti, præterea gladio nudis corporibus dependente, lorice ac galeæ penitus ignorant usum, impedimentum id est se transgredientis paludibus arbitratibus, quarum uaporibus, æstuq; cœli ibi semper caliginosum. Ad hæc Seuerus nihil non comparabat, quod usu Romano militi, quod detrimento barbaris impedimentoq; foret. Vbi uero factis ex sententia prompta sibi esse, ac parata omnia intellexit, iuniorum filium Getam nomine, in parte insulæ Romanis subiecta reliquit, ut iuridicundo, et iuribusq; ciuilibus administrandis præficeret, eiq; cõsiliarios ex amicis natus gradibus reliquit, Antonino secum aduersus barbaros educto. Transgresso igitur Romano exercitu amnes, aggregaresq; eos, qui obiecti Barbaris, Romanorum fines determinant, pugna quedam tumultuariæ fiebant, & excursio

es, uictore ubiq; Romano. Cæterum
 ilis erat ex fuga receptus barbaris,
 ippe inter sylvas ac paludes, & loca
 is notissima delitefcētibus. Quæ or
 ia Romanis aduersa, moram bello
 debant. Interea Seuerum iam confe
 um senio, longior inuasit morbus;
 ut ipse domi residere, atq; Antoni
 um mittere in bellum, ad imperato
 obeunda munia cogeretur. Cæterū
 oninus haud magnopere de bar
 ris sollicitus, exercitum sibi adiunge
 & confirmare uniuersos tendebat,
 se unum intuerentur, soli sibi impe
 m uindicans, ac Germano identidē
 otrectās. Quin longior quoq; patris
 letudo, ac mortis mora diuturnior,
 xium uidelicet adulescentem habe
 nt. Sic ut medicis, ministrisq; subin
 conareē persuadere, senem ut è me
 o quam primum quoquo modo tol
 ent. Donec tandem Seuerus mæro
 magis, q̄ morbo consumptus, ut
 q; defunctus est, clarissimus omniū
 peratorum bellicis operibus. Neq;

M 5 enim

enim aut ciuiles quisquã aduersus
 micos, aut externas aduersus barbaros
 totidem alius uictorias reportauit.
 nisq̃ duodeuiginti gesto imperio
 cessit, successoribus liberis, tanta pe-
 niã relicta copia, quãtam antea nen-
 tum ampliore exercitu, quãm cui ob-
 stare ulla uis posset. Igitur Antonius
 mortuo Seuero, summam potestatem
 nactus, cõfestim uniuersos ab ipso
 sunt) lare interficere cõepit. Nam
 medicos supplicio affectit, quod sibi
 rum obtemperauerant, iubenti se
 maturare necem, nutritiosq̃ suos
 xta, & fratris, quod de reconciliandis
 egissent, ne uno quidem reliquo
 crudelitati facto ex eo ordine homines
 qui in honore aliquo fuerant, qui
 ipsius parentem obseruauerant. Iste
 ces porro exercitus magnis munere
 ac promissis adhortabatur, persuade-
 rent militibus, uti se unum imperatoris
 rem declararent, nullasq̃ non man-
 nas aduersus Germanum intendere.
 Neq̃ id tantum persuadere militibus
 potest.

stuit. Quippe memores, utrūq; à Se-
 ro iam inde à pueritia pari honore,
 alitu que educatum, etiam ipsi parem
 rinq; obedientiam, beneuolentiamq;
 a peihibebant. Igitur Antoninus cogni-
 nen parum sibi rem aduersus exercitum
 ri obcedere, icto cum barbaris foedere,
 onitacq; pace, & obsidibus acceptis, dece-
 statensq; illinc, ad matrē iā, Germanūq;
 osofinat. Congressos reducere in gratia
 Nam ter conata, adnitentibus honestissi-
 s fibus quibusq; Seueri amicis, & consi-
 ri s. Igitur Antoninus, cū nemo sci-
 los et non eius libidini refragaretur, ui-
 lian tius quā uoluntate, ad cōcordiā,
 uo orisq; simulationem adducitur. Ita
 omi bo pari honore imperiū gerentes,
 quit uerunt ex Britannia, Romāq; cū pa-
 t. reliquīs contendebant. Nam cor-
 uno sculo ignibus tradito, cinerē ipsum
 rsu odoribus in uasculum alabastrici cō-
 per sum Romā referebāt, ut uidelicet in
 ma ris principum monumentis cōpone-
 nde. Ipsi exercitum deportantes, uicto-
 ilia riq; iam Britannia, in aduersam Gal-
 po liana

liã emenso oceano peruenerunt. Quod igitur pacto & diem suum obierit uerus, & liberi eius imperium susceperint, in hoc uolumine demonstratũ

F I N I S.

HERODIANI LIBRVS

QVARTVS.

Es gestas Sertorij
 principis p̄ ante
 duodeuiginti, s̄
 riore libro sum
 persecuti. Porro
 tẽ ipsius liberi ac
 lescẽtes iam un
 matre Romam festinabant, seditione
 etiam tum in itinere agitantes. Quo
 pe diuersorij, mensaq; nũquam el
 utebantur, multumq; suspicionis in
 bo omni potuq; ne alteruter antea
 tempore, ipse clam, aut per minist
 ueneno rem gereret. Ob eãq; cau

. Quam iter properantius faciebant, tu-
 erit. s rati uicturos, ubi iā in urbem per-
 ulce nissent, diuisaq; inter se regia, amplis
 atūe paciosis ædibus, maioribus etiā re-
 a urbe, pro suo uterq; arbitrio sepa-
 im agitent. Postquā uero in ur-
 m peruentum, populus eos uniuers-
 laureatus excepit, & senatus consa-
 B E auit. Præhibant igitur principes ipsi
 m purpura imperatoria, post seque-
 atur consules, urnam cum Seueri re-
 Seueri ijs gestātes. Qui autem novos im-
 andatores consalutauerant, progressi
 ti, suāde, urnam quoq; ipsam supplices
 sumrabāt. Ita comitati magna pompa,
 orrocosuerut ipsum in templo, ubi Mar-
 ri ac superiorum principum sacra ui-
 unatur monumenta. Re igitur diuina,
 itio monijsq; de more concelebratis,
 Quicq; in regiam discedūt, partiti inter
 m ei omum, ianuisq; secretioribus ob-
 is in actis, publicis tantum, atq; atriensi-
 recas promiscue utentes. Quin & custo-
 nista corporis separatim sibi delegerūt,
 caulū unquam congregientes, nisi pau-
 etū xillum

xillum duntaxat, ut in publico à multitudine ipsa conspicerentur. Sed in primis tamen iusta parenti persoluerunt. Mos est enim Romanis consecrare imperatores, qui superstitionibus filijs, et successoribus moriuntur. Quicquid eo suo honore affecti, relati dicuntur inter nos. Est autem tota urbe quasi iustitiam quidam, festæ celebritati promiscua. Quippe functum uita corpus, rituum minimum sumptuoso funere sepelitur. Sed certam imaginem defuncto quædam millimam fingunt, eamque in regium vestibulo proponunt supra eburneum lectum maximum atque sublimem, uel lectum instratum aureis. Et quidem in medio illa ad ægroti speciem pallida refulget. Circa lectum uero utrinque magnam partem diei sedent à leua quidem spectantur omnis uestibus atris amictus, à dextra uero matronæ, quas uirorum a parentum dignitas honestat. Harum nulla uel aurum gestans, uel ornata manibus conspicitur, sed uestibus albis exilibus induta, moerentium spectantur. præbetur

habent. Hæc ita per septem dies conti-
 nos faciunt, medicis ad lectum quoti-
 eaccedentibus, inspectum que uelut
 gram deterius se habere subinde pro-
 nciatib. Dein ubi iam uisus obuisse
 am, lectū humeris attollūt equestris,
 matorijq; ordinis nobilissimi ac lectis-
 ni iuuenes, perq; uiam sacrā in uetus
 rū deferūt, ubi magistratus Romani
 ponere imperiū cōsueuerāt. Vtrinq;
 gradus quidā sunt ad scalarū simili-
 cinē extracti, in qbus altera ex parte
 erorū chorus est ē nobilissimis, atq;
 aricij, altera foeminarū illustriū, hy-
 mos in defunctum, pæanasq; canen-
 am, urendo, ac lamentabili carmine
 modulos. Quibus pactis, tollūt ite-
 am lectū, atq; extra urbem perferūt in
 tertium campū, ubi q; latissime cāptus
 et, suggestus qdā specie quadrāgu-
 laterib. æquis assurgit, nulla præter-
 am lignorū ingentiū materia cōpa-
 us in tabernaculi formā. Id qdem in-
 us totū est aridis fomitib, oppletū,
 tra autē intextis auro stragulis, atq;
 eboreis

eboreis signis, uarijsq; picturis exornatum. Infra uero alterum minusculum quidem positum est, sed forma & ornatu persimile, portis, ianuisq; patentibus. Tertiumq; item & quartum semper superiore contractius, ac deinceps aliam nec ad extremum, quod est omnium uisissimum, perueniatur. Possis eius formam comparare turribus litoribus, quæ portibus imminentes noctu prælato, naues in tutas stationes dirigunt: Pharos uulgo appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sistilato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbasq; succos que mneis odoratos conquirunt, atq; acuatim effundunt. Quippe nec gens est, nec ciuitas, nec qui honore uel aut dignitate præcellat, quin certa pro se quisq; suprema illa munera principis honori deferat. Vbi uero ingens aromatum aceruus aggestus est, ac cuius omnis expletus, tum circa ædificium illud adequitatur, uniuersis equestris militum dinis certa quadam lege ac recurso, tum

Pyrrichio, numeroq; in orbem de
 tentibus. Currus item circumagun
 r infessi purpuratis rectorib. qui per
 nas ferant ducum omnium Roma
 rum, principumq; illustrium. Quæ
 celebrata sunt, facem capit imperij
 accessor, eaq; tabernaculo admouet.
 cum cæteri omnes undiq; igne subj
 unt, cunctaq; illico fomitibus illis ari
 s, odoramentisq; referta igni ualido
 cripiuntur. Mox ab extremo, mini
 oq; tabernaculo, tanquam è fastigio
 odam, simul cū subiecto igni, aquis
 dimititur, quæ in cælum creditur
 sam principis animã deferre. Ac iam
 illo unã cum cæteris numinibus im
 rator colitur. Ita consecrato parente,
 uersi domũ iuuenes, discordias quo
 die, & similtates exercere, insidiari
 ter se, moliri, parare omnib. modis,
 ea modo uterq; in animo habere,
 bus alter dolo caperetur, postremo
 acuncq; uia grassari ad singulare im
 rium, ac nihil inuicem prætermitte
 dum consortem potestatis expun
 gerent.

N

gerent.

gerent, Sed & mentes, animiq; omni
 urbanorum, quicunq; honore aliquo
 aut dignitate præstarent, diuersi tra
 bantur, utroq; seorsum literas clari
 lum missitante, magnisq; pollicitati
 nibus sibi homines adiungente. Ma
 ior tandem pars ad Getam spectaba
 quod opinionem nonnullam osten
 ret probitatis, moderatumq; se & le
 in congressibus præstaret, studia per
 tractabat honestissima, quippe & di
 plinarum laude celebres circa se frequ
 tes habebat, & in palastra, ac reliq;
 ingenuis exercitationibus uersabantur.
 Placidus præterea in omnes, atq; h
 manus, fama, & gloria quadam op
 ma plurimos ad amicitiam, beneuol
 tiamq; alliciebat, Contrà uero Anto
 nus cuncta asperius, ferociusq; gerebat
 atq; ab his rebus, quas supra diximus
 alienus, militaris uitæ, ac bellicæ uitæ
 amator affectabat, nihilq; non irac
 de faciens, minitendo quàm suadend
 metu quàm beneuolentia sibi amicitia
 quærebat. Sed cū diu frustra mater
 scordant

concordantes inter se Germanos redige-
 re in gratiam studeret, uisum aliquādo
 ambobus est imperium inter se diuide-
 re. Ne Romę agitantes, alter alterius es-
 sent insidijs opportuni. Quare conuo-
 catis paternis amicis, coram ipsa matre
 imperio diuidendo disceptabāt, sic
 Europa omnis Antonino, tellus au-
 tem aduersa, quę omnis Asia nūcupa-
 tur, Getę adiudicaretur. Ita enim diui-
 sa quadam prouidentia, utrunq; cōti-
 nentem Propōtidos incurſu distemi-
 ni. Placebat autem, ut Antoninus ca-
 pta ad Byzantiū haberet, Geta uero in
 Chalchedone Bithyniæ urbe, quę scilicet
 et opposita inter se, utriusq; imperiū
 uerent, atq; à transmittendo prohibe-
 rent. Tum ut è senatorio ordine quot-
 unq; ex Europa forent, in urbe ipsa re-
 manerent, reliqui Getam sequerētur.
 Sedes imperij sui Geta destinabat An-
 tuchiam uel Alexandriam, urbes ma-
 gnitudine haud longe infra Romam.
 Tam ex gentibus ad meridiem laben-
 tibus Mauros, Numidasq; Antonino

concedens, reliquos ad orientem uenerat. **Geta** sibi asciscerat. Hæc dum illi agerent, reliquis omnibus moesto uultu terram intuentibus, ita **Iulia** mater locuta est: Terram quidem & mare oportet in, iam inuenistis quo pacto diuidatur & continentem utranque, ut dicitis, politici discriminant fluctus; matrem uestram quonam modo diuidetis? Quoniam modo infelix ego distribuatur inter utrumque uestrum, aut dissecabor? Me prima igitur occidite, dimidiatamque uterque aperire se partem sepeliat, ut ego quoque in uos cum mari, terramque ipsa diuidatur. **Flavia** locuta multis cum lachrymis, eiulante manus ambobus inticiens, complere utrumque reconciliare inter se conabatur. Quare cohorta miseratione, cunctis scessere improbato consilio, ipsique in domos suas reuersi. Sed gliscebatur indomabile odium, atque discordia. Nam siue dum ac magistratus aliqui eligerentur, uterque amico suo potissimum suffragabatur, siue ius dicerent, semper diuersa sentiebant, magno illorum periculo cuiusdam agere

ebatur. Pluris enim studium suum,
 iam ius aut æquum faciebant, etiam
 ludis ipsiſ diuerſarū ſemper factio-
 nis. Nihil præterea inſidiarum omit-
 tant. Cocos identidem, & pincernas
 nati ad ueneficia impellere. Quæ ubi
 diſcedebant, quod ſcilicet uterq;
 magna diligentia, curaq; cibum capes-
 ſent. Poſtremo impatiēs Antoninus,
 que imperij totius cupidine inſtiga-
 tus, deliberat magnum aliquid uel fa-
 cere, uel pati, ferrumq; & cædem moliri.
 Et quando ſecus proceſſerant la-
 tes inſidiæ, neceſſarium putabat pe-
 culum omni, ac ſpe poſthabita, quouis
 modo inceptum patrare. Quare irru-
 it in fratris cubiculo, nihil eum tale ex-
 ſtantem ſupra matris pectus multo
 indantem ſanguine ſæuus obrūcat.
 Quo facto exiit ſtatim, ac per totā re-
 gnum currens, clamitat magnum ſe pe-
 culum effuſiſſe, uixq; euafiſſe in colu-
 mam. Simul imperat militibus regie
 ſtodiſ, raperent ilico ſe, atq; in ca-
 ſa deducerent, ubi tutius aſſeruetur,

N 3 peritu

periturum dictitans, si diutius in ædificiorum moram trahat. Illi pro ueris ea dicta accipiētes, simul ignari quæ intus gestarentur, currentem eum currentes & ipsi conueniantur. Fit ingens populi tumultus, præcipuum agente se sub uesperam principis in mediam per urbem. Vt autem caltra percussit, ædiculamque eam, intra quæ signa ac simulachra exercitus adorantur, percussit, cecidens humi gratias agebat uotis quæ se si pro salute susceptis. Ea re militibus nunciata, partim iam lauantibus, partim requiescētibus, statim illoc omnes exterriti feruntur. Ille progressus in medium, non quidem continuo rem ipsam prout erat gesta fatebatur, sed effugium periculum clamitabat, insidiasque inimici hominis, atque hostis. Nam ita se appellabat. Vixque tandem post longum certamen, aduersarios superatos, quæ se prope utrisque periclitantibus, se posuerit unicum imperatorem fortunæ relicto dono. Talia quædam obliquans atque inuoluens, intelligi quæ fecisset, quæque se fieri malebat. Tum pro salute, imperio

suo singulis militibus Atticarum dra-
 chmarum duo milia supra quingētos
 colligeretur, prætereaq; annona supra q̄
 accipi, accipere dimidiū. Iubet item iam
 ex tēplis, thesaurisq; sibi ipsos pe-
 cuniā sumere, largiter effusis uno die,
 quæcunq; per duodeuiginti annos Se-
 verus collegerat, atq; recondiderat alie-
 nis calamitatibus. At milites tanta pe-
 cuniæ magnitudine illecti, totoq; iam
 negotio intellecto, uulgata passim cæ-
 cepit eos, qui ædibus effugerant, unū
 eum declarat imperatorem, Geta ho-
 mī appellato. Igitur ea nocte moratus
 in tēplo Antoninus, ac fretus largitio-
 nibus, quibus sibi milites adiunxerat,
 intendit postridie in senatum, toto sti-
 pante exercitu, sed armis instructiore,
 quam consuevit principem deducere.
 ingressus deinde, ubi rem diuinam fe-
 cit, conscendit sellam imperatoriā, atq;
 hunc modum uerba facit. Non me
 quidem fugit, omnem domesticorū cę-
 tum statim atq; auribus inciderit, odio
 me uideri, nomenq; ipsum ut primum

N 4 audiat,

audiatur, afferre grauem calumniam. Quippe infelices misericordia, potentes inuidia sequitur, ac uictus acceptus se, uictor attulisse iniuriam uidet. Ceterū si quis uero magis iudicio, quam studio erga defunctū aliq̄, rem ipsam expendat, causamq̄ eius & consiliū exquirat, facile scilicet inueniet rectum esse, & necessarium uindicare magis accipere iniuriam. Quippe ad occisionem etiam infamia timiditatis cedit. Victor præterquam quod inuictus est, etiam gloriam retulit fortitudinis, ac cætera quidē, quæ sæpe in malis cum ueneficijs, tum omni genere inuictarum intendit, facile uobis est excutere tormentis. Quippe idcirco ad omnes illius ministros imperaui, ut eos deprehendatis. Sunt autem nonnulli quoq̄ ex his iam torti, quorum audire confessionē possitis. Postremo autem cum ego apud matrem fore uenit ille in me, quosdam secum adducens gladijs accinctos. Sed ego recognita, ultus hostem sum. Neq̄ enim

aut fratris mentem gerebat, aut fra
 na moliebatur. Vlciscit autē illum,
 prior insidiatur, ut iustū est, ita usu
 neq; iam receptum. Quippe ne ipse
 idem urbis huius conditor Romu-
 Germanum pertulit, suis tantū ope-
 us illudentem. Taceo Germanicū
 ronis, ac Titum Domitiani fratres,
 arcus ipse philosophiæ simulator, ac
 nsuerudinis, Lucij generi sui contu-
 iam non pertulit. Ego uero, uene-
 comparatis in me, gladioq; impen-
 te, ultus hostē, quippe hoc illi sua
 era nomē imponebant. Vos autem
 gratias agite, quod alterum uobis
 ncipem seruauerint, neq; mētes ue-
 s in diuersa partiti, sed unum tantū
 stantes imperatorem, uitam securi
 ducite. Imperium autem Iuppiter si
 ipse inter deos solus possidet, ita
 am unī tantum mortalium adiudi-
 . Hæc locutus magna uoce, iratūq;
 nus, ac truculento uultu illius ami-
 intuens, tremētibus, pallentibusq;
 risq; in regiam reuertitur. Cōtinuo
 N s igitur

igitur cepit occidi domestici omnes
 tris atq; amici, quicq; in ædibus habebant,
 quas ille incoluerat, ministrisq; uniuersis,
 sic ut ne ætati quidem infanti-
 tium parceretur. Porro ipsa cadau-
 plaustriis omnibus per contumeliã
 posita, atq; extra urbem exportata, au-
 uatim, aut temere iniecta rogis com-
 rebantur. Nec quisquam superfuit
 ijs, qui leuem modo cum Geta nota
 habuisset, Athletæ etiam, & aurigæ,
 que omnifariã histriones, & quicquid
 deniq; uel oculis illius, uel auribus
 cundum fuerat, passim occidebant.
 Præterea senatorij ordinis quicumq;
 aut nobilitate, aut opibus excellere
 minima quaq; de causa, uel planè
 la, quantumlibet leui delatione pro-
 lius amicis interimebant. Quin &
 modi sororem iam anũ, atq; ab om-
 bus imperatoribus, ut Marci filia op-
 tuit, magno in honore habitam, mo-
 affectit, causatus que Getæ necem ap-
 ipsius matrem defleuisset, & cõiug-
 quondam suam Plautiani filiam,

erat in Siciliam relegata, ac confobri-
m Seuero cognomine, filiumq; Per-
acis, & Lucillæ Commodi sororis,
ultimo quicquid ex cognatione im-
ratoria, aut in senatu ex patricia no-
tate supererat, planè quasi ab stirpe
scidit. Ducesq; prouinciarum uni-
lios, ac procuratores, ueluti Getæ
icos, neci dedidit. Totaq; noctes cæ-
ndis plurifariam mortalibus impen-
bantur. Sed & Vestales uirgines ui-
s obruit terræ, quasi temerata uirgi-
tate. Deniq; id quod nūquam alias
statum, cum Circenses spectāte, eo
pulus Romanus in aurigā, cui stu-
bat, nescio quid cauillatus esset, ra-
sibi contumeliam illatam, repente
onem exercitum facere imperū ius-
in populum, ac raptare, & occide-
quiconque in aurigam dixissent. At
lites accepta semel uiolandi, rapien-
que potestate, cum discerni à reli-
is nequirent, qui fuerant proter-
us locuti, nullo scilicet in tanta multi-
tine uerū fatente, passim ut in quēq;
(inciderant,

inciderant, aut occidebant, aut omnia Roma
 ereptis, quasi salute redempta, uinculis
 exgre dimittebant: His actis stimularum
 malorum facinorum conscientia, uel ob
 tamq̃ perosus urbanam, statuit Roma pri
 secedere, ut & milites ordinaret, & p
 uincias inuiseret. Igitur Italia decessit
 ad ripas Danubij peruenit, ad partem sub
 imperij Romani septentrioni subiectam tenuit
 Ibi aut corpus exercebat aurigando, & discipulis
 dē discipulis cominus omne genus bellicum
 aut ius dicebat (rarius id tamē) statim quipp
 sententiam ferens ac respondens, per se sua
 culis duntaxat auditis. Cæterum Cæsar, atq̃
 manus illic sibi omnes adiunxit, atq̃ uictus,
 in amicitiam cōciliauit, sic ut ex his partibus, &
 cios bellorū, & custodes corporis uenturim
 diffimum quensq̃, & pulcherrimū. Tu
 adsciuerit. Sæpe etiam Romano cubilem u
 deposito uestem Germanicam indere p
 bat, atq̃ in eorum sagulis argentouas, rari
 riegatis conspiciebatur, etiam flauum
 capiti cesariem imponens, ad modum
 Germanicæ tonsuræ. Quibus læti haurire
 bari mirifice eū diligere, gaudere uolunt
 Romanis

Romanus miles, quem scilicet ille am-
 plissimis largitionibus p̄sequabatur.
 senillum non militiæ munus prom-
 obire, & siue quid fodendum fo-
 Romæ primus fodere, siue p̄s flumini im-
 & p̄tendendus, aut extruendus agger, siue
 cedat quod opus manum faciendum, aut la-
 parat subeūdus, primus omnia occupa-
 eētā ueniūq; mensa, ac ligneolis poculis,
 lo, & ceterisq; elculentorum cōtentus esse, pa-
 eluēq; etiam temere factum comelle.
 atim p̄ppe tritico quantum satis uni fo-
 pa sua manu molito, massaq; inde fa-
 Ge atq; in carbonibus decocta, uesci
 atq; ius, omnia deniq; elegātiōra asper-
 is sūt, & uilissimis quibusq;, ac uel pau-
 s uerissimo, gregario que militi facillimis
 ū sūt. Tum commilitonem, quā prin-
 culum uocari se malle, ac plerunq; iter
 adire perinde atq; ipsi pedibusambu-
 lare, raroq; uehiculum cōscendere aut
 uariū, sibi ipse portare arma, nōnun-
 do tam etiā signa militaria longissima,
 i b̄ aureis ornamentis prægratia, ac ne-
 e c̄tissimis quidem militibus facilia
 ipse

ipse humeris subire . Ob hæc igitur alii
 huiuscemodi , ut hominem militarem
 diligere eum suus exercitus, & ut
 fortem admirari . Quippe instar mi-
 culi uidebatur tantulæ hominem sta-
 ræ, cæcis esse laboribus parem . Sed
 milites apud Danubiū ordinauit, &
 in Thraciam Macedonibus contem-
 nam discessit, continuo Alexande-
 ter euasit . Nam & memoriã regis
 omnib. modis renouauit, statuis, in-
 ginibusq; nulla non urbe poni iussit
 Romamq; ipsam, capitoliumq; & in
 pla uniuersa referret Alexandri simi-
 chris . Vidimus item imagines non
 las ridicule depictas, quæ uno corpore
 duas facies præferrent, Alexandria
 Antonini . Ipse prodibat Macedonum
 habitu, caussiam gestans, & crepidas
 lectissimam iuuenum manum in ex-
 citu Phalangem Macedonicam ap-
 labat, iussis ducibus nomina sibi de
 Alexandri imponere . Præterea iu-
 nes sparta accitos, laconicam & pit-
 tem centuriam uocabat . His igitur ad

urbibus prout quanque potuerat
 inatis, Pergamum adit Asiæ ciuita
 ut Aesculapij curationibus utere
 Quo postquam peruenit, somnijs
 endiu uoluit captatis, Ilium mox pe
 & cunctis urbis reliquis collustra
 ad Achillis tumulū processit. Ecce
 onis, floribusq; magnifice exorna
 rursus imitari Achillem cœpit. Sed
 Troclum desiderante aliquem, liber
 ū omniū charissimus Festus, à me
 ria dum ad Ilium moratur, uita des
 ctus est, ueneno (ut quidā aiebant)
 inctus, quo scilicet Patrocli more le
 teretur (ut alij affirmant) morbo in
 ceptus. Huius igitur cadauer efferr
 it, compluribusq; lignis rogū struī.
 in imposito in medium, mactatisq;
 ne genus animalib. subiecit ignē,
 alāq; manu tenens, uinumq; libās,
 tos precabatur. Cumq; esset raro
 illo, & crinem quæreret, ut impone
 gnibus, deridiculo erat omnibus,
 erum quos habuit capillos, tamen
 ondit. Laudabat autem ex omnib.
 ducibus

ducibus præcipue Syllam Romanum
 & Afrum Hannibalem, quibus et
 statuas atq; imagines excitauit. De
 dens autem Illo, Asiæq; omni, & Bithy-
 nia, gentibusq; reliquis pertransitis
 que ubiq; rebus cõpositis, deuenit
 tiochiam, ibiq; exceptus honorificis-
 tissime, atq; aliquandiu moratus, A-
 xandriam cõtendit, prætexens huius
 neris desiderium uisendæ urbis ab A-
 xandro constructæ, simul consules
 patri illorum numinis, quod egregie
 incolæ uenerant, ac simulans hæc
 in primis religionem dei, & herois
 moriam, iubet hecatombas compa-
 ri, ac parætationes omne genus. Quo-
 ut primum est Alexandrinæ multo
 dini nunciatum, leuissimæ suapte
 ra, & omnibus momētis exposita.
 dium, beneuolentiãq; principis omni-
 quasi animorum impotes accipiebant.
 Igitur ad excipiendum illum se cõ-
 rabant, quanto nunquam antea ho-
 re consueuerant. Quippe omnisfari-
 musica instrumenta disposita, ubiq;

an edebāt sonitum. Præterea aroma
 n, ac suffimentorū uapor omne ge
 s erit
 De
 & Bi
 stis,
 nā
 rific
 s, A
 uic
 ab A
 fule
 egre
 ac h
 ois
 mpa
 Ou
 ulu
 te n
 rz,
 omni
 pie
 e cōp
 a ho
 fari
 bic
 nū

n, ac suffimentorū uapor omne ge
 s aditus, cunctos optimis replebat
 oribus, tedis præterea & florū spar
 nibus honorabāt. Sed ubi in urbem
 peruenit, primo quidem templum
 rellus est, multisq; uictimis immo
 s, ac thure cumulatīs altaribus, ad
 xandri monumentum se cōtulit, pa
 amētumq; purpureum, & claris,
 ciosisq; gemmis anulos cōspicuos,
 teumq; & si qua alia gestabat elegā
 ra, dempta sibi, tum illius imposuis
 nulo. Hæc cernentes Alexandrini,
 supra modū, noctibus totis, ac die
 festum celebrabāt, ignari quid in
 ulceratum pectus imperator occu
 ret. Hæc enim omnia per simulatio
 n faciebat, ut uniuersam illorū mul
 tudinem contrucidaret. Latentis odij
 ufa talis erat. Nunciatū ei fuerat Ro
 agenti, uiuo adhuc patre, atq; item
 it extincto, multa in ipsum dicere
 exādrinos. Sunt enim homines sua
 natura dicaces, atq; ad describēdū,
 O illudens

illudendumque maxime facti, iactantes
 in optimum quocumque, & potentissimum
 dictoria quaedam, ut quidem ipsi putant
 festiua, ut autem uidentur iis, in quibus
 dicuntur longe grauissima. Quippe
 iuscemodii iocorum, uel maxime
 permouent, quibus delicti ueritas
 gignitur. Quare cum multa in eum dice-
 rent, ne dissimulata quidem fraternitas
 de, matremque etiam locastam uulgo
 pellarent, irriderentque ipsum, quod in
 tula homo stature Alexandrum ac
 Achillem maximos ac fortissimos ha-
 roas æmularetur. Dum ludere se pu-
 tant, eò impulerunt Antoninum hono-
 nem suapte natura iracundum, atque in-
 guinariū, ut perniciem illis, insidias
 moliretur. Igitur celebritate, ac festo
 peracto, cum uideret maximam ho-
 num multitudinem ex uicinis regio-
 bus confluxisse in urbem, monuit
 cto, ut in planiciem quandam iuuent
 uniuersa conueniret, uelle affirmant
 cuti Macedonicam, Spartanamque habere
 bat, ita etiam in Alexandri honore
 ipsius

ipsius herois cognomēto Phalangem
 cōstituere. lubet igit cōsistere iuuenes
 uniuersos, elicto interuallo, ut singu-
 lorum ætatem, staturamq̃, & corporis
 habitudinem militiæ idoneam conside-
 raret. His creditis iuuenes, ac uerissimi-
 spe ducti, ob insignē honorē paulo-
 ante exhibitū principi, conueniunt fre-
 quentes unā cū parentibus, atq̃ Ger-
 manis, lætis, gratulantibusq̃. At uero
 Antoninus singulos inter se distantes
 circumiens, conrectansq̃, & aliud in
 alto laudās præteribat, donec illos, ne-
 que id animaduertētes, neq̃ expectan-
 tes uniuersus circumueniret exercitus.
 Vt uero coniecturā fecit iā esse omnes
 militū suorū armis inclusos, quasiq̃ re-
 bus implicitos, ipse statim cū suo præ-
 dio excessit, ac signū militibus dedit.
 Qui statim facto undiq̃ impetu, depre-
 ensam in medio inermē iuuentutē, ce-
 resq̃ qui aderāt, magna cæde cōtruci-
 dit, atq̃ è militib. alij cædē tantū facie-
 rant, alij foueis ingentibus cadauera
 obuebant, aggestaq̃ desuper humos;

O 2 imma

immanem tumulum excitarunt, Multi
 etiam in eas foueas semiuivi protrah
 bantur, multi adhuc integri detrudeban
 tur. Sed & milites nonnulli simul perier
 unt. Nam qui reliquias adhuc aliquas
 spiritus retinebant, neque penitus def
 cti erant uiribus, impliciti proueni
 se militibus, eos quoque secum trahere
 in foueam. Tanta est autem facta caed
 ut riuus cruoris per planitiem decurre
 tibus, cum fauces ipsae Nili ingentes,
 littus omne circa urbem purpurascere
 Sed affectans Parthici cognomen,
 mamque deuictam ad orientem Barbari
 quanquam in altissima pace tale quid
 dam machinatur. Dat literas ad regem
 Parthorum Artabanum, simulque leg
 tos cum muneribus mittit, materia
 artis conspicua. In eis literis fuerat
 ptum, uelle se regis filiam ducere in ma
 trimonium, principem se esse, & prin
 cipe natum, quare haud decorum
 uati cuiusquam, & tenuis fieri genera
 sed reginam ducere potius, filiamque
 gni regis. Duo maxima imperia esse

Roma

Romanum & Parthicum, quibus affi-
 nitate illa in unum coeuntibus, ac nul-
 lo iam discriminante fluuio, unam tan-
 tum potentiam factum iri, nullis expu-
 gnabilem uiribus. Nam reliquas bar-
 baras nationes, quæ nunc amborū im-
 perijs subiectæ sunt, facile iugum tole-
 turas, si proprios gens quæq; & con-
 uentus sit habitura rectores. Esse Ro-
 manis pedestrem exercitum, qui hastis
 & stataria pugna cæteros antecellat,
 Parthis uero equitatum plurimum, pe-
 nitissimosq; sagittarios. His igitur con-
 currentibus, & quæ usui ad bellū sunt,
 in unum conspirantibus, facile ipsos
 sub uno diademate totius orbis terra-
 rum imperiū retenturos. Præterea odo-
 ramenta, quæ apud illos proueniant, te-
 lasq; laudatissimas, contraq; apud Ro-
 manos metalla ipsa, & quæcunq; arte
 aliqua conspicua uisunt, non iam uix,
 raroq; & clanculū per mercatores im-
 portatum iri, sed in una dūtaxat terra,
 uicinq; imperio, cōmunemq; fore utris-
 que usum rerum omnium, minimeq;

O 3 impe

impeditum. His literis Parthus acceptis, primo quidē abnuere, negare Romano conuenire barbarum matrimonium. Quā enim fore concordia, ne uoce satis congruentibus, & uictu, habituq; inter se distantibus. Esse Romanos patricos permultos, quorū sibi illi optare liberos in matrimonium possit. cut itidem apud se Arfacidas. Neq; uiam sanē extare causam, cur alterutrum genus adulteretur. Hæc igitur à principio rescribens, cōditionem aspernabatur. Sed instanti Antonino, donisq; & iureiurando fidem studij sui, & charitatis uxoriæ facienti, credidit Barbarus ac pollicitus daturum filiam, generum iam ipsum appellabat. Cuius rei uulgata mox fama, barbari scilicet omnes ad Romanum suscipiendū principem se comparabant, spe quadam sempiternæ pacis exultantes. Cæterum Antoninus prohibente nullo fluuios transgressus, ac iam Parthicam regionem quasi propriam peragrans, sacrificantibus passim uniuersis, supraq; coronam

altaria odores incendientibus, lætum
 e honore illo barbarorum magnope-
 e simulabat. Postea uero quàm ma-
 no itinere facto, ad ipsam Artaban-
 egiam appropinquabat, occurrit ei
 ex in quadam ante urbem planicie,
 nouum nuptum excepturus, gene-
 um que suum. Sed barbarorum ma-
 na multitudo, floribus indigenis co-
 nati, atque induti uestes auro, diuer-
 s que coloribus uarias festum agita-
 ant, ad tibiaram, fistularum que, &
 impanorum sonitus saltantes nume-
 ose. Quippe huiuscemodi tripudijs
 pra modum delectantur, præsertim
 um se temeto largius inuitarunt. Sed
 bi omnis multitudo confluxit, ac
 dictis equis, pharetris que, & arcu-
 us depositis, inter libamina & cali-
 es agitabant, collecti que in unum
 barbarorum quàm plurimi, temere, in-
 ordinati que constiterant, nihil suspe-
 antes mali, sed pro se quisque stu-
 entes uidere nouum nuptum, tum
 gno dato Antoninus militibus im-

O 4 perat

perat impetū, cædemq; in barbaros faci-
 ciant. Illi re subita perterriti, cædentib;
 fauciantibusq; Romanis, terga obu-
 tunt. Ipse Artabanus à suis stipatorib;
 raptus, atq; equo impositus, uix, ægri-
 que cum paucis fugiens elabatur. Quo-
 qua uero multitudo barbarorum pro-
 sim cædebatur. Quippe neq; equos
 bebant, quibus maxime utuntur. De-
 scenderant enim ex ijs, pastumq; dimi-
 serant, neq; ipsi euadere fuga poterant
 impediēte cursum fluxa ueste ad pe-
 des usq; deducta. Porro pharetras, &
 arcus omnino nō attulerant. Nā qui-
 illis opus ad nuptias? Ita ingenti cæde
 barbarorum facta, Antoninus præda
 & hominibus magna copia captis dis-
 scedit, resistente nullo, uicisq; & urbibus
 incēsis, data potestate militibus rapier-
 di quod quisq; posset aut uellet. Hanc
 igitur calamitatem haud opinato bar-
 bari acceperunt. Antoninus autem in
 gionem Parthicam penitus ingressus,
 defessis iam rapiendo, cædendq; mili-
 tibus, reuertit̃ in Mesopotamiā. Indū-
 senatu

senatui, populocq; Romano per literas
 significat subactum à se orientem, cum
 eosq; illius regni mortales in suam di-
 crenem conceiuisse. At senatus quanq;
 cius negocij ignarus (quippe princi-
 pures latere nullo pacto possunt) me-
 tamen atq; assentatione cunctos illi
 honores uictoriae decernunt. Substitit
 tem post id Antoninus in Mesopo-
 tania studio aurigandi, ac beluarū ue-
 rationib, intentus. Erant praefecti exer-
 citium duo, Audentius & Macrinus,
 quorum alter senex iam, rerumq; ciui-
 um planè rudis, hanc tamen imperi-
 usrei militaris habebatur, alter & in
 iero uersatus, & legum cōsultissimus.
 hunc igitur ut parum militarem, mi-
 meq; fortem uirum, publice nōnun-
 quam princeps cauillabatur, nec cōul-
 ns quidem abstinēs. Nam audito illū
 uictū usurpare liberaliorem, & asper-
 uilissima, abiectissimaq; cibaria,
 quibus Antoninus militariter delecta-
 tur, chlamydemq;, & uestem ceterā
 urbanum modū gestare, quasi dege-
 nerem

O s nerem

verem ipsam, morboque muliebri labo-
 rantem calumniabatur, minitans et
 occisurum. Quorum impatiens Ma-
 crinus, uehementer exacerbatus est.
 Accidit autem res huiuscemodi. Qui-
 pe habitura finem aliquando fuerat Au-
 tonini uita. Nam cum suapte natura cu-
 riosior esset, non hominum modo
 cognoscere studebat, sed deorum, da-
 monumque etiam rimari arcana, metu-
 semper insidiarum nullis non oraculis
 incubabat: Atticis undique magis, astro-
 logis, haruspicibus, ac nullo plane pre-
 terito, qui huiuscemodi fallacias pre-
 terentur. Sed eos quoque suspectans
 parum uera loquentes, omniaque ad
 sentationem uaticinantes, scribit ad Ma-
 ternianum quendam, cui rerum suarum
 omnium curam in urbe crediderat, et
 quem sibi ex amicis omnibus fidissi-
 mum putabat, consciumque omnium
 cretorum habuerat, magos undique op-
 mos conquirat, atque euocatis manibus
 de fine ipsius uitae consulat, & an quae
 quam imperio insidiet. At Materni-

laboribus nauata principi opera, siue id re ue
 s etiam manes significauerant, siue alioqui
 Ma Macrinum perosus, rescribit Antoni
 s etiam, Macrinum esse qui insidietur im
 Quo perio, eumq; e medio tollendum. Has
 at Antoninus literas, ut mos est, cu reliquis ob
 ra cognatas, dat ignaris quid ferrent tabel
 do reliquis. Illi consueta nisi itineris celerita
 a, dat ad Antoninum perueniunt, quo il
 etur potissimum tempore ad aurigandū
 acul comparabat, ac iam currum conscende
 astra. Ita ei reddunt integrum epistolarū
 e periculum, in quibus erant etiam lite
 profert, quæ ad Macrinum pertinebant. At
 ins uero Antoninus studio iā omni, atq;
 ad aurigando ad aurigandum intentus, impe
 dunt Macrino, uti ipse literas seorsum in
 sua ueniat, ac siquid maioris momenti sit,
 at, et auunciet; sin minus, ipse de more (suū
 idifficil hoc est præfecti officium) exequat, quip
 um generalia identidē iniūgere cōsueuerat.
 opus deinde ad suum studium perrexit.
 nibus Macrinus seorsum epistolis omnibus
 quibus sentis, etiam in eam incidit, quæ ipsi
 ernis perniciē afferebat. Cognito igit quan
 tum

tum periculi impēderet, ac gnarus Antonini iracundia truculentiaq; præsertim tā specioso prætextu, subtrahit epistulam illam. Cæterarum uero (ut solebat) argumenta principi renūciat. Sed metuens ne iterum super eiusmodi rebus Maternianus rescriberet, maluit facere ipse aliquid, quam expectandum pati, tale quiddam cōminiscitur. Erant Martialis quidam centurio unus è custodiis corporis Antonini, semper illum affectari solitus, cuius fratrem patris ante diebus princeps delatum tantum, sed minime redargutum occiderat, ipsumq; Martialem per contumeliam timidum ac degenerem, & Macrinum amicū appellauerat. Hunc uelementer dolentē fratris nece, proprijs incitatum contumelijs, gnarus omnino Macrinus ad se uocat, studiosum iam pridem sui, ac multis obstructum beneficijs, cui persuadet, ut captato quam primum tempore Antoninū obruret. Ille cum promissis adductus, turpi proprio odio, ac uindictæ fraternæ studio

An incitatus, libenter omnia se factu-
 rum pollicetur, cum primum occasio
 evenisset. Euenit autem haud multo
 post, quippe agens Carris, quæ est Me-
 opotamiz urbs, Antoninus, deæ Lu-
 cre inuisit templum, quod in ea regio-
 ne distans aliquantum ab urbe, præcl-
 entiori honore ab incolis colitur. Eo secū
 Erucianos equitum eduxit, relicto exerci-
 tu cætero, ut sacrificio facto in urbem
 reuerteretur. Medio autē itinere uno
 tantum famulo comitatus, ac reliquis
 abesse iussis, recessit ad requisita na-
 turæ. Quæ auersis omnibus, & quàm
 longissime recedentibus, honoris ac re-
 verentiz causa, Martialis, qui omnes
 temporum captabat articulos, ut eum
 delatū esse animaduertit, ceu nutu princi-
 palis ad uidendum aliquid, aut audien-
 dum citatus, accurrit illico, auersumq;
 & subligacula sibi deducentem pugio-
 ne trañcit, quem celatum manu attule-
 rat, & cum in ipsam iuncturam ferrum
 incidisset, letali scilicet uulnere de im-
 provisò Antoninus minime defensus
 occubuit.

occubuit. Quo facto, Martialis frater
 equum insecūdit, ac fuga euadere co-
 tur. Ceterum Germani equites, qui
 & delectabatur Antoninus, & cura
 dibus corporis utebatur, propiore
 teris, primiq; facinus conspicati, Ma-
 rtialem consecuti missilibus confod-
 Quod ubi exercitus reliquus cog-
 uit, omnes subito concurrerunt.
 musq; Macrinus supra cadauer con-
 ri, ac delamentari per simulationē
 pit. Grauis ea res, & molesta militi-
 incidit, cōmilitonem, conuictorem
 aliquem amisisse, nō principem ex-
 mantibus. Neq; de Macrino quicquam
 illis adhuc suboluerat, putātibus Ma-
 rtialem proprias inimicitias perfecit.
 Ita in sua quisq; tabernacula disced-
 re. At Macrinus tradito igni corpore
 lo, reliquias intra urnam coniectas
 tri ad sepulturam remisit. Ea nunc
 tiochiæ morabatur. Moxq; ob lib-
 rum calamitates, incertum sponte,
 imperio alicuius, mortem sibi con-
 uit. Hunc finē habuerūt Antoninus

lalia mater, cū quidem ad eam, quē
 ximus modum uixissent, ac sexen-
 tantū ille sine parente, Germanicūq;
 imperauisset. Extincto Antonino,
 erti gnariq; quid agerent milites, bē
 sine imperatore fuerunt, quaren-
 ter se, quem potissimum princi-
 deligerent. Siquidē aduentare ma-
 s copijs Artabanus nunciabatur,
 as exacturus, & cæsis inter pacem
 bationes missurus inferias. Igitur
 cipem deligunt, primo quidē Au-
 rium, militarem scilicet uirum, præ-
 umq; nō improbū, sed ille senectū-
 excusans, abnuī imperium, dein-
 to Macrinū, suadentib. potissimum
 uinos, quos etiam conscios insidia-
 m Antonini, ac Macrino participes
 fuisse, post illius mortē suspitio
 uit, quemadmodū in sequentibus
 e nus. Suscepit autē Macrinus im-
 um, nō tam fide militum fretus, q;
 ellitate impulsus, usq; præsentī.
 actis, iam scilicet Artabanus mul-
 capijs ac uiribus aderat, equitatum
 ingentem

ingentem, & sagittariorum multitudine adducens, præterea cataphractarum chamelis insidentes, qui prælongis peditibus præliarentur, Quo cognito Mædus conuocato exercitu, ita locum prohibetur:

Dolere uos omnes principis diuiscemodi, uel ut uerius loquar commilitonis interitu, minime mirandū. Sed calamitates casusq; humanae modice ferre, id uero est prudentia. Cæterum illius memoria uestris ætate præcordijs insidebit, atq; ad posteritatem propagabitur, rerum fortiter ac magnifice gestarū, præterea animi beneuolentiæq;, & communium uobiscum laborum laudem deferens sempiternam, nūc autem stulat tempus honore habito illius memorix, iustisq; omnibus persolutis currere imminenti periculo. Videtis Barbarum instantem cum totius orientis multitudine, ac iustas (ut uidetur) causas præferentem, siquidem nos priores laceessimus, uiolato foedere

In altissima pace bellum excitauit
 Nunc omne Romanum impe-
 rum in uirtutem uestram recumbit &
 em. Neque enim de finibus imperij,
 de fluminibus dimicatio nobis ad-
 us magnum regem, sed de omnib.
 unis est; cum scilicet liberos consan-
 neos suos ultum ueniat, quos inu-
 nobis; contraque foedera occisos ar-
 atur, igitur arma capiamus, atque (ut
 Romano est) ordines in praelio
 emus. Quippe in acie barbarorum
 composita multitudo, ac tumultua-
 ipsa se fortasse impediet. Vester au-
 ordo atque consensus pugnandi que pe-
 sicuti uobis salutem, ita hostibus
 iniuriam attulerit. Quapropter sic ue-
 bene sperantes dimicetis, ut Roma
 decet utque hactenus consueuerit. Ita
 & barbaros ipsos fuderitis, & glori-
 in insignem adepti, fidem Romanis
 erisque omnibus feceritis, non dolo
 fraude ulla, sed uirtute, & armis su-
 tiorem uictoriam a uobis partam.
 ut postquam locutus est, cognita
 P necessari

necessitate, milites in ordines se rece-
 re, atq; in armis agitabant. Sole autem
 oriente conspiciunt Artabanum ma-
 mas secum copias adducentem. Vnde
 tem solem barbari de more propi-
 runt, confestim edito ingenti clamore
 concurrunt in Romanos, iisque adeo
 tantes sagittas ingerunt. At Roma-
 acie instructa, Maurorumq; equitatu
 per latera disposito, ac receptis per
 terualla expeditis militibus, quibus
 eilis esset excursio, fortiter resisten-
 imperum barbarorum sustinebat, quo
 scilicet & sagittarum multitudine, & p-
 longis contis, quibus cataphracti
 equis, aut chamelis depugnabant, et
 sine Romanos accipiebant. Contra
 Romani quoties pedem conferebant,
 facile scilicet aduersarios superabant.
 Postea uero quam ab equitatu, & o-
 melitarum multitudine premebantur,
 fuga simulata, tribolos, aliaq; maci-
 menta ferrea acuminata proniciebant,
 quæ sub harenis latentia, neq; cuius
 conspecta perniciem equitibus, & o-
 melorum

elorum in fessoribus afferebāt. Quip
 illis calcatis, equi, potissimum uero
 hameli, quoniam huic generi mollissi
 sunt ungułæ, succidue claudica
 ant, excussis tergo in fessoribus. Cate
 am barbari illi quandiu equis aut cha
 melis inuehuntur, acerrime scilicet cō
 gunt. Vbi autem uel descēdere iam,
 el excidere, faciles sunt captu, neque
 elium in manibus gerere audent, &
 fugiendus, aut insequēdus sit hostis,
 ura scilicet fluxa ueste præpediūtur.
 no igitur, alteroq; die à mane ad ue
 eram pugnatum. Nox prælium dire
 it, reuersiq; sunt in castra utriq; quasi
 ctores. Tertia die in planiciē pugna
 ricōuenere. Tentante autem barba
 o, utpote qui numero præstabat circū
 ire Romanum, quasiq; indagine
 oncludere. Contra, non iam profun
 rem, sed in frontem productam cō
 uebant Romani aciem ac se circum
 uiri prohibebant. Tanta autē uirosū,
 ratorumq; multitudo cecidit, ut o
 nis compleretur campus, maximiq;
 P 2 cada

cadauerum acerui in altum attolletur, præsertim uero chamelorum, quæ aliæ super alias procubuerunt. Eng nec liber pugnantis cursus erat, inter se cernendi copia, uelut ingere quodam, ac uix per uio aggere cadaurum in medium extructo, quo scilicet prohibente transitum ad reliquos, singuli se in sua castra receperunt. At Crinus cognito non alia de causa acriter ac pertinaciter pugnare Artabanum, nisi quia se pugnare contra Artabanum arbitrabatur (Solent enim barbari paulo negotio quasi fatiscere, ut lotiæ oneri cedere, si modo primis aggressibus parum ex sententia res gerint. Tunc autem perstabant, prælium integraturi, cum primùm cadauera cremassent, ignari perisse, qui has inimicitias concitauerat) mittit Parthos cum literis, quæ declararent eum esse imperatorem, ac debitum supplicium luisset, qui fœdera & iusiuramentum temerauerat, sibi esse à Romanis, quorum ipsum tandem imperium sit, suum

am rerum traditam. Non placere ue
 quæ acta forent. Itaq; captiuos qui
 nq; superessent, raptaq; omnia reddi
 tum. Cupere se illū ex inimico ami
 am facere, pacemq; iureiurando ac li
 minibus sancire. Quibus lectis Ar
 banus, edoctusq; a legatis de Anto
 ni cæde, satis dedisse supplicij uiola
 rem fœderis arbitratu, contentusq;
 di sibi citra ullū cruorem captiuos,
 edamq; omnem, fœdus cum Macri
 ferit, atq; in proprias sedes reuerūt.
 & Romanus imperator, deducto
 Mesopotamia exercitu, Antiochiã
 ufectus est.

F I N I S.

R O D I A N I L I B E R
 Q V I N T V S.

DE Antonini imperio,
 cædeq; insidijs, ac suc
 cessione item superio
 re libro diximus. Cæ
 terum Macrinus ubi

P 3 Antio

Antiochiam peruenit, literas senatus
 populoque Romano misit in hanc senten-
 tiam: Cum satis ipsi cognitum habe-
 tis, quodnam fuerit meum iam inde
 principio totius uitae iustitium, quam
 ad benignitatem propensi mores, quam
 mansuetudo in ea potestate explicata
 quae non multum abest à principatu
 quidem ipse quoque imperator fidei
 praefecti cohortis credit) superuacuum
 esse arbitror multis uerbis uti ap-
 uos. Nostis enim & ipsi parum me
 tum fuisse ijs rebus, quae ab illo gere-
 tur, ac saepe uestri causa periclitatum, di-
 le nulli non calumniae fidem habent
 uelut effrenus contra uos irrueret. Ita
 que identidem mihi obrectare solitus
 etiam publice modestiam in me atque
 humanitatem uituperabat, segnem,
 fluxis moribus uocitans. Quippe h-
 mo assentationibus gaudens, quibus
 ipsum ad crudelitatem exacuabant, re-
 biemque insitam, quasi signo dato prouo-
 cabant, & calumnijs iram excitabant, eos
 sibi denique beniuolos, fidosque in primis

amico

omicos arbitrabat. Mihi autē iam inde
 principio nihil lenitate antiquius, mo-
 stiāq; fuit. Igitur Parthicū bellum
 ege maximū, & in q̄ omne Roma-
 um imperium fluctuauerit, ita confe-
 mus, ut nec in acie fortiter dimicādo
 ostibus cesserimus, & regē maximas
 cū trahentem copias, ic̄to fœdere ex
 imico amicū reddidimus. Porro me
 incipe liberi, incruentiq; omnes agi-
 bunt, magisq; optimatiū conspiratio
 ac erit, q̄ principatus. Neq; tamē est,
 uod quisquam indignū imperio cen-
 at, aut fortunæ crimen putet esse, qd
 equestri ordine ad imperium perue-
 erim. Nā quo obsecro nobilitas ipsa
 si morum benignitas adsit & huma-
 tas? Siquidem fortunæ munera etiā
 arum dignos exornant, animi uirtus
 opriam cuiq; gloriā conciliat, & cla-
 as quidem generis, diuitiaq;, atq; id
 enus reliqua, & si beatorum propria
 urant, minime in ipsis, utpote ab alijs
 adira laudātur. Lenitas autem, ac be-
 gnitas, & si ipsæ quoq; admirationi

P 4 sunt,

sunt, at tamen habēti quoq; laudem ac
 cumulant. Quid enim uobis proficiat
 Commodi nobilitas, aut Antonini
 terna successio? Scilicet eiusmodi heredes
 minores quasi ipsi debita hereditate
 adepti, ueluti proprio patrimonio
 contumeliam abutuntur. Qui autem
 uobis imperium acceperunt, ueluti
 perpetuum obstricti etiam referre gra-
 tiam pro meritis enitentur. Ad hanc
 tricia principum nobilitas sapienter
 in superbiam uertit, despectis omni-
 bus uelut inferioribus. At qui mo-
 strā experimento ad imperiū asciscuntur,
 quasi partum labore tuentur se-
 per, uerenturq; & colunt quos contu-
 uerant. Mihi sanē decretum est, nihil
 ne autoritate uestra gerere, ac uos pri-
 cipes, consiliariosq; habere reipub-
 licę. Viuetisq; pro arbitrio uestra
 libertate illa, quam uobis antehac a
 tricijs imperatoribus ereptā Marco
 dein Pertinaxq; restituere conati sumus.
 ambo ad imperium priuatis cunabulis
 innutriti, quippe generis initia de-
 posse

offeris relinquere ipsum præstat, quæ ac
 nota à maioribus, foedis moribus con
 minare. Hac lecta epistola, cõclama
 m à senatu uniuerso, nulliq; non ho
 res Augustorum Macrino decteti.
 eiq; uero tãtopere lætus senatus Ma
 crini successione fuit, quàm uulgo uni
 uersi gratulabantur extinctum Anto
 num. Nam ut quisq; autoritate ali
 qua, aut dignitate præcellebat, ita maxi
 me imminentem suis ceruicibus depu
 te gladium arbitrabatur. Delatores
 item & serui omnes, quicunq; domi
 os detulerant, patibulo suffixi, totaq;
 ibs, atq; aded Romanum imperium
 leratis hominibus perpurgatũ, par
 n supplicio affectis, partim exilio
 ukatis. Quod si quĩtamen latuerũt
 etu quiescentium, etiam ipsi liberta
 e quandam imaginem præferebant,
 no dũtaxat uno, quo Macrinus im
 erium obtinuit. Quippe hoc tantum
 ccauit, quod nõ exercitum illico di
 isit, atq; unoquoq; domum reuerti
 sso, ipse Romam sui cupidam statim

P 5 non

non petĭt, uocante populo quotidie
 ac Macrinum uociferante, sed Ant
 chix morabatur, barbā nutriens, &
 cedens quā̄m solebat lentius, tardis
 meq̄, ac uix adeuntibus se respōden
 adeoq̄ interdum submissa uoce, ut
 exaudiri quidem posset. Hæc enim
 mum sibi de Marci moribus imitand
 proposuerat, cum ad illius reliquam
 tam nullo pacto aspiraret. Quippe
 litiosus in dies agitans, histrionibus
 & saltatoribus intentus, & gubern
 di negligens, incedebat cum fibulis
 balteo auratis, gemmatisq̄. Qui lux
 minime Romano gratus exercitui
 te quem barbaris purant, sceminis
 cōgruentiorem, quā̄m principi. Tal
 igitur intuentes, magnopere impro
 re omnes, uitāq̄ planē hominis aspe
 nabari molliorem, quā̄m ut militari
 ro conueniret, simul comparare in
 Antonini uitæ exemplū, solertis in
 mis, ac planē militaris uiri, & Mac
 luxuriam. Præterea grauiter indign
 ni, quod ipsi adhuc in tabernaculis ag

erant, procul à patria, ac nonnunquam
 eorum quoq; necessariorum indigerēt,
 & in eaq; domū dimitterētur etiam pace fa-
 cta, cum scilicet ille contra mollissime
 & deliciosissime uitam coleret. Igitur
 percussis uelut habenis quotidie in ho-
 minem cauillabantur, ac leuissimam
 occasionē occidendi eius occasionem au-
 tunc pabantur. Sed ita scilicet fato datum
 erat, ut uno duntaxat anno princeps
 Macrinus in delicijs absumpto, simul
 cum uita imperium amitteret, exiguā,
 & inuicē fortuna occasionē militib. ostē-
 nente ad ea q̄ cōcupierant patrāda. Me-
 morat quædam nomine Phœnissa mu-
 lier, ab Emæsa urbe Phœnicix, cui so-
 ror Julia fuerat Seueri coniunx, ac ma-
 ritus Antonini, ea uiuente sorore multos
 annos in aula imperatoria uixerat, Se-
 uero & Antonino principib. Hęc igit̄
 Mefam post sororis obitū, atq; Antoni-
 ni eadē, iusserat Macrinus in patriā cū
 omnib. bonis reuerti. Abundabat autē
 in gaudi pecunia, utpote longissimo tēpo-
 re inter principalem potentiā enutrita.

Reuersa

Reuerſa igitur anus, domi agitabat. Erant
 uero ei filiae duae, quarum natus maior
 Soanis, minor Mammaea uocabatur.
 Illi filius Baſſianus, huic Alexianus.
 amboque ſub matribus, auiaque educati
 ſunt. Et quidem Baſſianus annos natus
 erat circiter quatuordecim, Alexianus
 autem decimum iam annum attigerat.
 ſacerdotes ambo Solis, quem maximus
 indigenae colunt, Phoenicium lingua
 Beagabalum uocitantes. Templum
 illi maximum conſtructum habent
 in Hieroſolymis, argentoque plurimo ac lapidum
 operibus, ſumptibusque magnificentiſſime
 exornatum. Neque ſolum indigenae deum
 illum uenerant, ſed et uicini quoque
 ſatrapae, regesque barbari, certatim
 quotannis ſplendida obſtulunt
 munera. Simulachrum uero natiuitatis
 eius, Græco aut Romano more
 conſtitutum, ad eius dei ſimilitudinem.
 Scilicet ex lapide factum, cuius
 lapis eſt maximus, ab imo rotundus,
 ſenſim ſaſtigatus propemodum ad
 ſuperiorem partem, in formam
 hominis figuram. Niger lapidi color,
 quem etiam iactant coelitus decidiſſe.
 Eminet in lapide quaedam, formaque
 nonnulla uifuntur.

tuntur, ac Solis imaginem illam esse
 armant, minime humano artificio fa-
 cta. Huic igitur deo sacer erat
 Sicanus, quippe natu maior, ipse po-
 timum sacerdotio fungebatur, ince-
 ns barbarico cultu, tunicas indutus
 exas auro ac manuleatas, & ad pe-
 us usq; demistas, cruraq; tota conue-
 ns ab unguibus ad foemora, uestibus
 eliter auro, purpuraq; uarijs, capite
 nona gestans preciosorum lapidum
 oribus florentem. Præterea integer
 i, cunctorumq; eius ætatis adulescen-
 m formosissimus, Quare congruen-
 is in unum forma corporis atq; æta-
 flore, simul habitu illo mollissimo,
 ile eum Dionysi pulcherrimis ima-
 bus assimilabant. Hunc igitur læ-
 celebrantem, chorumq; circa alta-
 barbarum in morem, ad tibias, fistu-
 q;, & omnisatiam organa instauran-
 on, curiosius inspectabant, cum mor-
 es aliq; tum in primis Romani mili-
 uel quod genere imperatorio editū
 ebant, uel quod formæ uirib, omni-
 in se

in se oculos conuertebat. Quippe tu
 uicinus urbi illi exercitus erat, tuent
 Phœnicia præpositus, deductus in
 mox, ut in sequentib. exponemus. C
 itaq; quotidie religionis nomine mil
 tes ad templum itarent, libenter scilicet
 adulescentē intuebant. Erant autē ex
 nōnulli Roma profugi Mæsaæ famil
 res, quibus illa forma pueri admirand
 bus, incertū mentita, an uerū professi
 filium utiq; esse ait Antonini, quā
 alterius putaret. Quippe cū suis natab
 adulescentulis adhuc, & formosis re
 habuisse, quo tempore ipsa in palat
 simul cū sorore agitabat. Ea res audi
 ab illis, ac sensim cōmunicata reliq;
 cōmilitonib. per uniuersum deniq;
 exercitum uulgata est. Porro etiā ace
 uos habere nummorū Mæsa dicebat
 facileq; omnes militibus largitura.
 modo imperiū suæ soboli restituer
 tur. Pollicētibus autem se eam cū sor
 si noctū clanculum in castra ueniss
 patentibus portis excepturos, atq; A
 tonini filiū imperatorem declaraturos

bil scilicet recusauit anus, decreta pe-
 culum quoduis adire, & uitam cole-
 priuatam atq; abiectā. Quapropter
 octu clanculum urbe egressa, cum li-
 eris, nepotibusq; suis, deducēte ipsos
 ofugo rum militū agmine, facile in-
 tra admittit, ibiq; puerum cōfestim
 milites uniuersi Antoninum appella-
 m, atq; indutum purpura custodie-
 ant. Tum cōmeatu omni simul cum
 is natis & cōiugibus, ceterisq; adeo
 bus importatis, quas in uicis, agrisq;
 opinquis habebant, ita se intus com-
 rabant, ut etiam si opus foret, castro
 m obsidionem exciperent. Quæ ubi
 ciata Macrino sunt Antiochiæ mo-
 ni, dedito per exercitus rumore, re-
 tum Antonini filium, pecunias mi-
 bus elargiri Iulie sororem, cū omnia
 arcūq; dicerent, aut esse ullo modo
 terant, pro ueris acciperētur, pende-
 nt animis omnes, atq; eos ad res no-
 s molendas, cum propriū Macrini
 um, tum Antonini memoriæ quæ-
 m quasi cōmiseratio subigebat, sed
 in

in primis pecuniarū spes, ut multianiam
 ex his ad nouum Antoninum transfuggerent. At Macrinus rem totam quam
 puerilem contemnens, cōsuetamq̄ non
 tinentes animi alacritatem, domi ipse
 sedens, unum e suis ducibus mittit, tant
 ditis copijs, quantæ ad rebelles expulsi
 gnandos uiderentur suffecturæ. Vt
 tem eò peruenit Iulianus (id enim no
 men præfecto fuit) ac iam mœnib. su
 cedebat, statim inclusi milites, pueru
 exercitui infesto de turribus, pinnis
 ostentare, uociferari Antonini filium
 sacculos quoq̄ nummorum plenos Anto
 escam scilicet proditiōnis attollere. Animi
 sili reddito Antonini esse filiū (& que
 niam sic uidere uolebant) facie que
 & liniamentis quàm simillimum ex
 mantes, caput amputant Iuliano, m
 tunt que ad Macrinum. Ipsi resera
 portis, uniuersi in castra accipiunt
 Ita scilicet ad auctæ coplæ, nō modo
 excipiendam obsidionem, sed ad col
 ferendam quoq̄ manū, dimicandum
 instructa acie satis futuræ, transfuga
 et

obtinens

iam magnam uel paulatim quotidie se
 aggregante. Quibus auditis Macrinus
 cum omni exercitu ad castra illa oppu-
 gnanda contendit. Antoninus autem
 militibus oppugnationem haud expe-
 ctantibus, sed congregari audētibz, co-
 pias omnes educit. Concurrerunt au-
 tem inter se exercitus uterqz, in Phœni-
 z Syriazqz finibus, acrius dimicāte An-
 tonini milite, conscientia, metuqz pœ-
 nitentia, si uictus foret, contra autem Macri-
 ni exercitu languidius remissiusqz præ-
 cauti capessente, multisqz subinde ad
 Antoninum transfugientibus. Quo
 animaduerso Macrinus, metu ne pla-
 ceat omnibz, exutus copiis captius age-
 re, nihil non passurus contumeliæ;
 exilante adhuc acie, chlamydem sibi, ex-
 miumqz imperatorium detrahit orna-
 tum, paucisqz e fidissimis commilitonū
 comitatus, fugam occupat, detonsaqz
 barba, ne agnosceretur, itinerario uesti-
 mento, capiteqz semper conuelato, no-
 tum, diemqz accelebrat, famam quoqz
 z fortunæ præueniēs, quippe ingen-
 ti studio

Q

ti studio

ti studio commilitones uehicula urge-
 bant, quasi Macrino adhuc rerum pa-
 tente, magnis de rebus mitterentur. Il-
 le igitur fuga euaserat, quemadmodum
 diximus. Interea milites utrinque pugna-
 bant, atque à Macrino quidem corpora
 custodes, ac stipatores, quos prætorum
 nos uocant, fortiter stantes, reliquam
 omnem exercitum soli sustinebant, uel
 delicti proceri homines, atque ex omni
 numero delecti. Cætera omnis multi-
 tudo pro Antonino præliabatur. Sed
 ubi diu neque Macrinum iam ipsum, neque
 imperij signa conspiciebant, qui pro
 lo certamen subierant, ignari ubi nati-
 foret, iaceret, an aufugisset, haud satis
 constitutum habentes, quod sibi capien-
 dum consiliū foret, neque periclitari
 tuis pro eo decreuerant, qui iam nullum
 compareret, & se permittere hostium
 potestati, quasi dedititios, captiuos
 uerebantur. Ut autem à captiuis audi-
 uit Antoninus aufugisse e prælio Ma-
 crinum, mittit statim nuncios, qui de-
 ceant frustra illos pro homine pauidi-
 sume.

rto, ac fugitiuo decertare, ueniamq;
 obliuionē omniū iureiurando polli
 cit. stipatoresq; iam tum sibi illos adsci
 lit. Igit̄ omnes re credita cesserūt. At
 uero Antoninus mittit illico, q; Macri
 num consequantē, cū iam plurimū uix
 accepisset. Inuentus aut̄ est in Calche
 ene Bithyniæ urbe, grauissime a gro
 s, ac perperuo itinere attritus, latians
 suburbano qdā. ubi illi caput abscis
 im. Dicebat aut̄ Romā properare, fre
 us popularib. studijs, sed trāsgredien
 em in Europā, angusto propontidos
 reto, iamq; Byzātio appropinquantē,
 cto aduerso usum perhibēt, quasi fla
 uipso ad suppliciū retrudēte. Tātum
 git absuit Macrinus, q; minus persecu
 tres effugerit, finē uitæ sortitus foedissi
 mum, qui Romā reuerti post uoluerit,
 d statim à principio facere oportue
 rit. Offendit aut̄ consilio pariter atque
 fortuna. Ita scilicet occisus est Macri
 nus cū filio Diadumeno, quē iam Cæ
 rem fecerat. Postea uero q̄ exercitus
 uersus Antoninū imperatorem cō

Q 2 salu

salutavit, atq; ille summā rerum suscipiens, rebus iam in oriente (ut quæ proximè urgebant) ordinatis, ab auiā fructuā cet atq; amicis (nam ipse adulescens a modum, ac rerū erat imperitus) hactenus diu moratus, profectiōnem edicit, festinante in primis Mæsa ad Romanā urbem, cui tam diu infueuisset. Sed ut natiui, populo que Romano res inuenerunt, omnes eum nunciū grauiter accipere. Sed parendum necessitati fuerat, ut electo à militibus principe. Cæterū excusantes Macrini negligens ingenium fluxosq; mores, neminem utiq; alium sed ipsum sibi fuisse mali causam dicebant. At uero Antoninus è Syria profectus, Nicomediæ hyemauit, ita post festulante anni tempore. Statim igiē bacchari supra modū cœpit, cultum patrij numinis, cui dicatus fuerat celebrare superuacuis saltationibus, uelut tum usurpās luxuriosum, purpura textū atq; auro, monilibusq; & armillis redimitus, coronas etiā substinens ad Tiaræ modum, auro, lapillisq; preciosis

suscipis insignitas . Forma habitus inter
 hœnifam stolum , ac Mœdorum ami
 am . Nam Romanā uestem , aut Gre
 nicā planè aspernabatur , è lana (ut ipse
 abar) hoc est , è re uilissimā confectā .
 nec nisi sericas telas dignabatur , pro
 idem ad tibias & tympana
 uel ut orgia numinis cōcelebraret .
 cernens Mæsa , ac ferens iniquo
 mo , supplex illi persuadere conaba
 tur , ut Romanum assumeret cultū , ne
 dem mox , curiamq; ingrediens pere
 rino illo , barbaricoq; habitu , spectan
 am oculos perstringeret insolentes
 fmodi munditiarum , ac reputan
 mulierculis , quàm uiris congruen
 tes . Sed ille uerbis aniculæ contem
 s , nec cuiquam præterea credendum
 ans : quippe neminem circa se , nisi
 tribus consimilem , suisq; obsecun
 tem uitijs habebat) cum retinendū
 quemcunq; illum cultum animo
 tinasset , decreuit absens periculum
 re , quoniam animo senatus popu
 Romanus laturo forent . Quare

Q 3

ima

imaginem propriam maximis liniamentis, qua ipse obire sacerdotis munia uidebatur, simulque figuram numinis, cuius sacerdotium gerebat, depictam in tabula præmisit Romam, iussis qui eam ferrent in media curia loco edito super uictoriae caput collocare, ut cum senatus haberetur, thura unusquisque adferret, merumque libaret. Edixit item ut omnes Romani magistratus, quicquid publice sacra facerent ante alios deos, quarum meminisse inter sacrificandum solent, deum Heleagabalum nuncuparent. Quapropter ut in urbem peruenit, non solum scilicet nouum Romani uiderunt, insuetam iam picturam. Diuiso igitur congreto in populum (ut mos est imperium spectantibus) spectacula omnifariam exhibebat magnificentissima, templumque iterum maximam, pulcherrimumque deo erectum plurimasque circa templum constituit aras ad quas quotidie mane taurorum hecatombas, & ouium magnam multitudinem immolabat, coaceruatisque supra aras omnemque genus odoribus, etiam ueterum cuiusque

cuiusq; optimiq; uini plurimas ampho-
 ras profundebat, sic ut riuus passim ui-
 uis, sanguinisq; promiscue defluerent,
 chorosq; circum aras agitabat, nullis
 non organis cōsonantibus, unaq; mu-
 sica Phœnissis cursitantibus in or-
 ganis, cymbalaq; inter manus habenti-
 bus, aut tympana, omni circumstante
 organatu, atq; equestri ordine ad theatri
 frontem. Extra porro uictimarum, atq;
 uictimata intra lances aureas, capitibus
 imposita gestabant, non quidem famu-
 laliqui, aut humiles personæ, sed præ-
 ceteri exercitibus, & quicumque maxi-
 mas dignitates obtinebant, induiti tu-
 nicas talares, ac manuleatas, unam
 que in medio purpuram ferentes, sed
 linteis calciamentis utebantur, quem-
 admodum uates in eis regionibus con-
 uenerunt. Porro ingentem se hono-
 rem tribuere putabat, quibus eiusce-
 modi sacrificia participaret. Sed quā-
 tis instaurare choros, & sacra face-
 re perpetuo uideretur, plurimos ta-
 men ex illustribus uiris, atq; opulen-

Q 4 tis

ris interfecit, delatos sibi quod parum
 luti illiusmodi uita, etiã in ipsum quan-
 doq; cauillarent. Duxit præterea uxore
 rem illustrissimam Romanam scem-
 nam, quam etiam Augustam appella-
 uit, cumq; ea tamen paulopost diuor-
 tium fecit, ademptisq; honoribus pri-
 uatam colere uitam iussit. Post illã u-
 ro captũ se amore simulans, ut aliquid
 uirile saltem facere uideret, Vestalem
 sacerdotem, quam leges castam esse,
 uirginem perpetuo uolunt, abreptam
 è templo pro uxore habuit. Ita mox
 tanto flagitio ac piaculo senatum per-
 epistolam consolatus, humanum esse
 id peccatum, captũ se illius amore. Ca-
 terum sacerdoti congruere sacerdoti-
 nuptias, ob idq; etiam augustiores futu-
 turas. Sed eam quoq; paulo post dimi-
 sit, tertia uxore ducta, quæ referre suũ
 genus ad Cõmodum dicebatur. Neq;
 uero humana tantum matrimonia le-
 debat, sed etiam deo suo quærebat uxore
 rem. Itaq; Palladis simulachrũ, quod
 occultum Romani, neminiq; uidendũ
 colunt,

clunt, in cubiculum suum transtulit,
 motumq; ad eam diem, ex quo Ilio
 lectum fuerat, præterq; cum templū
 inflagrauit, ipse emouit sedibus, eaq;
 em sui dei coniugem in aulam impe-
 ratoriam adduxit. Dein cordi esse ne-
 ans deo belligerā uxorem atq; arma-
 am, simulachrum Vrania iussit affer-
 uid. Quod scilicet Carthaginēsis, o-
 dem q; Africæ uenerabile, positū fuisse
 e, e Phœnissā Didone creditur, quo tem-
 tam pre antiquam Carthaginem dissecto
 restā orio ædificauit. Hanc Afri Vraniam
 per ceant, Phœnices Astroarchem, lunā
 esse se affirmantes. Congruere igitur aie
 Cæsar Antoninus matrimoniū Solis &
 otis lune. Itaq; & simulachrū afferri iussit,
 e furi quicquid in templo erat, pecu-
 imi namq; deo suo dotis nomine dari præ-
 suū cepit. Quod ubi allatum est, ac prope
 Neq; Seleagabalum constitutum, iussit ur-
 a lu etota, Italiaq; festos dies, celebresq;
 uxore lantiz plenos, publice, priuatinq;
 uod quasi dis nubentibus agitari. Fecit &
 ndū in suburbano templum maximum, ac

Q s magni

magnificentissimū, in quod anno ue
 rente deum suum adulta iam ætate de
 ducebat, ludisq; currulibus & scenicis
 epulisq;, & peruigilijs populū a se ob
 lectari arbitrabatur. Ipsum porro dei
 simulachrum impositū uehiculo, quod
 esset auro, præciosisq; lapidibus exor
 natum, deducebat ex urbe in suburba
 num, trahētib; equis seiugibus, ema
 culato candore, ac magnitudine præ
 cellentibus, auroq; multo, & phaler
 rum uarietate conspiciendis. Neq; e
 quisquam mortalium eum inscende
 rat currum, sed circumstabant omnes
 quasi aurigantem deū. Antoninus au
 tem retrorsus currens, ac simulachrum
 ipsum aspectans, currum antecedebat
 frenos manibus retinens, totumq; in
 ira retrorsum currens, ac deum semper
 aspectans confecit. Ac ne caderet, lab
 returq;, ignarus quò tenderet, aurosa
 substrauerant harenam, militesq; eun
 utrinq; retentabant, quò tutius retro
 deret, discurrēte etiam cum facibus
 utrinq; populo, & coronas, floresq;

cient

ente, tum deorū omniū simulachra,
 & quicquid cōspicū in templis, prin-
 cipatusq; insignia, & preciosissima sup-
 pellex. Equites item, & exercitus uni-
 uersus pompam illiusmodi comitabā-
 tur. Vbi autem deduxerat, atq; in tem-
 plo constituerat, sacris iam, celebritati-
 busq; peractis, maximas, altissimasq;
 turres ad idipsum extructas cōscende-
 rat, inde scilicet in plebem missilia spar-
 surus, aurea uidelicet, argenteaq; pocu-
 lū, uectesq;, & lintea omne genus, be-
 rias præterea cicures omnes, exceptis
 inibus, qbus ipse (ut mos est Phœnici-
 us) abtinebat. Multi igiŕ inter rapien-
 tum periere, partim inuicem proculca-
 ti partim militū contis transfixi, sic ut
 ea celebritas calamitatē q̄ plurimis at-
 tulerit. Ipse identidem aurigans, aut sal-
 tans cōspiciebat, quippe ne latere qui-
 dem sua patiebatur flagitia, procedens
 etiā in publicum pictis oculis, genisq;
 purpurifatis, faciēq; suapte natura for-
 mosam indecoris colorib. inficiēs. Qd̄
 animaduertens Mæsa, ac suspectās mi-
 litum

litum indignationem, metuensq; ne illi quid accidisset, ipsa rursus in priuatam uitam relaberetur, persuadet leu-
 alioqui stolidoq; adolescenti, ut sibi con-
 sobrinum suum, nepotemq; ipsius ex
 altera filiarum Mammæa prognatum
 adoptaret. Ita ad gratiam locuta, opo-
 tere iam ipsum sacerdotie, religionis
 numinis uacantem bacchari, ac deum
 celebrare orgia, sufficiens autem al-
 terum, qui res curaret humanas, quid
 illi principatum uacuum ab omni me-
 lestia, curaq; praestaret. Neq; tamen pe-
 regrinum aliquem, aut alienum homi-
 nem requirendum, sed consobri-
 nissimum id honoris tribuendū. Is erat
 Alexianus, qui tum nuncupabat Alex-
 ander, aucto ipso nomine in Macedo-
 nis regis nomen commutato. Nam
 regem fama per se celebrem, etiam
 gnopere coluerat Antoninus Severus
 filius, quem fuisse amborum parente
 persuadere anis conabatur, iactato
 liorum incesto, quo illi magis, magis
 à militibus diligerentur. Quare Cæsar
 declaratus

declaratus Alexander, consulq; factus
 cum Antonino est, senatu scilicet per
 ridiculum decernente, quod ille uolue
 rat, hoc est, uideri ipsum patrē, qui na
 tus annos foret circiter quatuorde
 cim; Alexandrum uero filiū, qui tum
 duodecimum attingisset. Postea igitur
 quā Alexander Cæsar est appella
 tus, uolebat eū statim Antoninus suis
 illis institutis imbuere, ut scilicet cho
 ros agitanis, saltansq;, & sacerdotij par
 ticeps, uelut eodem, atq; artibus ute
 retur, quem tamē mater Mammæa ab
 omni illa foeditate uindicabat, summis
 illam doctoribus omnium disciplina
 rum, modestiamq; edocēs, ac palastra,
 uirilibusq; gymnasijs insuefaciēs, gra
 ecisq; eum pariter, & latinis literis insti
 tuens. Quibus rebus magnopere An
 toninus indignabatur, iamq; adoptio
 nis, imperijq; participati poenitebat.
 Quapropter omnes illius doctores au
 texegit, quosdāq; illustriores partim
 morte, partim exilio affecit, ridiculas al
 terigans causas, quod filium ipsius cor
 rumpe

rumperent, neq; agitare eum choros,
 atq; ebacchari sinerēt, sed ad modestū
 cōponerent, & uirilia officia edocerēt.
 Eoq; uecordiæ p̄uectus est, ut omnes
 scænicos artifices, ac theatricos ad ma-
 ximas imperij dignitates promoueret.
 Quippe exercitibus saltatorem quen-
 dam præfecit, qui olim iuuentis publice
 in theatro operas dederat. Aliū item
 scæna iuuentuti, aliū senatui, aliū
 etiam equestri ordini præposuit. Aui-
 gis itē, & comædis, mīmorūq; histri-
 nis, maxima imperij munia deman-
 dabat. Seruisq; suis, aut libertis (ut q̄
 turpitudine reliquos anteibat) proci-
 rationes tradebat prouinciarū. Ita reli-
 omnibus, quæ grauiā olim, honeste
 censebantur, per omnem contumeliā
 ac temulentiam debacchantibus, cum
 ceteri omnes, tum in primis Romani
 milites indignabant, contemnebant
 eum, utpote uultū componentem ele-
 gantius, q̄ foeminam probam deceret.
 Insuper aureis monilib. mollissimō
 uestitu haudquaquam uiriliter ornato

saltan

stantemq; in cōspectu omnīū. Quare
propensiores animos in Alexandrum
habebant, spemq; meliorem in puero
prodesse, & cōtinenter educato, serua-
bantq; eum diligēter omnes ab insidijs
Antonini. Mater autē Māma neq; po-
tulentū aliquid, neq; esculentum gu-
stare puerum sinebat, quod ab illo mit-
teretur. Cocis autē & pincernis utebā-
tur nō quidem imperatoris, aut com-
munibus, sed quos mater tantū delege-
bat, ac spectatae fidei futuros arbitra-
bat. Dabat itē furim pecunias mater,
quas ille inter milites clanculum diui-
deret, ut eorum beneuolentiam etiā pe-
nitix pignore (hāc enim illi potissimū
spectant) haberet autoratam. Quae in-
telligens Antoninus, nihil nō infidia-
rum Alexandro, matricq; intendebat.
Quas tamen omnes arcebat, prohibe-
batq; cōmunis auia Māsa, mulier alio-
quin acerrima, multosq; annos in aula
cum sorore sua Iulia Seueri coniuge
commorata. Nihil itaq; eam latebat,
quod Antoninus moliret, homo suapte
natus

natura futilis, & qui omnia quæ place-
 rent, propalam loqueretur atq; ageret.
 Postea uero quàm insidiæ parum pro-
 cedebant, detrahere puero Cæsar's ho-
 norem decreuit. Itaq; neq; saluari, ne-
 que iam foras procedere patiebatur. Milites
 autem magnopere illum require-
 bant indignâtes, siquidem imperium
 quoq; admiretur. Sed Antoninus fa-
 mam uulgauit, quasi iam obisset Alex-
 xander, ut scilicet periclitaretur, quoniam
 id animo latûri milites forent. At illi
 nusquam comparente puero, præterea
 animis rumore illo exulceratis indigni-
 gnabundi, neq; solitam custodiam ma-
 serunt Antonino, & inclusi castris uel
 dere Alexandrû uelle in ipso templo
 dictitabât. Eo metu iustus Antoninus
 Alexandro secum in uehiculo impera-
 torio confidente, quod erat auro multo
 to, gemmisq; exornatum, contendit
 castra. Cæterum portis reseratis accen-
 pere utrunq; milites, atq; in templum
 castrorum deduxerunt, salutantes supra
 modû, & lætis clamoribus prosequen-

Alexadrum, spreto propemodum
 Antonino. Quæ ille ægreferens, cū in
 templo castorum pernoctasset, iratus
 militibus, notatos qui Alexandro ac-
 clamauerāt, quasi seditionis & tumultus
 autoribus, arripi omnes ad suppli-
 cium imperauit. Quod illi ægreferen-
 tes, atq; Antoninum iam antea quoq;
 feroci, cum tollere è medio principem
 ædissimum optarent, suisq; commili-
 tibus ferre suppetias, rati hoc esse tē-
 pus ipsum statim Antoninū, matrēq;
 Soanidem, quæ forte illic aderat. inter-
 ceperunt, cumq; eis seruos, ministrosq;
 omnes scelerum, quicūq; tum in ea ca-
 ta conuenerant. Cæterum Antonini
 Soanidis cadauera trahendā per cō-
 tumeliam plebi tradiderunt, quæ diu p-
 bram urbem raptata ac dilaniata, po-
 terno in cloacas abiecta sunt, ut inde
 illicet in Tyberim deferrent. Sic An-
 toninus sexennis imperio occupato,
 atq; (ut diximus) acta simul cum ma-
 tre occisus est. Milites autem Alexan-
 drum imperatorem consalutatum in

R aulam

aulam palatinam deduxerunt, adulescentulum admodum, atq; adhuc auita præceptis obtemperantem.

F I N I S.

HERODIANI LIBER
S E X T V S.

Vem igitur habuerit finem uitæ maior Antoninus, in superioribus demonstratū est. Alexāder autem post illū nomen insigniæ gerebat imperij. Cæterum negotiorū administratio, ac principatus gubernacula, mulieribus incumbebant, omnē trāsferre ad modestiā, grauitatemq; conuantib. Quippe iam primū sedecim ordinis senatorij uiros, etatis grauitate, ut atq; sanctimonia præcellentes, affectores principis, & cōsiliarios delegerat. nihilq; aut dicebat, aut agebatur, nisi

lorum

rum accedente suffragio. Grata igitur
 populo, militibusque ac senatui præter
 ea forma principatus erat, ex cõume
 holissima tyrannide ad optimatũ gu
 bernatorem redacta. Igitur primo deo
 rum simulachra, quæ ille proprijs sedi
 bus extulerat, suis quæque templis, delu
 tis, fanisque restituerunt. Dein quos il
 le temere, aut uiciorum nomine, ad ho
 nores, dignitatesque extulerat, submo
 tos inde ad pristinam uitam omnes, ar
 tificiumque redegerunt. Res autem cun
 ctas, atque administrationes, ciuiles qui
 dem, & forenses, insignibus doctrina
 uris, legumque peritissimis, militares au
 tem claris bellica uirtute hominibus
 commendabant. Cumque diu ad hunc
 modum regeretur imperium, Mæsa
 iam extremæ senectutis diem suum
 obiit, honores adepta imperatorios,
 atque (ut mos Romanis est) inter di
 cas relata. At Mammæa cernens iam
 solam se filio reliquam, præesse ad eun
 demmodum, moderari que studebat.
 Cumque adulescentem summam habe

R 2 re iam

re iam cerneret autoritatē, metūne in-
 uida ætas in summa potestate, licētiaq;
 rerum, in cognata aliqua impingeret
 uitia, undiq; aulam seruabat, neq; ad
 à quoquam adulescentem patiebatur,
 cuius uita, moresq; improbarentur, ne
 scilicet bona indoles corrumperetur,
 prouocantibus appetitum eius iam uir-
 gentem assentatoribus in extremas libi-
 dinas. Persuaserat autem, ut actibus
 incubaret meliore diei parte, idq; facer-
 ret quā sapissime, ne quod spacium
 superesset uacandi malis artibus, occu-
 pato rebus potiorib. ac necessarijs im-
 peranti. Cæterū suapte natura suberat
 Alexandro mite mansuetumq; inge-
 nium, propensumq; ad humanitatem,
 quod ipsum ætas etiam consequens de-
 clarauit. Quippe annis quatuordecim
 Anamaton, hoc est, citra sanguinem
 gessit imperium, ne uno quidem occi-
 so. Licet enim permulti maximis crimi-
 nibus impegerint, tamen ab illorū ca-
 de semper abstinuit, quod utiq; non
 cile à quoquam omnium imperatorū
 quiqui

quiqui Marco successerint, factū, ob-
 seruatūq; inuenies. Neminem quisq;
 illo imperante commemorare potest,
 cui mors indemnato sit illata. Matrem
 uero etiam incusabat, eiq; grauius suc-
 censebat, quod esset pecuniæ auidior,
 et opum cumulandarum studiosior ui-
 debatur. Etenim cum simularet ideo
 se thesauros cōgerere Mammaea, ut su-
 perdicare Alexandro posset, quod is fa-
 cile, abundanterq; suis largiretur milici-
 bus, proprios domi thesauros extrue-
 rat. Quæ res imperatori notā infamiz
 attulit, quod illo scilicet inuito atq; in-
 dignabundo etiam, mulier auida per-
 fraudem bona quorundam atq; hære-
 ditates suppilabat. Dedit item filio in-
 matrimonium puellam patricij gene-
 ris, quā etiam marito charā, gratamq;
 imprimis, eadem paulo post aula per
 omnem contumeliam exegit. Et cum
 ipsa tantū uocari Augusta uellet, eāq;
 appellationem puellæ inuideret, eo cō-
 tumeliarum prouecta est, ut puellæ pa-
 ter, quamuis magnæ apud Alexandrū
 R 3 generū

generum autoritatis, impatiens Mamma-
 inæ iniuriarum, quas ipsi, nataq; in se-
 rebat, confugerit in castra, gratiã se ha-
 bere Alexãdro dictitans haberi sibi ho-
 noris. Ceterum Mammaam accipiens
 nihil non contumeliæ inferentẽ. Quare
 indignata mulier interfici eum qui-
 dem iussit, puellam uero xibus impo-
 ratoris exactam, in Africã relegauit.
 Hac autem omnia fiebant inuito, co-
 etoq; Alexandro, quippe illi mater su-
 pra modum imperitabat, ac dicto au-
 dientem semper habebat, ut hoc tantum
 reprehendi in Alexandro possit. quod
 mansuetudine nimia, & reuerentia ma-
 iore quã oportuit, etiam contra au-
 tum sui sententiam matri obsequeretur.
 Igitur cum ad hunc modum tredecim
 annos (quod quidẽ ad se attineret) sine
 quærela cuiusquam imperium gube-
 nasset, ecce sibi haud opinatõ lucra
 Syria, Mesopotamiaq; redditã à duobus,
 in quibus scriptum esset, Afrax-
 rem Persarum regem, Parthis iam de-
 uictis, atq; Artabano, qui rex magnus
 primus

primus appellatus est, dupliciꝫ diademate utebatur, non solū orientis regno, sed uita quoꝫ expulso, subigere uicinos barbaros, ac sibi uectigales facere, nec iam intra fluium Tigrim tenere se, sed superatis ripis, ac Romani finib. imperij, excurrere per Mesopotamiā, Syriaꝫ minitari, omnemꝫ Europeꝫ oppositam cōtinentē, quæ mari Aegæo, fretocꝫ Propontidos terminatur, atque Asia nomen habet, ceu ueterem Persarum possessionē sibi uindicare, quod iam inde à Cyro, qui primus imperiū à Medis in Persas transtulit, ad Darium usꝫ extremum Persarū regem, cui regnū Alexander abstulerit, cūcta olim Ionia, Cariaꝫ tenus à Persarum satrapis gubernarentur. Quare sui munus esse curare nunc, ut uetus, atque integrum imperium Persis restitueretur. Quibus intellectis Alexander, atque haud mediocriter re subita, inopinataꝫ que perturbatus, qꝫpe in altissima pace educatus à puero, atꝫ urbanis delicijs innutritus, cōuocato prius amicorum

R 4 cōsi

consilio, decreuit legatos cū literis mittere, qui spem barbari, conatusq; inhiberent. Igitur literæ in hâc sententiam composiæ: Oportere illum suis finibus contentum, nihil rerum nouarum moliri, neq; sublatum uana spe ingens excitare bellum, debere unūquēq; suis fortunis acquiescere, non perinde libi pugnam processurā aduersus Romanos, ut aduersus uicinos, & eiusdē corporis barbaros. Admonebat præterea uictoriarum, quas contra eos Augustus ac Traianus, Luciusq; item & Severus adepti fuissent. Huiuscemodii literis Alexander persuasurum se barbaro, metu scilicet perterrito, pacem, quæ tempus arbitrabatur. Quibus ille cōtempnis, remq; armis potius, q̄ uerbis gerendam ratus. Tum uero ferocissimus ingruere, decursaq; ac perequitata Mesopotamia omni, prædas agere, atque oppugnare Romanorum castra, impolita fluminum ripis, quæ scilicet imperii limites tuerentur. Cumq; homo effluuata natura gloriosus, ac sublimes animo gerere

pereret, successu rerum inopinato sub
 acturum se omnia uidelicet existima
 at. Neque enim parua erant, quæ illius
 animum ad maius concupiscendū re
 gnum inflammabant. Primus namque
 ipse Parthis bellum inferre ausos, Per
 sarum recepit imperium. Siquidē post
 Dariū illum, cui regnū Macedo Ale
 xander abstulerat, permultis sanē an
 nis, Macedones ipsi, quicūq; Alexandro
 successerunt, diuisas inter se orientis,
 Asiaticę totius regiones gubernarunt.
 Sed ortis inter ipsos discordijs, ac fre
 quentibus bellis attrito Macedonum
 robore, primus Arsaces Parthus per
 ualuisse earum regionum barbaris me
 moratur, ut à Macedonibus deficerēt,
 impositoq; sibi diademate Parthorū,
 barbarorumq; uicinatorum cōsensu, &
 ipse regnum tenuit, & posteris reliquit
 ad Artabanum usq; regem, quo inter
 fecto Artaxares, regnoq; Persis resti. u
 to, uicinaq; Barbaria per uim subacta,
 facile iam Romanam quoq; potētiā
 accesserat. Quæ ubi Alexādro Romæ
 R s agenā

agenti nūciata sunt, minime iam ferendam putans insolentiā barbari, uocantibus illuc se ducibus, a gre scilicet tandemq̄, contraq̄ animi sui sententiā ad expeditionem se comparat. Igitur in Italia, prouincisq̄ reliquis delectus habebantur cunctorum, qui uel habitu ordine corporis, uel ætatis uigore idonei fore ad pugnam uiderentur, mouens ingens omnibus Rōmani imperij regionibus extitit delectibus habendis, qui tantæ barbarorum multitudini pares forent. At uero Alexāder, urbanis omnibus militibus conuocatis in campum, cōsensusq̄ tribunali, in hanc sententiam uerba fecit:

CVperem cōmilitones eius ceteri di habere orationem apud uos, quæ & dicenti mihi, ut consueuerat ornamentum, & uobis audientibus letitiam conciliaret. Nam cum multos in nos pacem agitauerimus, siquid nouum nunc audieritis, fortasse quasi præter spem acciderit, expauesceris. Decet enim uiros fortes atq̄ moderatos opte

ma quidem optare, sed ferre quæcunq;
 incidât. Vt enim quæ cū uoluptate agi
 mus dulcia, ita quæ cū uirtute, gloriola
 sunt. Atq; ut is qui prior lacellit, ipse si
 bi iniurius uidef, ita qui propulsat in-
 iuriam, confidentior ex cōscientiâ fit,
 atq; ex iustitiâ spem bonam mutuatur.
 Artaxares uir Persa, posteaq; Artaba-
 num dominū suum interfecit, atq; ad
 Persas imperium transtulit, etiam no-
 stra arma laceffere despecta maiestate
 Romana, etiâ incursare ac uastare no-
 stras prouincias aggredit. Huic ego p
 literas à principio studui persuadere,
 ut inexplebilē illâ uerordiâ omitteret,
 ne ue aliena cōcupisceret. At ille barba-
 ra insolētia prouectus, neq; se cōtinere
 suis sedibus iam uult, & nos ad pugna
 prouocat. Ne cūctemur igit, ne ue præ-
 liū detrectemus, sed quicunq; seniores
 hic adestis, admonete q̄ primū illū tro-
 prorū, q̄ plurima aduersus barbaros,
 Seuero atq; Antonino parēte meo du-
 cibus excitastis. Quibus aut̄ ætas inte-
 gra est, laudem hanc in primis, ac glo-
 riam

riam concupiscite, ut intelligāt omnes
 scire uos non solum pacem mansuete
 ac reuerenter colere, uerum etiā cum
 res postulat fortissime praeliari. Quip-
 pe barbari ut cedentibus, detrectanti-
 busq; acriter instāt, ita repugnantibus
 minime resistunt. Neq; enim illis colla-
 ta acies spem uictorię pollicetur, sed ex-
 cursibus, fugaq; utentes, lucrari se de-
 mum putant, quę scilicet rapuerūt. At
 nos cum omnia composita, ordinataq;
 habeamus, tum illos uincere ac proflig-
 gare semper didicimus. Talia quadam
 locutum Alexandrum, alacri uocifera-
 tione milites exceperunt, ac se prom-
 ptissimos ad bellandum ostenderunt.
 Ille diuiso largiter stipendio, iubet ad-
 iter accingi, mox ad eam ferme senten-
 tiam locutus in senatu, diem discessui
 pręstituit. Quę ubi aduenit, sacris de-
 more peractis, deducēte senatu, popu-
 loq; uniuerso Roma proficiscitur, re-
 spectans identidē, ac lachrymans. Sed
 neq; popularium quisquam fuit, qui
 siccis oculis aspexerit abeuntē. Quip-
 pe

pe omnem multitudinem sui cupidam
 habebat, educatus ab ipsis. imperioque
 tam multos annos modestissime admi-
 nistrato. Cæterum festinato itinere cum
 Illyricas etiam gentes, exercitusque lu-
 strasset, magnis inde quoque uiribus col-
 lectis, Antiochiam contendit. In ea ci-
 uitate, quæ belli usus postularet, diligē-
 ter comparabat, exercendis etiam mili-
 tibus, ac cæteris bellicis muneribus per-
 tractandis intentus. Visum igitur illi est
 legationem iterum mittere ad Persarum
 regem, quæ de pace, amicitiaque cum il-
 lo ageret. Nam cum ipse iam afforet, mi-
 nime desperabat aut persuasurum que-
 reret, aut certe perterrefacturum. Enim-
 vero Barbarus Romanos oratores re-
 infecta domum remisit. Ipse quadrin-
 gentos ex suis, proceritate insignes, ve-
 stitusque eleganti, auroque exornatos, equis
 atque arcub. conspicuos legatos ad Ale-
 xandrum mittit, perterritum iri Roma-
 nos putans aspectu illo, cultusque Persarum.
 Legationis eius hæc erat senten-
 tia: lubere magnū regem Artaxarem
 Roma-

Romanos, eorumq; principē Syria omni, Asiaq; quacūq; ex aduerso Europa sita est, decedere, sinere Persas Ionia, Cariaq; tenuis dominari, omnibusque ijs regionib. quas mare Aegæum, Pontusq; determinat. Hæc afferentes legatos quadraginta cōprehendi Alexander iubet, omnib; adempto cultu in Phrygiam relegat, uicis, agrisq; concessis, quos colerent, cōtentus hoc supplicio interdicti in patriā reditus, quippe occidere nefariū facinus, minime uirile arbitrabatur neq; in acie captos, & sui regis mandata executos. His ad hunc modum peractis, cōparante iam se, ut fluuios transgredere Alexander, ac Romanorum exercitum in Barbarorum agros deduceret, defecerunt ab illo milites nonnulli ex Aegypto acciti, neq; non in Syria quoq; res nouas cōtra imperium moliti aliq; sed uniuersi tamē oppressi statim, supplicioq; affecti sunt. Quosdam etiā exercitus in regiones alias transtulit Alexander, ut inde Barbarorum incursiones facilius arcerentur.

arcerentur.

acerent. Quibus ordinatis rebus, magnocq; iam coacto exercitu, cum primū se haud imparem fore aduersariorū copijs credidit, de amicorū sententia milites trifariam distribuit. Sicut unā partem iuberet, spectantem ad septentriones, facere iter per Armeniam, qua regio amica Romanis uidebatur, atque illic Medorum fines incurfare. Alteram item ad septentrionem per barbarorum agros contendere, ubi confluentes Tigris & Euphrates, densissimis paludibus excipi, atque ob id arduum latere egressus dicuntur. Tertiam porrò exercitus partem ipse adiacentem se aduersus Barbaros medio iam itinere pollicebatur. Ita enim parabat diuersis itineribus imperatos eos, ac sic nec opinantes oppressurū, Persarum que copias semper ingruentibus Romanis occurrentes, distractūq; imbecilliores futuras, minusq; ordinate praelium suscepturas. Neque enim mercenario milite utuntur barbari, quemadmodū Romani consueverunt, neq;

neq; stauis castris exercitus habent,
 qui bellorum actibus exercentur, sed
 omnis multitudo uirorum, nonnunquam
 autem mulierum quoq; regis congregantur
 imperio, quæ mox bello peractō,
 suas protinus in sedes dimittunt,
 ea demum præmia belli referens, quæ
 cuiq; ex rapina superfuerint. Arcubus
 autem, & equis non in prælio tantum
 more Romanorum utuntur, sed à pu-
 ritia usq; enutriuntur una, uenatu inu-
 gilantes, pharetraticis semper ac nunquam
 ex equis desilientes, siue bellum gerant
 siue feras conficiant. Sed hoc Alexan-
 dri cōsiliū, & si longe optimū præ-
 ma specie uidebatur, statim tamen for-
 tuna destituit, siquidem exercitus con-
 tendere per Armeniā iussus, uix, ægre
 que superatis eius regionis asperrimis
 præruptissimisque montibus, quanquam
 æstas tolerabilius iter faciebat, impetum
 in Mediā factō, uicos concrematis
 prædamq; abegit. At rex Persarum in-
 tellecta re, confestim quàm maximè
 poruit copijs auxiliō adfuit. Cæterum

arce

arcere illinc Romanos minime poterat. Quippe aspera regio, pedibus, qui
 eadem stabilem gressum, facilemque transitum præbebat. At barbarorum equita
 tus montium asperitate, & cursum dif
 ficiliorem, & iter habebat impeditius.
 Nunciatum dein regi est, exercitum al
 terum Romanorum, Parthorum in agros,
 qua ad orientem spectant, impetum fe
 cisse. Quare metuens, ne Parthis facile
 superatis, mox in Persiam grassarentur,
 relictis copiis quantæ ad tuendam Me
 diam satis fore uidebantur, ipse cum to
 to exercitu ad orientis partes accelera
 re præcepit. Cæterum exercitus Romanus com
 mune ac repugnante nullo, negligenter
 iter faciebat, ratus Alexandrum cum
 tertiam parte copiarum, quæ maximæ, ual
 lentissimæque forent, in medios incurris
 se barbaros. Itaque restititibus illis, atque
 ob id exercitum retentantibus, minime
 sibi properandum putabat, ut qui se tu
 mos crederent, præstituto antea loco, in
 quem pariter uniuersi cum præda ab
 eadem, captiuisque omnibus conuenirent.

S Sed

Sed eos Alexander fefellit, neq; enim
 aut ipse uenit, aut exercitum adduxit
 incertum metu ne proprio, ne ipse im-
 perium tuendo uita periclitaretur, at-
 quia mater retinuerit, muliebri pauore
 & charitate filij nimia. Siquidem om-
 nnes illius generosos spiritus retunde-
 bat, suadens alios potius periculis ex-
 poneret, quam ipse in acie consistere.
 Quæ res exercitum Romanum fines hu-
 barorum ingressum, plane prodidit. Be-
 nim Persarum rex omnibus copiis so-
 currens, imparatis, minimeq; expecta-
 tibus, quasiq; intra recia undiq; con-
 dens, omnem Romanorum exercitum
 profligauit. Quippe pauci plurimis
 sistere haud poterant, semperq; nudas
 corporis partes armis aduersus impe-
 tum sagittarum protegebant, satis pro-
 clare agi secum existimantes, si nulla
 ra pugna integri recessissent. Sed cum
 aliquandiu confertim clypeis sese qua-
 muro circumsepissent, atq; omnes undiq;
 diq; uelut urbs aliqua oppugnarentur
 confauciarenturq;, tandem ubi diu
 circ

iter restiterant, occisione occiderunt,
 ingens hæc calamitas, & qualis nulla
 facile memoratur, Romanis incidit,
 misso ingenti exercitū, uel fidē uel ro-
 bore cuiuslibet antiquorum exercituum
 conferendo. Persam uero maiorū spe-
 rum impleuit tantarum successus re-
 am. Quæ ubi nūciata Alexandro sunt,
 rauissime tunc ægrotanti, siue ex mor-
 ore animi, siue intolerantia cœli, cū ipse
 alit molestissime, tū exercitus omnis
 rauiter imperatori succēsebat. Quip-
 e ipsius mendacio, minime signis fer-
 atis, proditos ab eo suos milites dicē-
 abant. Cæterū Alexander morbi, cœ-
 que illius æstufosi impatiens, labo-
 ante pariter omni exercitu, maxime
 que Illyricianis qui humido, hiberno
 que cœlo insueti, largius que cibum
 apientes, lætaliter ægrotabant, redire
 Antiochiam constituit, accitis etiam
 o militibus, qui montium tamen atq;
 yemis asperitate attriti, paucissimis tã-
 um reliquis, perierant. Copias autem
 quas secum Alexander habebat, An-
 S 1 tiochiã

Antiochiam reduxit, multis inde quoque
 amissis. Quare magnū exercitū in
 forem, magnum Alexandro dedecus
 ea res attulit, cum scilicet omnibus lo-
 cis fortuna illius consilium fefellerit. Sed
 quidem plurimi e triplici illo exercitu
 (ita namque distribuebat) desiderati sunt
 diuersis calamitatibus, morbo, ferro,
 frigore. Ut uero Antiochiam peruenit,
 Alexander, facile & ipse conualuit, spe-
 ritu illo cœli & aquarum abundantia
 post æstuosos Mesopotamiæ calores
 refectus, & milites uniuersos recrea-
 uit, consolatus etiam mœstitiam illorum
 pecunijs elargiendis. Id enim solū uo-
 lere ad conciliandos militum animos
 bitrabatur. Copias autem instaurabat
 comparabatque de integro, quasi iterum
 in Persas exercitum deducturus, si mi-
 lesti esse pergerent, neque ab iniuria de-
 sterent, sed & rex Persarū dimissis
 lites suam quence domum nunciabat.
 Nam quamuis bello superiores fuissent
 barbari uiderentur, tamen prælijs cra-
 bris in Media, Parthiacisque gestis pars ce-
 cidera...

cederant, alij attriti, & faucij superflue-
 rant. Neq; enim segniter Romani deui-
 cti, sed ipsi quoq; interdum exitiosi ho-
 mibus, nullaq; adeo re magis perierunt,
 quia pauciores deprehensi. Nam
 cum fere par utrinq; numerus cecidisset,
 reliquiae illae barbarorum non qui-
 dem fuisse uiribus superiores, sed nu-
 mero uidebantur. Cuius rei argumen-
 tum est, quod triennio mox, aut qua-
 driennio barbari nequaquam arma re-
 sumpserunt. Quibus intellectis Ale-
 xander Antiochia commorabatur, hi-
 leriorq; iam & liberior, laxatis belloru
 curis, urbis eius delitijs indulgebat.
 Finiuero putante illo tum quieturos
 Persas, aut sane multum spatij, mora-
 que intercessurum, priusquam exercitum
 de integro cogere, haud facile cum se-
 mel dissipatus est, in unum coeuntem,
 utpote incertum atq; inordinatum, uul-
 gusq; potius quam exercitum, tantuq;
 commeatum habentem, quantum si-
 bi unusquisq; ad praesentem usum do-
 mo attulisset. Praeterea, xgre filios, uxo-
 resq;

resq; , & sedes proprias relinquentem, statim nunch, literaq; ab Illyricis procuratoribus adfuerūt, qui eum uehementer perturbarent, curamq; animo maiorem inijcerent. Quippe significabant Germanos Rhenū, Danubiūq; transgressos, Romanos in fines hostilitate intrasse, oppugnareq; iam exercitus imperis insidentes, perq; urbes & uicos magnis copijs excurrere. Quapropter haud leuiter Illyricas nationes conteminas, uicinasq; Italiae piclitari. Opus esse igitur ipsius praesentia, totoq; quantum secum exercitum haberet. Haec formidinem Alexandro, & Illyricis militibus moestitiam attulerūt, quippe duplici se calamitate usos intelligebant, quod & ipsi male accepti in acie adversus Persas fuerant, & suos domi caesa à Germanis audiebant. Quare indignabantur, atque Alexandro succedebant, tanquam res in oriente prius uel metu, uel negligentia prodidisset, nunc autem rebus ad septentrionem uocantibus, metu cunctaretur. Erant

aut

autem Alexander iam, atque amici illius
 etiam de ipsa Italia solliciti. Neque enim
 par periculum à Persis atque à Ger-
 manis impendebat. Nam qui sub or-
 rientem habitant magno terrarum, ma-
 gis que interuallo discreti, Italia uix
 nomen audiunt. At Illyricæ gentes an-
 gustæ uidelicet, neque multum agri
 Romanis subiecti possidentes, solæ
 discrimen faciunt inter Italiam atque
 Germaniam. Edicit itaque profectio-
 nem ingratis, atque ægreferens, sed ut
 gente tamen necessitate. Relictis au-
 tem copijs quantas fore satis tuendis
 Romanis ripis arbitrabatur, castris
 & castellis diligentius communitis. ac
 presidio firmatis, ipse aduersus Ger-
 manos cum reliqua omni multitudine
 approperebat. Confectoq; celeriter iti-
 nere, constitit ad Rheni ripas, atque ibi
 res ad bellum necessarias cõparabat.
 Pontemq; primo iunctis inter se nauigijs
 fecit in Rheno flumine, ut per eum exer-
 citus transgredereetur. Quippe hi maxi-
 mi fluminum sub septentrione ferunt,

S 4 Rhe

Rhenus ac Danubius, quorum alter Germanos, alter Pannonios præterfluit. Atq; æstate quidem navigabiles altissimo, latissimoq; alueo, per hyemem dein concreti gelu, camporum in morem peregritantur. Est autem adeo eius alvei solida glacies, ut non equorum ungulis tantum, pedibusq; uirorum substat, sed qui hausturi inde sunt, non tam urnas, aut uasa alia secum afferant, q̄ securas ac dolabras, ut cæsam inde aquam sine uase ullo ueluti lapidē absporent. Hæc igitur illorum anniū natura est. Alexander autem Mauros complures ac uim ingentem sagittariorum, quos secum ex oriente adduxerat, partim ex agro Osrhoænorum, partim è Partibus transfugas, pecunia ue illectos, aduersus Germanos instruebat. Quippe huiusmodi milites maxime Germanos infestant. Cum & Mauri longius ita la intorqueant, sintq; faciles ad incursus recursusq;, utpote leues atq; expediti, & sagittarij, nuda Germanorum capita, prægrandiaq; illa corpora facile

emina

eminus ueluti signum aliquod contin-
 gant. Nonnunquam uero etiam colla-
 ta acie res gerebatur, ex qua Germani
 per sepe haud impares Romanis abi-
 tant. Cum in his Alexander uersaret,
 decreuit tamen oratores ad illos de pa-
 ce mittere, qui pollicerentur omnia il-
 lis principem Romanum, quorum fo-
 ret opus præbiturum, pecuniasq; datu-
 rum magna copia. Sunt enim Germa-
 ni pecuniæ in primis auidi, nunquãq;
 non auro pacem Romanis cauponan-
 tur. Quare Alexãder pacem, foederatq;
 potius ab illis emergari, q̃ periclitari
 bello tendebat. Cæterum miles Roma-
 nus iniquo animo ferebat frustra se tẽ-
 pus terere, nulla occasione fortiter ge-
 quam, animosq; gerendi, intento auri
 gationibus (ut aiebant) ac delitijs Ale-
 xandro, cum contrã oporteret uindica-
 re potius Germanos, poenasq; ab ijs
 exigere audaciæ. Erat autem in exerci-
 tu Maximinus, è quodam Thraciæ &
 quidem intimæ uico, semibarbarus ho-
 mo, & qui à pueritia opilio fuisset.

S 5 in

in uigente xtate ob corporis proceritatem, uiresq; ingentes, equo stipendia fecerat, postremoq; fortuna quasi manu nuducente, ac prauia, cum per omnes militiæ gradus ascendisset, etiam ad exercituum, prouinciarumq; præposituras euaserat. Hunc igitur Maximinum, ob eam quam supra diximus te militaris peritiã, tyronibus uniuersis Alexander præfecerat, quos ad militiæ munera exerceret, atque ad bellandum idoneos redderet. Qui cum in eo negotio nihil sibi ad omnem diligentiam reliqui faceret, maximam scilicet à cuncto exercitu gratiam inibat. Non solum quæ gerenda forent assidue edocens, sed ipse etiam primus obiens que usus posceret, ut non discipulos tantum, sed æmulos etiam, atq; imitatores haberet suæ uirtutis, quos etiam muneribus, omniq; genere honorum sibi adiungebat. Quapropter adulescentes, quorum bona pars ex Pannonia erat, lati uirtute Maximini, uulgo obtrecebant Alexandro, quod sub matris au-

toritate

toritate adhuc esset, nihilq; non ex arbi-
 trio, consilioq; illius administraret, bel-
 lumq; segniter & timide gereret, feren-
 tes identidē sermonibus inter se, quan-
 tum detrimenti cunctatione illius in
 oriente accepissent, nihilq; adhuc forti-
 ter ac uiriliter gestum aduersus Germa-
 nos. Quare & suapte natura prouid-
 res nouandas, & tam longum princi-
 patum gradati, minus iam lucrosam,
 omni ambitione pridem consumpta,
 tum sperātes alterum mox principem,
 adepto præter expectationē imperio,
 plus aliquātum utilitatis, honorumq;
 ipsis ac studij delaturū, decreuere Ale-
 xandrum obtruncare, ac Maximinum
 uocare Augustum, commilitonem ui-
 delicet, & contubernalem, præterea
 que rei militaris peritia maxime præ-
 senti bello idoneum. Cum igitur fre-
 quentes in campum conuenissent, ue-
 nienti de more ad exercendos tyrones
 Maximino, dubium ignaro, an re pri-
 us composita, purpuram circundant,
 imperatorem que salutant. Ille primo
 renia

reniti & abſcerc purpuram. Vt autem nudos intentari gladios à militibus uēdit, occiſuros niſi cederet minitātibus, futurum quā praeſens periculū praeſans honorem ſcilicet recepit, fortunaſq; illam ſape (ut aiebat) oraculis ac ſomnijs praeſemonſtratā, teſtatur milites prius, inuitum, reſectantemq; ſecogi, ſed illorum tamen obſequi uoluntati. Quāobrem quae ipſis placuerint, re ſanciant, ſublatisq; armis etiam praeſente rumore, Alexandrum iam rei teſtius ignarum opprimant, ut milites illius, ac ſtipatores re ſubita perterriti, aut ſponte cum reliquis cōſentiāt, aut certe dū imparati ſunt, nihilq; eiufmoſi expectant, etiam ingratis ſubigantur. Poſtea uero quā beneuolentiam omnium, atq; alacritatem prouocauit, duplicata ſcilicet annona, ingētiq; promiſſo donatio, poenisq; omnib. ignominiaſq; remiſſis, conſeſtim ad Alexandri tabernaculum, quod haud procul abeſſet, uniuerſos educit. His ille nunciatis uehementer rei nouitate perturbatus.

tatus, atq; exterritus, profilit è tabernā
 culo uesano similis, lachrymansq; &
 tremens, nūc Maximinum perfidum,
 ingratumq; uocare, enumeratis quæ
 eunq; in illum beneficia cōtulisset, nūc
 proones accusare, qui neglecto facia
 mento, ad eò proteruiter id facinus au
 derent, postremo autem polliceri datu
 rum se quæ uellent, emendaturumq; si
 qua desiderarent. Sed milites qui eum
 uebantur, faustis impræsens acclama
 tionibus profecuti, defensuros eū cun
 ctis uiribus affirmabant. Nocte autem
 exacta, cum iam lūcesceret, nunciantū
 bus quibusdam adesse Maximinum,
 pulueremq; haud procul excitatum ui
 deri, ac uoces magnæ multitudinis ex
 audiri. Rursus in planiciem egressus
 Alexander, conuocare milites, rogare
 ut se defenderēt, tuerenturq; eum, quæ
 ipsi educauissent quoq; iam quatuor
 decim annos imperante, sine ulla quæ
 rela uixissent. Commotisq; miseratio
 ne omnibus, arma capere, ac resistente
 uoluntatibus imperabat. At milites & si
 omnia

omnia principi pollicebantur, paulatim tamen alij alijs dilabebantur. Quosdam etiam præfectum prætorij, atq; Alexandri familiares ad supplicium deposcebant, ortam ab illis defectionem causantes. Alij matrem ipsius accusabant auaram feminam, & quæ pecunijs congerendis, ob sordes nimias, parsimoniâq; erga milites, inuisum cunctis Alexandrû reddiderit. Igitur aliquandiu hæc inter se diuersi dictitantes, stabant ad huc tamen. Ut uero exercitus Maximini in cõspectum uenit, atq; hortari cõmilitiones cœpit, ut mulierem sordidam & pusillum adulescẽtem etiam nũ suam matris seruitio statim desererent, seq; uero forti, proboq; aggregarent, commilitoni ipsorum atq; in armis semper, bellicisq; munerib. uersato, confestim uniuersi ab Alexandro descuerunt, atq; unanimiter imperatorẽ Maximinũ cõsalutauerũt. At ille tremens, atq; exanimatus in tabernaculũ reuertit, matrem implicitus, & (ut aiũt) cõquerens, atq; incusans, quod ob illam talia patere

expe

expectabat interfectore. Maximinus
 autē postq̄ cum exercitus uniuersus
 Augustum appellauit, tribuno, & cen-
 turionibus aliquot negotium dat Ale-
 xandri, matrisq̄ unā, & quicunq̄ uim
 contra facerent, occidendorū. Qui fa-
 cto impetu in tabernaculum, statim
 ipsum cum matre, amicisq̄, & honora-
 tissimo quoq̄ obrūcant, exceptis qui
 paulo ante fuga sibi, ac latebris consu-
 uissent. Quos tamen uniuersos haud
 multo post comprehensos Maximini-
 nus ipse morte affecit. Hunc finem ha-
 buit uita Alexander, unā cum matre,
 cū annos quatuordecim, sine ulla sub-
 rectorū querela, atq̄ adeò sine sangui-
 ne imperasset. Siquidem à cædibus &
 crudelitate abhorrens, neminē nisi iu-
 sticio damnatum perire patiebatur, ad
 humanitatem uidelicet ac beniuolen-
 tiam propensus. Quapropter nisi filiū
 mater auara ac sordida infamasset, ni-
 hil planē desiderari in illius guberna-
 tione imperij potuisset.

F I N I S.

N E R O

HERODIANI LIBER
SEPTIMVS.

Valē se gesserit Alexander quatuordecim annorū imperio, superiore uoluntate exposuimus. Interea Maximianus rerum potitus, mutata uehementer rerum cōditiōe, aspere, ferociterq; adepta potestate utebatur, sic ut ex molli, mansuetorū imperio ad tyrannidis crudelitatem uertere omnia contenderet. Nam cum se inuisum hominib. cognosceret, quod primus ex infimo loco ad eam fortunam peruenisset, præterea moribus perinde, ut genere barbarus, patriorū institutis credis auidissimus, ad id potissimū dabat operam, ut imperiū sibi seuitia cōstabiliret, scilicet metuēs ne senatui, reliquisq; omnib. Romanæ ditionis hominibus cōtemptibilior fieret, dum nō tam in eo præsens fortuna, q̄ natalis obscuritas

obscuritas spectat. Quippe iam id tri-
 um, uulgatumq; apud omnes opilio-
 nem fuisse in Thraciæ montibus, dein
 corporis uastitate ac robore inter eius
 regionis tenuissimos milites ascitum,
 quasiq; manu ductū à fortuna ad Ro-
 manum imperium. Quare omnes cō-
 festim amicos, consiliariosq; Alexan-
 dri à senatu lectos substulit è medio,
 partimq; Romam dimisit, partim admi-
 nistrationem rerū causatus officio pri-
 uauit. Id eo consilio fecit, ut solus esset
 in exercitu, neminemq; prope se habe-
 ret ex cōscientia nobilitatis potio-
 rem, sed uelut ex arce quadā citra ullius re-
 uerentiam, tyrannidis operibus uaca-
 re posset. Omniaq; Alexandri ministe-
 ria, quibus ille per tot annos usus fue-
 rat, ex aula eiecit, plurimis etiam inter-
 fectis, quod insidias uidelicet suspecta-
 ret, quando omnes illius interitu mō-
 los esse intelligebat. Cæterum magis,
 magisq; crudelitatem irritauit coniura-
 tionis cuiusdam in se delatio, conspira-
 tionis in unum centurionibus permultis,

T omniq;

omniq; senatu Romano. Magnus erat
 quidam nomine uir patricius & consue-
 tularis. qui delatus imperatori est, quae-
 rit manum contra ipsum compararet, ac
 militibus persuaderet, ut ad se imperium
 transferrent. Consilium autem huius-
 cemodi fuisse putatur. Pontem construxit
 Maximinus supra flumen, quae-
 aduersus Germanos transiret, ut enim
 primum summam rerum suscepit, statim
 bellica facinora affectauit. Siquis
 dem ob immanem corporis staturam,
 & militare robur, ac peritiam pugnan-
 di, ascitus ad imperium, re ipsa famam
 confirmare, atq; opinionem militum,
 tendebat, ut metum illum & contationem
 Alexandri in praelijs capessendis
 iure improbatam fuisse coargueret.
 Quare nihil sibi ad exercendos milites
 reliqui faciebat, & cum ipse in armis
 aduersus erat, tum exercitum uehementer
 adhortabatur. Sed tum constructo (ut
 diximus) ponte, transire in Germaniam
 statuerat. Caeterum Magnus haud fa-
 uere paucis militibus, sed qui uirtute ce-
 larentur

viros anteirent, atq; his potissimum, qui
 bus custodia pontis, curaq; fuerat de-
 mandata, persuasisse dicebat, ut simul
 et Maximinus in alteram ripam per-
 uasisset, ponte abscisso, redituq; inter-
 eluso barbaris eum proderent. Siqui-
 dem tanta erat amnis illius profundi-
 tas ac latitudo, ut irremeabilis fore ui-
 deretur, nullis praesertim nauigijs in ad-
 uersa ripa. Talia scilicet sermonibus fe-
 rebantur, incertum uero, an composita
 fraude (neq; enim facilis sententia, pa-
 rum explorata re, citraq; iudiciũ, aut
 defensionem ullam, correptis interfe-
 ctisq; omnibus, quoscunq; suspitio at-
 tegerat.) Sed & militum Osrhoenoru
 defectio nonnulla oborta est. Na cu ma-
 gnopere indoluissent Alexandri nece,
 a forte fortuna in quendam ex illius
 amicis cui nomen Quarcino fuit, pau-
 leante e castris a Maximino dimissum
 incidissent, correptu atq; retractatem,
 neque tale quippiam cogitantem, du-
 cem sibi delegerunt, purpuraq; eu, pra-
 lato que igni, furestis scilicet honoris

T 2 bus.

bus condecoratū, nihilq; minus optan-
 tem, ad imperium protulerunt. Qui ta-
 men haud diu post in tabernaculo dor-
 miens, à contubernali quodam suo, &
 (ut credebatur) amico per insidias occi-
 ditur. Macedoni nomen fuit, qui & an-
 tea Osrhoanis præfuerat, & nunc pri-
 mus eisdem autor fuerat deficiendi à
 Maximino. Cumq; nulla subesset odij
 aut inimicitiarum causa, tamē eum oc-
 cidit, quē ipsemet corripuerat, atq; ad
 suscipiendum imperium perpulerat.
 Sed enim magnopere tunc gratum se
 Maximino facturū putans, abscisum
 Quarcino caput dono obtulit. Verum
 Maximinus quamuis eo facinore læ-
 tus, gaudensq; præceptū sibi hostem,
 tamen illum haud modica sperantem,
 putantemq; sibi insignem gratiam rela-
 tum iri, extremo supplicio affecit, ceu
 defectionis autorem, interfectoremq;
 eius, cuius facinus inuito persuaserat,
 atq; infidum homini, quem antea pro
 amicissimo habuisset. Huiusmodi igitur
 causæ magis, magisque animum exa-
 sperabant

sperabant Maximini, atq; ad sœuitiam
 exacuebāt, etiam antea sua sponte cru-
 delissimum. Cæterum aspectu quoq;
 erat horrendus, uasto, atq; immani cor-
 pore, ut nemo illi, uel exercitatissimo-
 rum Græcorum, uel pugnacissimorū
 Barbarorum conferrī possit. His ita di-
 spositis rebus, collecto exercitu omni,
 ac ponte intrepide pertransito, bellum
 Germanis intulit. Secuti illum magna
 uis mortalium, ac penē omnes Barbar-
 rorum copia, adhæc Maurisij iaculato-
 res, sagittarijç quàm plurimi. Præterea
 Osrhoeni, & Armenij, quorū hi Ro-
 manis subiecti, illi in amicitia fuerant,
 societatemç asciti, tū siquē ex Parthis,
 aut pecunia conducti, aut transfuga,
 aut item capti bello Romanis serui-
 bant. Hæc autem multitudo coacta ab
 Alexandro prius aucta, dein atq; exer-
 cita à Maximino fuerat. Cæterum iacu-
 latores, sagittarijç gerendo aduersus
 Germanos bello magnopere idonei
 uidentur, siquidē expediti hostem op-
 primūt incautum, facileç rursus in tu-
 tum

tum se recipiunt. At uero Maximinus
 hostilem ingressus agrum, diu nemine
 qui resisteret inuento (quippe omnes
 abscesserant barbari) regionem illorū
 depopulabat, maturis iam segetibus,
 uicosq; omnes incendendos, diripien-
 dos q; militibus tradebat. Sunt autem
 urbes, ædificiaq; illa maxime incendijs
 obnoxia. Rara apud Germanos stru-
 ctura è lapide, ac lateribus coctilibus,
 densisq; potius syluis, quorū confixis,
 coagmentatisq; lignis, quorūdam quasi
 tabernacula ædificant. Igitur Maximi-
 nus in eam regionem grassatus, popu-
 latis segetibus, omniq; pecore captiuo
 militibus permisso, nullos adhuc hos-
 tes inuenerat. Siquidē campestres re-
 giones, locaq; ab arboribus pura dese-
 ruerant, atq; intra syluas & paludes de-
 lituerant, ut inde præliarentur, atq; eru-
 ptionē in hostem facerēt. Etenim den-
 sitas illa arborum, sagittis, iaculisq; hos-
 tium allatura impedimentum, & palu-
 dum altitudo periculosa Romanis lo-
 corum ignaris, ipsis autem facilis, expe-
 ditay

ditacq̄ fore uidebatur, non ignaris qua
usquam peruia, quæ inuia, & genuum
tenus quotidie per illas discursantib.
sunt autem Germani peritissimi natan
di, ut qui tantummodo in fluminibus
lauentur. In huiuscemodi igitur locis
pugna inita, ubi etiam imperator ipse
Romanus fortissime prælium inchoa
uit. Nam cum ad ingentem quãdam,
vastamq̄ paludem uentum esset, intra
quam Germani fuga se receperant, ue
nentibus Romanis eodem hostes inse
qui, primus Maximinus equo palu
dem ingressus, cum quidem etiam su
pra aluum equus uoragine haurire
ret, magna ui repugnantes Barbaros
contrucidauit. Quare exercitus reli
quus pudore instinctus, ne prodere
pugnantem pro se imperatorem uide
retur, ausus & ipse est paludem ingre
di, multi que utrinque ceciderunt, ita
tamen ut nullus penè barbarorum fue
rit reliquus, dimicante insigniter Ro
mano principe. Quare & stagnum
cadaueribus oppletum, & palus san
T 4 guine

guine cōfusa, pedestris prælii naualens
 faciem præferebat. Hâc igitur pugna,
 suaq; ipsius fortia facinora, non solum
 per literas senatui, populocq; Romano
 significauit, sed etiam depictam maxi-
 mis imaginibus, ante curiam publica-
 uit, ut non tam audire quæ gesta forēt,
 quàm etiam subijcere oculis Romani
 possent. Eam tabulam deinde unâ cū
 reliquis illius honoribus senatus sub-
 stulit. Fuere item alia prælia, quibus o-
 mnibus ipse manu pugnam capeffens
 ac fortissime dimicans exsplendesce-
 bat. Multisq; captiuis, atq; ingenti ab-
 acta præda, instate hyeme in Pannoniâ
 reuersus est, intraq; urbem Sirmiū, quæ
 maxima omnium eius regionis habetur,
 in hybernis agens ad uernam sese
 expeditionem comparabat, identidem
 minitans, id quod etiam præstiturus uide-
 debatur, excisurū, subacturumq; ocean-
 no tenus omnes Germaniæ barbaras
 nationes. Talis utiq; fuit in bellicis ne-
 gocis, maximam rebus gestis claritudo-
 nem adepturus, nisi grauior multo
 suis

his ac truculentior, quàm ipsis fuisset ho-
 stibus. Quo enim Barbaros interem-
 ptos, si longe plures in ipsa urbe Ro-
 ma, subiectisque nationibus cædes ede-
 bantur: Quid prædâ, aut captiuos aba-
 ctos proderat, si suis fortunis Romanæ
 conditionis mortales quotidie despoliaba-
 tur. Quippe omnis non modo libertas,
 sed instigatio quoque delatoribus per-
 missa, ut circumuenire quos uellent, re-
 nouareque etiâ (si ita usus posceret) usque
 à progenitoribus ignota, atque indepre-
 hensa ad eam diem crimina liceret. Neque
 sanè delicti alicuius quispiam arcesse-
 batur, quin idem continuo reus pera-
 geretur, ac censu, fortunisque omnibus
 expelleretur. Itaque quotidie cerneres,
 qui pridem opulentissimi fuissent, eos
 nunc emendicare stipem. Tanta uideli-
 cet tyrannidis auaritia incesserat, assi-
 duas erga militem largitiones obten-
 dentis. Erant præterea illius aures omni-
 bus calumnijs patulæ, sic ut nullius uel
 ætatis, uel dignitatis rationem haberet.
 Igitur complures exercitibus, aut pro-

T 4 uincijs

uincijs præpositos, consulares, triūpha-
 lesq; uiros, leuissima, tenuissimaq; ca-
 lumnia affectos, corripere de improviso
 subebat, ac sine ullis ministerijs solus
 uehiculis impositos, die, noctuq; iter
 facere ab oriente, aut occidente, si ita ce-
 cidisset, itemq; à meridie in Pannoniā
 usq; in qua tūc ipse morabatur. De in-
 spoliatos, omnib; ignominia affectos,
 exilio, uel morte puniebat. Quandiu
 igitur unus aut alter talia patiebantur,
 neq; ea calamitas extra ipsorum fami-
 liam egrediebatur, non sanè magnope-
 re populorum, gentiumq; interesset ui-
 debatur. Siquidem beatorū, diuitemq;
 res aduersæ, non solum à plebe neglex-
 guntur, sed eis nonnulli etiam prauo,
 malignoq; ingenio, ob inuidiam scilicet
 et potentiorum atq; felicium delectā-
 tur. Postquam autem Maximinus plu-
 rimas illustrium uirorū familias ad ege-
 statem redegit, leuiora iam illa, ac mi-
 nora ducens, quam ut ipsius cupidita-
 ti satisfacerent, animam ad publicas o-
 pes transtulit. Igitur quæcūq; pecuniæ
 ciuiles,

ciuiles, aut ad publicam annonam re-
 positæ, aut in plebem diuidendæ supere-
 rant, tum quæ theatris ac celebritatib.
 seruiabant, uniuersas sibi adiudicauit.
 Ad hæc templorum omnium donaria,
 statuarumq; deorum, heroumq; honores,
 nam quicquid publici operis, aut ciui-
 lis ornamenti, aut materiæ deniq; fuit
 aurum is idoneæ conficiendis, omnia
 pariter ignibus conflagabantur. Quæ res
 in primis animos multitudinis exulce-
 rauit, quasi que luctum publicum esse
 ait, cum citra pugnam, atq; arma quasi
 oppugnationi esse urbs obnoxia uide-
 retur, sic ut quidam è populo contra
 resistere, templa que ausi tueri, etiam
 cadere ante aras deorum immortalium,
 quam spectare patriæ spolia præopta-
 uerint. Hinc itaque potissimum per
 urbes atque nationes popularium ani-
 mi intumuerant, ac nec milites quo-
 que satis æquo animo ferebant, expro-
 brantibus inuidiose consanguineis,
 atque domesticis, & ipsorum culpa ta-
 lia patrare Maximinum dictitantibus,
 Huiusce

Huiuscemodi igitur causa minime profecto leues ad odium, ac defensionem populos proritabant. Cæterum uotis tantummodo agebant, læsa implorantes gmina, nullo scilicet audente profiteri se uindicem, donec exacto imperii triennio, exigua, leuicq; occasione (ut sunt lubricæ tyrannorum res) primo atma sumpserunt, rebellantq; Africæ causa. Procurator erat quidam Carebagini, cui nihil ad extremam uel asperitatem, uel sœuitiam deerat. Is damnandis iudicio hominibus, exigendisq; pecunijs, fauorem principis aucupabatur. Siquidẽ Maximinus, quos sibi factos cognoscebat, eos potissimum diligere consueuerat. Quicq; igitur fisci rem curabãt, si modo uiri probi forent (quod perraro eueniebat) aut procuratione exciderant, aut præsentis periculo conterriti, gnaricq; illius auaritiæ, quamuis inuiti ceteros imitabantur. Quapropter Africæ procurator, cum pleraque alia uiolenter factitabat, tum ab adulteris scẽtib; quibusdã nobilibus atq; opulentis

lentis damnatione circūuentis, statim
 exigere pecunias intenderat, patrimo-
 nioq̄ illos, & auitis bonis exuere. Qui
 bus rebus exacerbari adulescentes, pe-
 cuniam quidem se daturos pollicent̄,
 perito trium dierum spatio, conspiran-
 t̄q̄ interim in unum, quicunq̄ graue
 aliquid uel passi fuerant, uel passuros
 metuebāt. Iubent nocte ex agris iuuen-
 t̄em cum fustibus ac securibus ades-
 se. Illi minorum imperia exequen-
 tes, uenere ante lucem uniuersi in ur-
 bem, celantes sub uestibus arma, quæ
 cuiq̄ tumultuaria se obtulerant. Ma-
 gna uero uis mortalium cōfluxere, si-
 quidem fœcūditissima hominum Afri-
 ca, plurimos tunc etiam agrorum cul-
 tores habebat. Ut autem dies iam illu-
 dit, iubent adulescentes pone sequi ser-
 uorum suorum gregem, tanquam si è
 aliqua essent populi multitudine, ne-
 que tamē arma proferre prius, aut uim
 facere, q̄ ubi aliquos aut è militib. aut è
 populo uiderint irruere contra se, atq̄
 reuultum facinus, quod gesturi mox
 essent.

essent. Ipsi reconditis intra sinum pugi-
 gionibus, adeunt procuratorem tan-
 quam cum eo de persoluendis pecunijs
 acturi, continuoq; nihil tale suspican-
 tem neci dedunt. Ibi exercitibus gla-
 dios illius militibus, atq; ire ultum uo-
 lentibus, repente agrestes cum fusti-
 bus ac securibus occurrunt, fortiterq;
 pro dominis pugnantes, facile omnes
 in fugam uerterunt. Ad hunc modum
 negotio succedente, iuuenes despera-
 tis semel rebus, unam sibi reliquam sa-
 lutem fore arbitrati, si patratum nuper
 facinus maiore aliquo facinore cumu-
 larent, statuunt in communionem pe-
 riculi rectorem provinciae assumere,
 ac populos ad defectionem sollicitare,
 quod optari iam pridem ab uniuersis
 cognouerant Maximini odio, sed me-
 tu prohiberi. Igitur cum omni multitu-
 dine nocte intempesta domum proco-
 sulis petunt. Is Gordianus fuit proco-
 sulatum sortitus eum, cum annum age-
 ret circiter octogesimum, multarumq;
 ante provinciarum fuerat rector, atq;

in maximis spectatus negotijs. Quo-
 circa facile susceptum iri ab illo impe-
 rium existimabant, quasi fastigium ali-
 quod superiorū dignitatum, senatūq;
 & populo Romano gratū futurū prin-
 cipem, qui præterq; quod erat illustri-
 ortus genere, etiam per honores pluri-
 mos, quasi per gradus quosdam ad im-
 perij culmen ascendisset. Euenit aut, ut
 quo die hæc agebantur, domi Gordia-
 nus resideret, dilatis laboribus, omniq;
 actu rerū suspensio. Igitur adulescentes
 cum gladijs magna stipante multitudi-
 ne, perturbatis ianitoribus, imperiū in-
 ades faciunt, eumq; supra grabbatū re-
 quiescentem offendunt, circumfusisq;
 tunicam purpura induunt, atq; Augusta
 tribus honoribus cōsalutant. Ille re subiti-
 ta exterritus, insidiasq; & dolū in se cō-
 positū ratus deicit humi se ex grabba-
 to, obsecrās parcerent seni, a q̄ nihil in-
 iuriarū accepissent, fidemq; principi, &
 tenuolentiā seruarent. Instantib. autē
 illis, ac nudos manu gladios tenenti-
 bus, cum partim metu, partim igno-
 ratione,

ratione, haudquaquam sciret Gordianus, quid sibi ea res uellet, quæq; subitæ fortunæ causa foret, unus è numero adolescentium, qui & nobilitate & facultia cæteros anteeret, reliquis tacere & paulisper quiescere iussis, dextra capulum tenens, in hanc sententiam uerba fecit:

E Duobus periculis, quorum alterum præsens, manifestumq; alterum futurum forsitan, dubiisq; euentus eligendam tibi hodie alterutrum est, uel aut nos, tecum unam serues, & spem meliorem qua omnes freti sumus amplectaris, aut iam iam nostris manibus intereas. Quod si potiora malueris, multi ad spem bonam uaticina sunt. Quippe inuisum omnibus Maximinum, pestemq; illam crudelissimam tyrannidis relictam, uitamq; antehac præclare tibi actam illustri gloria cumulabis, maximosq; à senatu P. Q. R. honores, ac sempiternam laudem nancisceris. Sin uero abnueris, ac nobiscum conspirare pernegaueris, iam iam te hic obrucabimus.

atq; ipsi quoq; (si oportuerit) occiso tibi immoremur. Maius namq; facinus ausi sumus, quam ut salui esse citra desperationē possimus. Iacet enim tyrannidis minister, luitq; pœnas crudelitatis, nostris nunc nuper manibus interceptus. Quapropter si consenseris nobiscum, atq; in partem periculorū accesseris, cum ipse honorem imperij consequeris, tum quod nos facinus perpetravimus, laude q; supplicio dignū reputabitur. Dum hæc loquitur adulescens, impatiens moræ cætera multitudo, cum quidem eodē iam ciuitas uniuersa re uulgata concurrisset, Gordianum unanimes Augustum appellant. Ille quamuis recusaret, ac senectutem obtenderet, tamen suapte natura gloriauidior, haud ægre tandem honorem suscepit, malens futurum deinde, q̄ præsens iam periculū subire, simul ætate iam exacta minime recusandum putabat, quin (si ita res posceret) etiam imperatorijs honoribus immoreret. Igitur statim tumultuari omnis Africa, subla-

V

tisq;

nisq; Maximini honorib. ciuitates ple-
 rasq; imagines Gordiani, ac statuas po-
 nere. Sed eum quoq; à se cognomina-
 runt Africanū : nam qui ad meridiem
 Libyes habitant, Afri Romana uoce
 nuncupantur. At Gordianus aliquot
 dies Thystri commoratus, qua in ur-
 be hæc acta fuerant, nomen imperato-
 ris iam, cultumq; gerens, Carthaginem
 proficiscitur, ut in ciuitate maxima, ce-
 leberrimaq; omnia quasi Romæ agita-
 rentur. Siquidem urbs illa, uel opibus,
 uel populi frequentia, uel magnitudi-
 ne tantum Romæ concedens, cū Ale-
 xandri urbe Aegyptiaca de secunda
 palma contendit. Sequebatur autem
 ipsum principalis pompa omnis, mili-
 tesq; quicumq; aderant, iuuenesq; urba-
 ni procera statura, ad eorum similitu-
 nem, qui Romæ imperatorē comitan-
 tur, uirgæ itē laureatæ, quo insigni pri-
 cipes à priuatis dinoscuntur. Præterea
 ignis de more præferrebat, ut speciem
 fortunamq; exiguum sanè ad tempus
 Romana ciuitatis Carthago repre-
 sentaret.

taret. Cæterū Gordianus literas cōplu-
 res ad primum quenq; Romā missita-
 bat, atq; ad proceres senatus, quorum
 erāt ei permulti amici ac necessarij. Scri-
 psit item publice ad S. P. Q. R. signifi-
 cans Afrorum erga se consensum, si-
 mulq; accusans Maximini crudelitātē,
 quam esse omnibus magnopere inui-
 sam sentiebat. Ipse omnem præ se man-
 suetudinam ferebat. Nam & delatores
 omneis exilio affecit. & ijs qui parū iu-
 sto iudicio damnati fuerant, iterum de-
 tendēdi sui potestatem indulxit, quin
 exules quoq; in patriam restituebat, ac
 militibus plura se quam quisquam an-
 tea largiturum, populoc; ingens datu-
 rum congiarium pollicebat. Idem præ-
 lectum quoq; prætorē Vitalianum, fe-
 rum, crudelēq; hominē, charissimū,
 deuotissimumq; Maximino, in ipsa ur-
 be cura uit interimendū. Siquidem su-
 spectans, ne ille suis inceptis fortiter re-
 sistendo, cæteros quoq; metu perterri-
 tos à se auerteret, mittit prouinciæ quæ
 horē adulescētē audacissimū, corpore

ualidum, atq; xitate florentem, prom-
 ptumq; ad omne periculum pro se su-
 sciendum, traditis centurionibus, ac
 militibus nōnullis, cui etiam literas de-
 dit ob signatas duplicibus tabellis, per
 quas arcana, occultaq; negocia ligniti-
 care imperatores consueuerunt. tūc
 itaq; illos intrare urbem ante lucem, ac
 dum adhuc in actibus occupatus esse
 Vitalianus, accedere ad eum intra cel-
 lulam, ubi res secretas atq; arcanas ad
 salutem principis pertinentes scrutari
 atq; inquirere consueuerat, habere
 ad eum literas arcanas à Maximino de-
 centes, ac uelle etiam remotis arbitris
 de rebus ad securitatē imperatoris spe-
 ctantibus cum illo colloqui, ac manda-
 ta principis exponere. Dein signi-
 agnoscendis occupatum, pugionibus
 quos in sinu occultos haberent, de in-
 prouiso confoderent. Quæ scilicet o-
 mnia ex sententia successerūt. Etenim
 ante lucem, quo tempore prodire il-
 mos fuerat, inueniunt hominem pen-
 solum, paucis tantum circumstantibus
 quippe

quippe alij nondum uenerant, alij salu-
tato abierant, priusquam dilucesceret.
Igitur uacante illo, ac paucis duntaxat
ante cellulam inuentis, ubi quæ supra
diximus nunciauerunt, facile scilicet
intrōmissi sunt, porrectisq; epistolis,
cōtemplantem eum signa diligentius,
prolatis pugionibus confodiunt, nu-
dosq; eos manibus præ se tenentes pro-
siliunt, omnibus loco cedētibus. Nam
ad Maximini factum imperio putabāt.
Quando idem sæpenumero etiā in eos
lacere consueuerat, qui antea ipsi cha-
rissimi uidebantur. Dein uadentes me-
dia sacra uia, proponūt epistolam Gor-
diani ad populum, literasq; item ab il-
lo consulibus ipsis, cæterisq; reddunt,
uulgata etiam fama interfecti Maximi-
ni. Quod ubi auditum est, statim uni-
uersus populus discurrere undiq; fu-
genti similis. Nā & si ubiq; uulgus sem-
per ad res nouas leuissimum, tamē Ro-
mana plebs in primis, quæ ex magna,
uariatq; etiam peregrinorum multitudi-
ne constat, longe cæteris mobilior est.

V 3 Igitur

Igitur statuar atq; imagines Maximini, ceteriq; honores statim conuulsi, clausumq; antea formidine odium, licentiam & potestate adeptam, nullo prohibente effundebant. Quare senatus quoque frequens, & si de Maximino certi nihil habebat, ex presenti fortuna rem coniectans, abolitis illius honoribus Gordianum, filiumq; ipsius Augustum declarauerunt, statimq; delatores, atq; accusatores uniuersi aut effugerunt, aut ab ijs quos offenderant occidebantur. Procuratores autem, & qui ius in illius crudelitatem ministerium dicebant, trahiti a plebe sunt, abiecti que in cloacas. Multi item insontes occisi. Nam & delatorem suum quisq; & aduersarius in forensibus causis, & ut quoniam aliquis leuissima de causa oderat, impetrato in domum facto, bonisq; direptis trucidabant. Ita sub specie libertatis, pacisq; pretextu, ciuilibus belli facinora gererentur, quin prefectum quoque urbi Sabrinum, prohibere talia conantem fustibus illiso mactauerunt. Hæc igitur per-

puls

pulus agitabat. Enimvero Senatus quando iam semel periculum subierat metu Maximini, nihil sibi ad sollicitandas ad defectionem prouincias reliqui faciebat. Quocirca legationes undique ad rectores prouinciarum mittebantur, electis è senatorio, equestrisq; ordine clarissimis hominibus, cum literis quibus S. P. Q. R. mens exponebatur, qui procuratores ipsos hortarentur, uti communem patriam capesserent, curiamq; Romanam tuerentur, persuaderentq; nationibus, ut in fide populi Romani perseverarent, cuius proprium antiquitus imperium foret, ueterimūq; cum illis amicitie ius à maioribus institutū. Quocirca pleriq; legatis benigne exceptis, populos ad defectionem perpulerunt, quod scilicet pronum fuit, adeò incredibile apud omnes odio Maximinus laborabat. Igitur omnibus quicunq; apud ipsos magistratum gerentes, cum Maximino sentiebant, repente ad unum occisis, ipsi uniuersi ad Romanos defecerunt.

urbe nunciant, nempe Vitalianus per
 dolum, frauderq; occisus est. Quam
 autem leue, instabileq; sit Romani po-
 puli ingenium, quam prompta clamo-
 rum tenus audacia, notissimum scili-
 cet uobis est. Si duos modo, tres uē ar-
 matos conspexerint, trudentes alter al-
 terum, & proculcantes, ac suum quis-
 que periculum fugitantes, publicum
 neglectui habent. Quod si quis uobis
 etiam quæ acta in senatu sunt, renun-
 ciauit, non est profecto quod miremi-
 ni nostram illis continentiam durior-
 rem uideri, atq; ob id morum congru-
 entiam, uitamq; illius luxuriosam no-
 bis anteferri. Quippe apud illos fortis-
 sima quæq; ac grauissima pro asperis
 mis, dissoluta, atq; ebacchantia pro mi-
 tibus, uoluptarijsq; habentur. Quocir-
 ca nostrum quidem imperium, quo-
 niam industrium atq; moderatum res
 formidant, Gordiani delectantur no-
 mine, cuius infamia uitæ minime uos
 præterit. Igitur aduersus hos, atq; hu-
 iusmodi homines bellū uobis est ma-

lites

lites, si tamē id bellū appellandū. Nam
 ut mihi quidē, atq; adeo cæteris omni-
 bus uidet, nō prius Italiā attigerimus,
 q̄ illorū maxima pars ramos supplices,
 liberosq; suos præferētes, nostris se pe-
 dibus aduoluent, aut formidine dege-
 nerī fugā facient, ut mihi liberū sit bo-
 na illorū uobis contribuere, quibus in
 perpetuū perfruamini. Hęc cū dixisset,
 ac multa in ciuitatem, senatumq; uni-
 uersum interpellatim, pbra iecisset, ma-
 nuumq; gestibus minabundus, truciq;
 uultu, nutuq; oris quasi præsentib. ira-
 scens, profectiōem in Italiā edicit.
 Diuisoq; inter milites ingenti stipēdio,
 uno tantū die interiecto facere iter in-
 cepit, magnū secum exercitū, atq; uni-
 uersas adducens Romanas copias. Se-
 quebat̄ eundē etiā Germanorū haud-
 quaq; negligēdus numerus, quos uel
 armis subegerat, uel in amicitia, societa-
 temq; adsciuerat. Præterea machinæ,
 & bellica instrumenta, quaq; alia ad-
 uersus barbaros comparauerat. Cæte-
 rum tardius iter faciebat, ob uehicula,
 resq;

resq; alias usui necessarias, quæ undique
 importabantur. Nam cum repentinū
 id illi iter obuenisset, non cuiusquam
 prouidentia, ut consueuerat, sed tumul-
 tuario ac festinato ministerio, quæ erāt
 militibus necessaria colligebantur. Igi-
 tur præmittere Pannoniorum cohortes
 decreuit, quibus fretus maxime erat,
 quæq; primæ imperatorem consaluta-
 uerant, atq; ultro etiam pro illius salu-
 te omne periculum deposcebāt. His igitur
 imperauit, ut cæteras copias præce-
 derent, ac regiones occuparent Italiae.
 Dum in itinere Maximinus est, res in-
 terea Carthagini præter spem magno-
 pere successerunt. Erat enim Capellia-
 nus quidam senatorij ordinis uir, pro-
 curator Mauritaniae Romanis subie-
 ctæ, quæ ab ipsis Numidia appellatur.
 Ea gens munita exercitijs fuerat, à qui-
 bus Barbarorum incursus, ac popula-
 tiones cohercerentur. Quare haud cō-
 temnendam militum manum circa se
 habebat. Cum hoc igitur Capelliano
 ueteres Gordiano simultates, ex foren-

fi

si quadam disceptatione intercesserāt,
 quocirca nomē adeptus imperatoris,
 successorē illi misit, atq; abcedere pro
 uincia imperauit. Ille ea re indignatus,
 ac principi suo deuotus, à quo magi
 stratum quoq; eū accepisset, omni coa
 cto exercitu, cum quidem fidem tueri,
 ac iusiurandum persuasisset, Carthagi
 nem contendit, maximas, ualentissi
 masq; copias secum adducens, uirosq;
 cum atate florentes, tum omni armo
 rum genere instructos, peritosq; rei mi
 litaris, atq; ex consuetudine priorum
 aduersus barbaros magnopere ad pu
 gnandum paratos. Ut uero nūciatum
 Gordiano est, aduentare ad urbem Ca
 pellianum, & ipse affectus est extrema
 formidine, & perterriti Carthaginen
 ses uniuersi, qui scilicet in turba potius
 quam in exercitus aliquo ordine, col
 locata uictoriae spe, cuncti pariter urbe
 effunduntur obuiam Capelliano. Cæ
 terum senex Gordianus (ut quidā per
 hibent) simul atq; ille Carthaginem at
 tigit, desperatis rebus, quos Maximianus

no

no uires ingentes, nullas in Africa copias esse uidebat, laqueo se suspendit. Sed occultata illius nece, filium sibi duccem multitudo elegit. Ita uentū ad manus est. Erant autem numero quidem plures Carthaginenses, sed inordinati ac rerum bellicarum imperiti, quippe in altissima pace educati, festisque & delictis emolliti, nudi que armis, omniq; bellico instrumēto. Nam domo quisq; pugionem aut securem, aut uenabulū, aut item præuistas sudes, ut quisq; poterat acuminatas, ad tuendum corpus extulerant. Contrā, Numidæ iaculatores optimi, atq; equitandi peritissimi, sic ut equos etiam infrenos uirga tantū currentes moderent. Quocirca facile Carthaginensium plebs in fugam uersa. Si quidem haud ferentes illorum impetum, omnes abiectis armis confestim effugerunt, trudentesq; inter se, & proculcantes, multo sanē plures ipsi inuicem affligebantur, q̄ cædebantur ab hostibus. Hic & Gordiani filius cecidit, & quicunq; eum secuti, sic ut præ multitudine

ritudine interfectoꝝ, neq; discerni ad sepulturam funera potuerint, neq; adulescentis Gordiani cadauer inueniret. Etenim ex tanta copia fugientiu pauciduntaxat urbem ingressi, coniectiq; in latebras euaserant, ceteri ad portas conferti, ac pro se quisq; intrare primi urbem festinabudi, ab iaculatoribus Numidis, ceterisq; armatis militibus contrucidabantur, maximo foeminarum, puerorumq; eiulatu, quorum ante oculos charissima pignora occidebantur. Sunt qui perhibeant, ut primum Gordiano, qui propter senium domi se continuerat, nunciatum sit Capellianum iam in urbem peruenisse, deplorata salute intra cubiculum se quasi dormituru recepisse, colloq; zonæ inserto, qua praecinctus fuerat sibi mortem consciuisse. Hæc finis Gordiani fuit, felicis anteacta uita, atq; in quadam principatus imagine extincti. Sed eñ Capellianus Carthaginem ingressus, praecipuū quenc; ex ijs, qui è pugna superauerant, neci dedidit, ac neq; à templis despoliandis,

spoliandis, neq; à publicis, priuatisq; pecunijs diripiendis abstinuit, aditisq; urbibus reliquis, quæcunq; honores Maximini substulissent, in his præstantissimum quæq; morte, ceteros supplicio afficiebat, agros autem, uicosq; cremandos militibus tradebat, prætexto quidem ulciscendi Maximinum. Cæterum clanculum militum sibi animos concilians, ut sicubi res à Maximo turbassent, ipse ad occupandū principatum beniuolis militibus uteretur, Ita se uidelicet res in Africa habebant. Postea uero quàm Romæ audita senis Gordiani mors est, ingēs perturbatio S. P. Q. R. ingensq; terror inuasit extincto, in quem unū spes omnes suas collocauerant. Neq; enim illos præteribat, nemini iam parsurum Maximinū, cum sponte alienum ab ipsis atq; hostili animo, tum iustis etiam causis, & professio quasi odio succensentem. Itaque frequentes in unum conuenere, ac de toto negotio deliberantes, quando semel in periculum uenerant, bellū com
parare

parare decreuerunt, duobus electis im-
 peratoribus, qui rempub. pari potesta-
 te administrarent, ne rursus principa-
 tus autoritas in tyrannidem prouehere-
 tur. Conuenerunt igitur non quidem
 in curiam quo antea consueuerant, sed
 in templum capitolini Iouis, quod in
 arce summa precipua ueneratiois Ro.
 habent, ibi clausis foribus soli, quasi te-
 ste, & confessore, atque adeo rerum om-
 nium inspectore deo, selectis qui aetate
 ac dignitate ceteros anteirent, de qui-
 bus suffragia ferrentur, duo ex omni
 numero Maximus atque Albinus pluri-
 mis suffragantibus imperatores creati.
 Horum Maximus cum saepe exerciti-
 bus praefuerat, tum praefectura urbi egre-
 gie gesta, maximam ingenij, prouiden-
 tiaeque, praeterea uitae continentis opinio-
 nem uulgo de se praebuerat. Albinus
 autem patricij generis homo, consula-
 tu iterum gesto, multisque prouincijs si-
 ne ulla querela administratis, morum
 simplicior habebatur. Ita creati princi-
 pes, Augustique appellati, ac senatus con-
 sulto

X

sulto

fulto omnibus imperatorijs honorib;
 affecti sunt. Dum hæc aguntur in Ca-
 pitolio, interea P. R. incertū subijciēt/
 bus Gordiani amicis, ac necessarijs,
 an tantum rumoribus exciti, facto ad
 portas concursu, uiam qua itur in Ca-
 pitoliū, totam cōferta multitudine oc-
 cupauerāt, lapidesq;, & fustes ingeren-
 tes, rebus in Capitolio actis aduersabā-
 tur, ac Maximū in primis recusantes,
 seueriorem scilicet q̄ ut eum lenis mul-
 tudo facile pateretur. Quapropter eo
 maxime offendebant, clamantes iden-
 tidem, ac minitantes utrunq; se confe-
 stim occisuros. Nam ipsi ex Gordiani
 genere principem sibi deposcebant, ut
 in familia, nomineq; eo nomē impera-
 torum remaneret. Albinus aut ac Ma-
 ximus equestris ordinis iuuentute, at-
 que urbanis militibus cū gladijs undi-
 que stipati, egredi Capitolio conaban-
 tur, sed lapidibus ac fustibus coerciti,
 donec subijciente nescio quo, ad hunc
 modū populo imposuerūt. Erat puer
 quidā infans adhuc ex Gordiani filia

natus

natus, nomen aui referens. Hunc igitur
 submissis quibusdam afferri ad se iussit
 runt. Qui cum domi cum ludibundū
 offendissent, impositū in humeros per
 mediam ferebant multitudinem, plebi
 ostentantes, ac nepotulum Gordianū
 dictitantes, uocantesq; eum nomina-
 tim, quoad in Capitolium pertulerūt,
 populo subinde acclamante, & cōspes-
 gente puerum frondibus. Cum itaq;
 senatus Cæsarem illū declarasset, quan-
 do adhuc per ætatem rempub. gerere
 non poterat, & iræ multitudinis resede-
 rant, passi uidelicet sunt in aulam pala-
 tidam senes imperatores commigrare.
 Sed incidit per eos dies ciuitati Romæ
 funesta calamitas, orta de nimia duorū
 senatorum audacia. Nam cum senatus
 haberetur de publicis negocijs, duo ex
 militibus Maximini, quos in castris re-
 liquerat, emeritæ iam ætatis, ad fores
 curiæ accesserunt exploratum quæ ge-
 rerent, inermes uidelicet, tantumq; sub
 armalibus, & sagis induti. Constitērāt
 autem pariter cū reliqua multitudine,

X 2 sed

sed cæteris ante fores præstolantibus, duo, tres uel ad summam curiosiores audiendi, curiam ingressi, sic ut ultra aram quoque uictoriz penetrarent. Hic senator quidam deposito nuper consulatu, Gallicanus nomine, ac genere Carthaginiensis, alterque item prætorius Meceenas, nihil tale expectantes milites, mariscum adhuc sub sagulis habentes, repente adactis in corda pugionibus interficiunt. Etenim omnis senatus ob recentem seditionem, tumultumque superiorem, alij propalam, pars clanculum gladios gerebant, quibus suam quisque salutem ab inimicorum insidijs tuerentur. Ita cæsi milites, quod se de improbo defendere haud quierant, prostrati ante altaria iacebant. Quo uiso cæteri confestim expauescunt commilitonum interitu, simul populi concursum formidantes, quod erant inermes, fugam arripuerunt. Cæterum Gallicanus raptim se curia in mediam multitudinem proripiens, gladiumque & manum stillante sanguine ostentans, ad persequendos,

●cci/

occidendosq; senatus, populicq; Roma-
ni hostes, amicos, sociosq; Maximini
uulgus adhortabatur. Quibus rebus
inducta plebs, Gallicanum faustis ex-
cipit acclamationibus, militesq; lapidi-
bus incessit, quatenus licuit persecuta.
Cæterū cum se illi in castra recepissent,
paucis tantummodo uulneratis, clau-
sis portis, armisq; arreptis, castrorum
mœnia defensabant. Verum Gallica-
nus (quando semel tantum facinus au-
sus fuerat) bellum protinus ciuile, atq;
omnibus pniciosum suscitauit. Quip-
pe iussis effringi publicis armamenta-
rijs, in quibus pompæ magis instru-
menta, quàm belli asseruabantur, un-
de sibi quisq; munimentum corporis
accommodaret, apertisq; item gladia-
torum ludis, atq; unoquoq; proprijs
armis ornato, præterea cunctis, quæ
cūq; intra domos aut officinas essent,
hastis, gladijs, ac securibus direptis, cū
quicquid occurrerat, furor in arma cō-
uerteret, statim omnes conferti, cōglo-
batiq; ad castra contenderunt, ac uelut

X ; urbem

urbem aliquam expugnaturi, murum ipsum portasque circumfoderunt. Ceterum milites, utpote pugnandi peritissimi, pinnis sese murorum, clypeisque protegentes, sagittarum iactu crebro, ac prae longis contis multitudinem repellere. Postremo cum iam defatigato populo, faucibusque magna ex parte gladiatoribus, atque in uesperam uergente die, regredi in urbem decreuissent, conspicati milites securitatem abeuntium (quippe minime ausuros putabant Romani, adeo paucos aduersus tantam multitudinem, castris eruptionem facere) confestim uniuersi sese portis patetibus in uulgus illud hominum concitauerunt. Ibi gladiatores ad unum caesi, magnaque pars populi collisa. Quo facto, cum haud procul castris recessissent, rursus sese intra munimenta receperunt. Hinc igitur maior senatus, populoque Romano indignatio oborta, quare duces ex Italia omni probatissimum quemque delegerunt, iuuentutemque omnem collectam in unum, subitaris armis, ac tumultuariis

rijs adornarunt. Horum potissimum partem secum Maximus eduxit, ut aduersus Maximinum præliaretur, reliqui ad urbis custodiam tutelam relictii. Interea quotidie ad muros castrorum dimicabatur, sed profectu nullo defensantibus supernè militibus, ictamq; & fauciam multitudinem fœde repellentibus. At Balbinus domi se continens, populo per edictum supplicabat, ut in gratiam cum militibus rediret, quibus etiam omnium quæ patrauerant, obliuionem atque impunitatem pollicebatur. Sed neutris id persuasum, gliscente indies malo, ac populo indignante, quod tanta multitudo tam paucis contemptui foret, contra militibus egerrime ferentibus, ea se à Romanis passios, quæ uix unquam à barbaris expectassent. Postremo quâdo oppugnatio parum procedebat, uisum ducib. interuertere omneis ritos, qui in castra peruenirent, ut milites aquarum penuria, siti que conficerent. Igitur abscindendo, obstruendoque cun-

X 4 cto

ctos ē castris aquarū riuos auertebant,
 Sed enim intellecto periculo milites ac
 rebus desperatis, erumpūt uniuersi pa-
 tentibus portis, congressiēq; multitudi-
 nem fugientem in urbem usq; perse-
 quuntur. Sed ubi iam statario illo cer-
 tamine, plebs inferior intra domos se
 receperat, ac tegularum, lapidumq; &
 testarum iactibus desuper urgere cœ-
 perat milites, haud ausi illi ignota ædifi-
 cia subire, clausis etiam domibus, & ta-
 bernis, ignem ianuis, ac lignēis ædifi-
 ciorum proiecturis, quales in urbe plu-
 rimæ sunt, illico admouerunt. Quo fa-
 ctum est, ut partim crebritate insularū,
 partim lignea materia, bona pars urbis
 conflagrauerit, multi que ex opulentis
 pauperes facti, maximis atq; egregijs
 amissis possessionibus, uel prouentu
 uberrimis, uel splendore ipso, & uarie-
 tate preciosis. Neq; uero pauci extin-
 cti mortales, quod ianuis igne occupa-
 tis, proripere se domo copia non fue-
 rat. Bonatq; diuitū direpta penitus, im-
 miscente se militibus studio rapiendi
 facinor

facinorosissimo quoque, & tenui plebe
 cula. Sed adeo peruagatum longe, la-
 reque incendium est, ut plus multo con-
 sumpsit, quam quantum spacij maxi-
 ma quæque urbs ædificijs occupet. Dū
 hæc Romæ geruntur, interea Maximī
 nus confecto itinere Italiam attigerat,
 ac sacrificato ad aras, quæ in finibus
 ipsis erectæ sunt, pergit iter facere, ius-
 sis arma tenere, atque instructa acie pro-
 gredi militibus. Sed cum & Africæ de-
 fectionem, & Romæ bellū ciuile, præ-
 tereaque res à Maximino gestas, iter que
 eius hæctenus conscripserimus,
 reliqua deinceps expli-
 cabuntur.

F I N I S.

X 5 HERO

HERODIANI LIBER
OCTAVVS.

Vx post interitū Gor
 diani gesserit Maxi
 minus, iterq̄ eius in
 Italiā, pr̄tereaq̄ Afri
 cæ defectionē, & in ur
 be ipsa populi ac mili
 tum seditiones, superiore uolumine re
 censuimus. Enīmuero Maximinus
 postquā ad Italiæ fines peruenit, pr̄
 missis exploratoribus, qui specularen
 tur, an ullæ in alpium conuallibus, &
 densissimis syluis infidix delitescerent,
 ipse in planum deductis militibus, iu
 bet armatorum acies quadrato agmi
 ne incedere, ut ab ijs quā plurimum
 campi occuparetur, cūctisq̄ in mediū
 coactis impedimentis, ipse cum suis sti
 patoribus ueluti subsidio sequebatur,
 alijs utrinque discurrentibus cataphra
 ctorum equitum, Mauris que iacula
 toribus, sagittarijsq̄ ex oriente, & equi
 ratu Germanorum, quos auxiliares
 asciue

asciuerat, quosq; etiam præcipue op-
 ponere hostibus consueuerat, ut pri-
 mos uidelicet impetus exciperent, se-
 roces, audacesq; in initio pugnae uiri, si-
 mul ut (si in discrimen ueniretur) uita
 potissimū barbaria illa periclitaretur.
 Sed ubi totam planiciem seruatīs ordi-
 nibus transmiserunt, ad Italiae urbem
 peruentum est, quæ Ema à cultoribus
 uocatur. Ea sita est in extrema planicie
 ad alpiū radices. Vbi speculatores,
 atque exploratores exercitus narrant
 Maximino, uacuam relictam urbem,
 aufugisse omnes incolas, templorum
 etiam, ac domorum ianuis incendio
 consumptis, atque omnibus quæ uel
 in urbe, uel in agris fuerāt exportatis,
 aut igni corruptis, nihil aut iumentis,
 aut hominibus alimētorum relictum.
 Quæ res grata in primis Maximino
 fuit, quod idem cæteros quoq; popu-
 los suo quæq; metu facturos arbitra-
 batur. Contra milites indigne tulerūt,
 quod ab initio statim fame laborarent.
 Cum quæ noctem exegissent, partim
 intra

intra patētes, cōmunesq; omnibus do-
mos, partim in planicie ipsa, statim so-
le oriente, ad Alpes accesserūt. Hi sunt
longissimi quidam montes, uice mu-
rorum Italiæ circumdati, adeo in altum
ēditi, ut etiā superare nubes uidean-
tur, itaq; in longū porrecti, ut uniuersam
Italiā cōprehendāt, leua ad Tyr-
rhenum pelagus, dextra ad Ioniū usq;
pertingentes, densis ubiq; nemoribus
insesti, atq; angustissimis callibus, &
rupium prærupta altitudine, scopulo-
rumq; asperitate uix peruſi, nonnullis
tamen quasi semitis magno ueterū Ita-
lorum labore manufactis. Quapro-
pter ingens transiturū illac exercitum
formido tenebat, sperantē summa iu-
ga teneri iam ab hoste, nullosq; nō ob-
structos exitus ad se prohibēdos. Ne-
que is metus de nihilo erat, locorū na-
turam contemplantibus. Postea uero
q; sine ullo impedimento, superatis al-
pibus in castra descenderant, lati scilicet
omnes instauratis animis uitulabā-
tur, nihilq; nō sibi ex sententia cessurū

M

Maximinus arbitrabatur, ne locorum
 quidem difficultati fidentibus Italis, in
 tra quas latitare ipsi, & salutis suae con-
 sulere, praetereaque insidari hostibus, ac
 locis supernè imminentibus pugnam
 capeffere potuissent. Sed ubi planitiè
 attigerunt, nunciant exploratores ma-
 ximam Italiae urbem Aquileiam por-
 tas occlusisse, Pannoniorum acies quae
 praeterant, acriter murum oppugnasse.
 Caeterum tentata re saepe omnes in-
 cassum conatus euasisse. Itaque iam defa-
 tigatos recedere, lapidibus scilicet &
 hastis, magnam sagittarum uel desuper
 ingruentibus. At Maximinus iratus Pan-
 noniis, quasi parum impigre praelatis,
 ipse cum exercitu reliquo accelerabat,
 sperans nullo negotio se illius urbis po-
 titurum. Sed Aquileia prius quoque (ut
 erat ingens urbis eius magnitudo) po-
 pulo abundabat, & uelut Italiae quod-
 dam emporium ad mare sita, quasi-
 que terminus Illyriae, copiam rerum è con-
 tinenti per terram, fluuiosque conuectam
 nauigantibus suggerebat, & ab ipso
 mari

mari res ad usum eorum, qui cōtinen-
 tem colunt, necessarias, uidelicet supe-
 rioribus terris propter hyemis asperita-
 tem minus feracibus, maxime tamen
 uinum, cuius in ipsa regione maximus
 prouentus est, uicinis gentibus ne ui-
 tem quidem habentibus, affatim sup-
 pedirabat. Ex quo factum, uti super ci-
 uium ingentem numerum, etiam ma-
 gna uis hospitem, ac mercatorum eam
 urbem frequentaret. Enim uero tunc
 etiam aucta multitudo confluentibus
 illuc ex agris quicunq; oppidulis, ui-
 cisq; circa relictis, fidebāt urbis magni-
 tudini, ac uetustis mœnibus dirutis qui-
 dem antea magna ex parte. Quippe in
 tanta Romanorum potentia, neq; mu-
 rorum, neq; armorum Italiæ ciuitates
 indigebant, pacem altissimā agitan-
 tes, atq; in participatum reipub. ascitæ. Sed
 tunc urgente uidelicet necessitate, reno-
 uatis, instauratisq; mœnibus, præterea
 turribus, ac propugnaculis excitatis,
 totaq; urbe ad eum modum cōmunita,
 clausisq; portis, noctē, diemq; uniuersi
 pro

pro muro stantes, hostē fortissimè pro
pulsabant. Duces erāt summa potesta
te duo cōsulares uiri lecti à senatu Cri
spinus ac Menophilus. Hi maxīma di
ligentia procurauerant, uti necessaria
quæq; in urbem importarentur, sic ut
diuturnior quoq; sustineri oppugna
tio potuerit. Erat item in urbe magna
aquarum abūdantia, partim ex puteis
sanè frequentibus, partim è fluuio mu
ros præterfluente, ac pariter fossæ obie
ctus, & aquarum præbente copiā. His
ita intra urbem cōparatis, ut primū de
fendi muros diligenter, clausasq; por
tas Maximinus audiuit, decreuit mitte
re legatorū specie, q̄ illos alloquerentē,
ac si possent, reserari sibi portas persua
derent. Habebat autem in exercitu tri
bunū quendā Aquileiæ ciuem, cuius
nati atq; uxor, præterea familia omnis
in urbe erāt cōclusi. Quare eū, cēturio
nesq; nōnullos, quasi oratores mittit,
sperans facile illius autoritatem muni
cipes secuturos, qui ubi muro appro
pinquarunt, in hanc sententiam uer
ba

ba faciunt. Iubere communem imperatorem pacē depositis armis colere, seque amicum pro hoste accipere, sacris que faciundis uacare, et cædibus, miserari patriam paulopost (si obstinati perstiterint) ruituram, licere ipsis (si uelint) omnia opera sibi quæcunq; & saluti patriæ consequi, quippe obliuionem, ueniamque omnium quæ fecerint, optimum principem polliceri, quando nihil ipsorum sed omnia foret aliena culpa contracta. Talia quædam sub muro legati magna uocē pronuntiabant, sic ut facile exaudiri, si non plane ab omnibus, certe ab ea multitudine possent, quæcunq; supra muros, turrisque constiterat. Etenim taciti omnes legatorum dictis aures contulerant. Quare metuens Crispinus ne pollicitationibus illis, quæ uulgi inconstantia est, ad mutandum pacem bellum, referendisque hosti portas impellerentur, discursans ipse per muros rogare, obtestari que singulos, uti audaciter manerent, fortiterque resisterent, neque se proderent senatui debitam, P. Q. R. neque

titul

titulum seruats, ac propugnata Italia
 totius aspernarentur, neu promissis
 crederet periuri, fraudulentique tyranni,
 neue item benigna oratione inescati,
 ruerent in manifestam perniciem, sed
 considerent belli fortunæ, ita plerumque
 dubiæ, atque ancipiti; ut magnus inter
 rim numerus a paucissimis, & qui po-
 tentiores creduntur, ab his qui imbecil-
 liores habeantur, uicti, superatique sint,
 neue utique expauescerent exercitus il-
 lius magnitudinē. Nam qui pro altero
 dimicant, cum suæ uictoriæ felicitas
 tem ad alios uideant migraturam, mi-
 nus profecto acriter decerant. Quippe
 qui intelligant se quidē in periculi parti-
 cipatum admitti, cæterum extremos ui-
 ctoriæ fructus ad alium perueniuros.
 Qui autem pro patria pugnant, præterque
 quod spe meliore esse debent (neque enim
 aliena occupare, sed tueri sua contem-
 dunt) etiā animo sunt maiore, ut quos
 non alienū imperium, sed sua quæque
 necessitas adigat quoniā scilicet uicto-
 riæ fructus ipsis potissimum debeantur.

Y

Talia

Talia quædã nunc singulis, nunc uniuersis ingerens Crispinus, homo sapientia uenerabilis, ac Romana facultate pollens, præterea gratus omnibus, miti, modestoque imperio persuasit multitudini, ut in officio, fideque permaneret, iussitque legatos rebus infectis ad Maximinũ reuerti. Dicebatur aut Crispinus ad bellũ sic audacter sustinendũ, etiam haruspiciũ responso, qui lata exta nuntiarẽt, animatus, etenim magnopere fidem huiuscemodi signis habere Itali consuerunt. Cæterũ nonnulla quoque oracula ferebant, patrĩ cuiusdã numinis uictoriã promittentia. Belem uocant indigenæ, magnaque eũ religione colunt, Apollinem interpretantes. Cuius etiã speciem pro urbe ipsa pugnantẽ, quidam e militibus Maximini uisam sibi in cœlo affirmabant. Quod utrum sic esse nonnulli putauerint, an id cõmentum placuerit, ad leuandã infamiã tantum exercitus, quæ bello impar foret aduersus minorẽ multo numerũ oppidanorum, ut scilicet uicti potius a deis, quã ab homi

hominibus uiderentur, haud sanè satis exploratū habeo. Ceterū nouitas euentus cuncta credibilia facit. Postea uero quàm infecto negotio legati reuertunt, ira et furore instinctus Maximinus, magis, magisque accelerabat. Ut autem ad fluuiū peruenit, qui ad lapidem duodecimum procul est ab urbe, inuenit ipsum maxima aluei profunditate, ac latitudine defluentem. Etenim anni tempore solutæ uicinorū montium niues, quas longa hyems durauerat, maximum torrentē effecerant. Sic ut nullo pacto transire exercitus posset. Nam pontē, quod opus magnum, atq; pulcherrimū ueteres imperatores lapide quadrato cōstruxerant pylis ueluti quibusdā paruis sensim crescentibus ruperant, ac resoluerāt Aquileienses. Ita cum neq; ponte, neq; nauigijs (quippe nulla suppeditabant) transire exercitus posset, substitit incertus consilij. Sed enim Germani aliquot ignari, quàm rapido, abruptoque impetu illaiz flumina deferantur, ratiq; sensim

Y 1. influere

influere campos, quemadmodū apud
 ipsos cōsueuerunt (unde etiā quia mi-
 nimum se concitant, per facile congela-
 scunt, aut scōp, & equos natandi peri-
 tos alueo credere, uī fluminis ablati pe-
 rierunt. Igitur cū biduū, aut triduū in-
 tentorū fuisse Maximinus, ducta cit-
 cum exercitum fossa, ne qui de impro-
 uiso in castra ruerent, stabat in sua ripa
 deliberandus, quoniam tandem pacto
 fluium ponte iungeret, Sed magna li-
 gnorum ac nauigiorum penuria, quib-
 us inter se iunctis pontem fabricare-
 tur, nuntiarunt quidā ē fabris, esse per
 multas in agris illis desertis inanes cū-
 pas forma rotunda, quibus uidelicet
 incolæ quondam ad uinum importan-
 dum utebantur, ea cum essent ad nau-
 um similitudinem concaua, deuincia
 mox inter sese scapharū more, innata-
 tura uidebant. Etenim ire pestum uin-
 culis inter se constricta, ac uimibus
 desuper iniectis, & puluere multo sa-
 burrata non poterant. Quod ubi factū
 est, facile milites in ulteriores ripā trans-
 gressi,

gressi, suburbanis ædificiis, quæ deserta inuenerunt, igne correptis, uites, arborescæ exciderunt, omnemque eius regionis ornatum fœdauerunt. Siquidem arborum cõparibus ordinibus, ac uitisbus inter se iunctis, & in sublime euectis, ad festæ celebritatis speciem, quasi coronis quibusdam redimita omnis regio uidebat, quibus radicitus excisis, exercitus ad ipsos urbis muros contendebat. Sed omnibus defatigatis non fuit imperatoris consilium urbem ipsam statim inuadere. Sed extra telicatum constituto milite, dimissisque in centurias, & cuneos, ac partibus muri totius, unicuique attributis, uno tantum die ad quiescendum indulto, statim deinde oppugnare urbem aggreditur. Igitur machinamentis omnifariam admotis, cum genus oppugnationis nullum pratermitteret, plurima scilicet, ac prope modum quotidiana certamina edebantur. Etenim circumdatis uelut indagine quadam muris, magnaque uis, atque alacritate pugnam capeffente milite, resi-

Y 3 ste

stebant audacter Aquileienses; clau-
 sisq; templis, et domibus, uniuersi cum
 liberis, & coniugibus urbem desuper
 è turribus ac propugnaculis defensa-
 bant. Neque erat ulla tam inutilis ætas,
 quæ pugnare pro patria recusaret. Cæ-
 terum suburbana omnia, & quicquid
 extra urbem ædificiorum fuerat, de-
 molitus Maximinus, lignis, materiaq;
 omni ad machinas abutebatur, qui-
 bus muri saltem aliquam partem de-
 moliretur, qua immissus exercitus de-
 riperet urbem; ac dirueret, totam que
 eam uastam mox, desertamq; relinque-
 ret. Neque enim decorum sibi, aut ho-
 norificum fore iter & omnia arbitra-
 tur, nisi urbem deleuisset, quæ prima
 in Italia obstitisset. Quo circa mul-
 ta pollicentes, atque ostentantes ipse
 cum filio, quem Cæsarem fecerat, obe-
 quitabant militibus eosq; ad pugnan-
 dum acriter adhortabantur. Enimue-
 ro Aquileienses saxa desuper iaciebāt,
 sulphurq; bitumine, ac pice mixtū do-
 lijs, quorū manubria longiora, immi-
 rebant,

tebant, atq; ut primū exercitus muris
 successerat, ignibus iniectis disperse-
 bāt unanimiter imbrūritu. Quamob-
 rem pix illa cū ceteris, quæ supra dixi-
 mus, partes nudas corporis suble-
 diq; diffundebat. Sic ut miles loricas,
 armaq; cætera ferro excandescente, cor-
 rijsq; ac lignis ardentibus, contrahenti-
 busq; se raptim abijceret. Itaq; cerne-
 re erat milites arma sibi ipsos detrahen-
 tes, quæ spoliorū speciē abiecta humi,
 cōmento magis attis, q̄ ui pugnantū
 præferebant. Ex quo factum est, ut ple-
 risq; militibus, ac oculi extinguerent,
 aut summæ oris partes, manusq; item,
 & si qua præterea nuda in corpore par-
 tebant, ignibus labefactarētur. Sed &
 machinis, quæ muro admouebantur,
 desuper tædas inijciabant, pice ac resi-
 na oblitas, quarum extremitas mucro-
 nem ueluti sagittæ haberet, quæ cum
 accensæ deferebantur, infixæ, inheren-
 tesq; machinis, ac facile scilicet illas
 concremabat. Sed primis sanè diebus
 par utrinque librata fuit pugna. for-

Y 4 tuna.

fortuna. Dein mora iniecta, minus mi-
 nusq; iam alacer Maximini erat exerci-
 citus, sed quia spe falsus, tristiorq; indi-
 es. Nam quos ne unū quidem diē spe-
 rauerant suū laturos impetū, eos non
 modo nō cedentes, sed resistentes etiā
 audacissime animaduertebāt. Contra
 Aquileienses magis, magisq; indies uī-
 riu, atq; animorum implebantur, &
 assiduitate pugnandi peritiam pariter,
 audaciamq; consecuti. Sic despiciebāt
 milites, ut etiā iocarentur in eos, & ca-
 uillarentur, nihilq; non cōtumeliæ ob-
 eunti muros Maximino exprobarent,
 tum in ipsum iuxta, filiumq; nulla nō
 iacerent probra. Quibus irritatus, ac
 furens, cum effundere in hostes irā nō
 liceret, plurimos ē suis ducibus, quasi
 parum strenue, atq; acriter urbem op-
 pugnarent, extremo supplicio affecit.
 Quo factum, ut infestiorē sibi, atq;
 iratiorē militē reddiderit, & contem-
 ptibilior fieret aduersarijs. Euenit præ-
 terea, ut Aquileienses commeatu, re-
 busq; cæteris abundarent, quoniā ma-
 gna

gna diligentia, quæcūq; ad homines,
 aut equos sustentandos desideratur,
 in urbem fuerant comparata. Contra
 exercitus, omnium rerum egenus, ex
 cisis feracibus arboribus, agrōq; omni
 peruaſtato, partim sub tumultuarijs
 tentorijs agitabant, partim sub aperto
 cœlo tolerabāt ſolem, atq; imbres. Si
 quidem nihil alimentī, uel ipſis, uel iu
 mentis importabatur, obſeſſis omni
 bus Italiæ itineribus Romanorum di
 ligentia, murisq; & portis excitatis.
 Etenim uiros conſulares cum lectiſſi
 mis, ac ſpectatiſſimis hominibus ex
 Italia tota miſerat ſenatus, qui littora,
 portusq; tutarentur, neq; cuiquam po
 teſtatē facerēt nauigandi, ſic ut inaudi
 ta, incognitaq; foret Maximī. quæ
 cūq; Romæ agitabantur. Quin uix
 quoq; omnes, & calles, ne quis tranſi
 ret, diligentiffime ſeruabantur. Ita eue
 niebat, ut exercitus, qui urbem obſide
 bat, ipſe inuicem obſideretur. Nam
 neque Apuleiam capere, neque Ro
 mam proficiſci poterat, nauigiorum

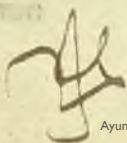
Y 5 ac

ac uehicularum penuria, quæ omnia prius occupata, & conclusa fuerant, Rumores quoque suspicionibus in manus augebantur, esse uniuersum in armis Romanum populum, cōsensisse Italiã, gentesque oēs Illyricas, barbarasque quascunque aut oriens, aut meridies uideret ad exercitū contrahendum, coniuratas in Maximini odiū. Quare desperantes milites, omnium rerum penuria laborabāt, uixque aquæ satis habebant, quam etiam pollutam sanguine, & cadibus de flumine hauriebant. Nam & Aquileienses cadauera suorum, que humari non poterant, in flumina præcipitabant, & qui ferro, morboque in exercitu perierāt, itidem alueo demergebantur. Inter quos etiã qui inopía ciborum confecti, uix adhuc spiritum retinebant. Cum igitur ad hunc modum mortuus, atque inops exercitus esset, repente dum sub tentorio quiescit Maximinus uacuo die à pugna, cum plerisque, aut in tabernacula, aut in suas quisque stationes concessissent, uisum est militibus istis, quos

quorum ad urbem Romam sub monte Albano castra erant, atque in his liberi eorum, cōiugesq; relictæ, neci dedere Maximinum, aliquando à diuturna, & inexplicabili obsidione requiescerent, neq; Italiæ bellum inferrent in tyranni gratiam, damnati omnibus & inuisi. Quocirca occupata audacia, sub mediū fermè diem ad illius tentorium contendunt, conspirantibus unà corporis custodibus. Ibiq; postquã de signis militaribus illius imagines detraherunt, prodeuntem mox tentorio, cū filio, ut ad eos loquerentur, continuo obtruncant, unaq; præfectum prætorio, & quoscunque clarissimos ille habuerat. Proiectaq; ad ludibrium cadauera, canibus dein, uolucrisq; lanianda reliquerunt, missis tantum Romam imperatorum capitibus. Hunc habuit finē Maximinus cum filio. Ita male gesti imperij dedere ambo supplicium. Cæterum exercitus hærebat nece audita principū. Neq; enim perinde omnibus grata, præferimq; Pan-

nonijs,

nonis, Thracibusq; barbaris, qui scilicet imperium tradiderāt. Sed quando infectum fieri iam nequibat, ferebant quanquam inuiti, & se gaudere cum ceteris simulabant. Quare depositis armis, pacatorum habitu, ad Aquileiz muros accesserunt, nunciatāque eade Maximini, petebant uti sibi porta aperirentur amicis iam, qui pridie hostes fuissent. Enimvero Aquileiensium duces haud passi, proponunt Maximi, & Albini, ac Gordiani Cæsaris imagines, coronis, & lauro redimitas. Quibus ipsi acclamantes, etiam hortabantur exercitum, ut agnoscerent, salutarēq; & lætis exciperēt uocibus, quos senatus, populusq; Romanus imperatres elegeret. Nam Gordianos illos superiores cum dis agere auum. Sed & forum rerū uenaliū supra muros exposuerunt, magna ciborum, uinūq; copia, prætereaq; uestium, & calceorum, rerūq; ad eū omnium, quas præbere hominibus posset ciuitas beata & florens. Igitur magis, magisque ea res ex
 erci

exercitum obstupescit, cogitantem fuisse illis abunde omnia, etiam ad longiorē obsidionem suffectura, contractis se magna egestate omnium, prius aliquanto perituros, quam urbe omnibus circumfluente copis potirentur. Ita manente sub muris exercitu, & quæ cuique usui forent, inde sumentibus, colloquentibusque inter se pacis erant. amiciamque uelut habitus, manente adhuc obsidionis specie, cum scilicet clausa moenia Romanus circumsideret exercitus, Dum hæc ad Aquileiam geruntur, interea equites, qui Maximini caput Romam ferebant, magno studio accelerantes, patentibus ubique portis, ac laureata popularium frequentia excepti, stagnis plaudibusque inter Alinū, ac Rauennam enauigatis, Maximum in urbe Rauenna inuenerunt, delectos ex urbe, & Italia contrahentem milites, ac Germanorum auxiliares, qui beneuolentiae nomine publice à popularibus missi fuerant, quibus olim Maximus cum imperio diligentissime præsuerat

fuerat. Ergo paranti copias aduersus
 Maximum repente occurrunt equites,
 capita ferentes principū, uictoriamque
 nuntiantes, & rerū prosperos succes-
 sus, consensumque exercitus, & populi
 ad eosdem colendos principes, quos
 senatus elegisset. His igitur præter spem
 nunciatis, statim ad aras sacrificatum
 discurretur, uictoriā canētibz uniuersis,
 quam citra pulueris factum sibi pe-
 pererāt. Enim uero Maximus peracto
 sacrificio, Romam dimittit equites, ut
 rem gestam populo narrent, & capita
 illa perferant. Qui postquam peruenere in
 urbem, atque infixā contis hostilia capi-
 ta omnibus conspicienda prætulerūt,
 nemo utique uerbis ullis consequi pos-
 set festum, lætitiāque eius diē. Nulla
 quippe fuit æras, que nō ad aras, et tem-
 pla festinaret, nemo qui domi se conti-
 nuerit, sed ibant ceu lymphati gratan-
 tes inuicem, atque in circū ueluti futura
 contione frequētes cōcurrebāt. Ipseque
 Balbinus hecatombas immolabat, nul-
 lique non magistratus, nulli non è se-
 nato

natoris ordine lætabundi supra quàm dici posset, agitabant, quasi securim ceruicibus imminentem excussissent. Igitur nunci, legatq; per omnes prouincias laureati dimittebant. Dumq; ad hunc modum tanta Romanū Pollicitia tenebat, interea Maximus Rauenta profectus, Aquileiam peruenit transmissis plaudibus, in quas fluuius Eridanus, ac uicina exundant stagna, sic ut per ora septē in mare præcipitentur. Itaq; indigenæ patria lingua paludem illam, septem maria appellant. Statim igitur Aquileienses Maximū referatis portis exceperere, nullaq; nō Italiæ ciuitates legatos mittebant principes uiros candidatos, ac laureatos, & deorum patriorum simulacra, aureasq; coronas, si quæ in donarijs fuerant comportantes, qui fausta omnia Maximo acclamarent, & frondibus eū conspergerēt. Quin exercitus etiā q; Aquileiā circumfederat, pacato habitu pdibat laureatus, nō tā uero cōcordiq; affectu uniuersorū, q; ficta beneuolētia, et honore

nore temporario, ad præsentē fortunā principis accōmodato. Plerisque tamen indignantibus, ac dolētibz clanculū, quem ipsi elegerant cecidisse, rerū potiri quē senatus creauerat. Enimuero Maximus uno, alteroq; die sacrificijs absumpto, tertio dein exercitū omnē in plānciem conuocauit, atq; ex tribu nali ad hunc modum uerba fecit.

Quam fuerit ex usu nobis pœnitentia, & reconciliata cum Romanis gratia, re ipsa didicistis pacē uidelicet pro bello agitantes, seruato etiā militari iureiurādo, qd' est unū Romani principatus mysteriū sanctissimum. Quare debetis etiā deinceps huiusce modi cōmodis frui, fidem populo seruantes, senatuiq; Ro. & nobis imperatoribus, quos à nobilitate, & rebus gestis, longa que serie generis, quasi per gradus quosdam prouectos, pari iudicio. S. P. Q. R. elegerunt. Neque enim unius tantum hominis peculiaris possessio principatus est, sed communis antiquitus totius Romani Po.
Siquidem

res illas acclamationes haud æquis au-
 ribus accipiebant, ipsamq; illam nobili-
 tatem grauabatur indigne ferentes, da-
 tos sibi à senatu principes. Angebant
 præterea eos Germani, quos in urbe
 secum Maximus retinuerat. Nam fu-
 turos uindices sperabāt, siquid ipsi ma-
 ius ausi forent, & iamq; insidias suspe-
 ctabant, ne forte ab illis per fraudē ex-
 armarētur, memores Seueri principis,
 qui etiam Pertinacis interfectores ex-
 autorauerat. Cum itaq; Iudi Capitoli-
 ni celebrarent, deditis festo, ac specta-
 culis omnium mentibus repente disti-
 mulatū diu sensum milites indicarunt.
 Namq; ita instincti, ac uesano quodā
 motu unanimiter ad regiam concur-
 rentes senes principes ad necem depo-
 scebant. Forte accidit, ut ne ipsi quidē
 inter se satis congruerent. Sed (ut est re-
 gnandi inexhausta auaritia, atq; incō-
 municabilis natura potestatis) uterq;
 ad se summam imperij trahebat. Ete-
 n̄ Albino claritudo natalium, atq; iterū
 gestus consularis, Maximo autē præ-
 Z 2 fectura

fectura urbi, & quod rerū peritus habebatur, animos faciebant, utrunq; tamen patritia nobilitas, & quantum satis esset, illustre genus, ad summum imperium stimulabāt. Quæ res in primis ambos perdidit. Nā audito Maximus venisse ad se occidendum milites, qui prætoriani appellātur, accersere statim Germanos auxiliares statuerat, qui scilicet in urbe ipsa erant, ac posse resistere prætorianis uidebātur. At Albinus dolum contra se, compositamq; aliquā suspectans fraudem, quod studere Maximo Germanos cognouerat, prohibuit acciri illos, negans ad prohibendos, repellendosq; prætorianos conuocari, sed id agi, ut summa rerum solus Maximus potiatur. Ac dum inter se ad hunc modū disceptāt, ecce ibi unanimiter milites impetu in aulam facto, turbatis ianuarum custodibus, senem corripunt utrunq;, laceratisq; uestib, quas gerebant, uilioribus sanè, utpote domi se continentium, nudos ipsos ex aula abstrahunt, ac per omnem ignominiam,

miniam, contumeliamq; cedentes, irri-
dentesq; senatorios imperatores, bar-
bamq;, & supercilia uellentes, neq; ulli
parcetes, corporis totius ludibrio, per
mediam urbem ad castra deducebant,
ne occidere quidem illos in regia de-
creti, sed lento mortis genere prius ex-
carnificare, quo dolorem diutius per-
petrentur. Sed ubi Germanos re de in-
de cognita, raptis armis in auxiliū con-
currere nunciatum pratorianis est, sta-
tim illos nullo non ludibrio prius affe-
ctos contrucidant, relictisq; in ipsa uia
cadaueribus, tollentes in altum mani-
bus Gordianū Cæsarem, quādo aliud
nihil occurrit, Imperatorem consaluta-
bant. Identidem ad populum uocife-
rantes, iacere ipsorum manu, quos po-
tius ab initio recusauerat, electumq;
Gordianū Cæsarem, quē

causa properauerant, cum nolent irritum bellum pro uiris uita defunctis suscipere, in sua diuersoria reuertuntur. Hunc finem uitæ habuerunt, indignū uidelicet, ac nefarium sancti, & uenerabiles senes, claritudine generis, atque egregijs meritis, ad imperij fastigium prouecti. Cæterum Gordianus cum annorum esset fermè tredecim, princeps ab uniuersis declaratus, Romanū suscipit imperium.

HERODIANI LIBR. OCTAVI
& ultimi finis.